UPT

E. AUTEXIER

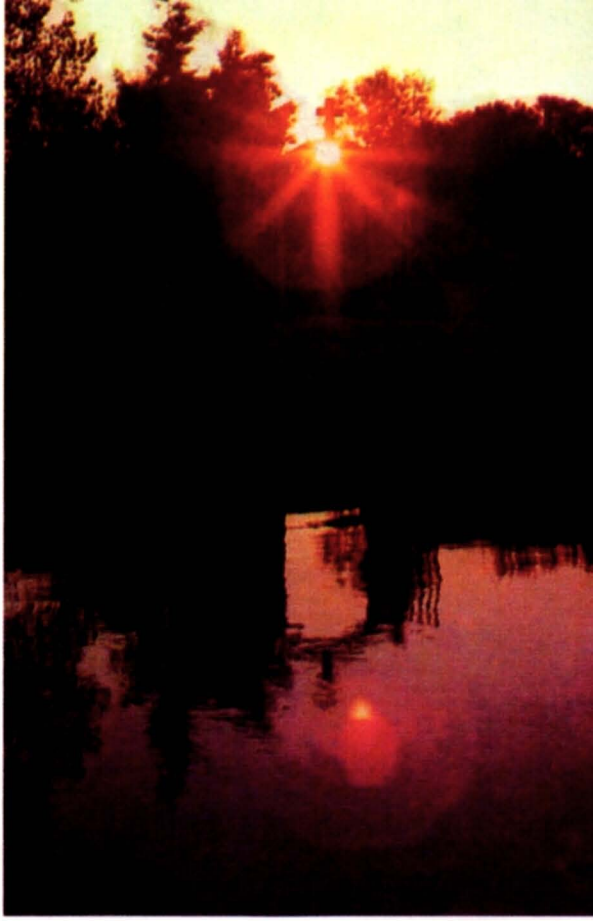

TAJNA ZLA

Kušnja, trpljenje i smrt
u svjetlu Krista uskrsnulog Spasitelja

E. Autexier

TAJNA ZLA

Knjižnica

U PRAVI TRENUTAK

89

Uređuje i odgovara

IVAN ZIRDUM

Izdavač

Karitativni fond UPT

»NE ŽIVI ČOVJEK SAMO O KRUHU«

ĐAKOVO

Tisak

V - M Osijek

E. AUTEXIER

TAJNA ZLA

Kušnja, trpljenje i smrt u svjetlu Krista uskrsnulog Spasitelja

Treće hrvatsko izdanje

ĐAKOVO, 2002.

Naziv izvornika
LE MYSTÈRE DU MAL
»L'Anti-Christ et l' Agneau Immolé Jésus-Christ«

Francuski izdavač
ÉDITIONS SAINT-MICHEL
53 – SAINT-CÉNERÉ
PARIS

S francuskog preveo
Dr SREĆKO BOŠNJAK

Knjiga se može naručiti na adresu:
Knjižnica
U PRAVI TRENUTAK
31400 Đakovo, pp 51
Tel/fax: (031) 811-774
E-mail: u.pravi.trenutak@os.hinet.hr
www.u-pravi-trenutak.com

Predgovor

Najprije recimo nešto o *Tajni zla*, o kojoj raspravlja ova knjiga. U Gospodnjoj molitvi, koju nas je sam krist naučio, i koju milijuni bez prestanka mole, odano molimo Boga, *da nas oslobodi od zla*. Od kakvog zla?... Ovdje se radi o *duhu zla*, o duhu-osobi, kojega treba zvati njegovim imenom. Govoreći o njemu, Biblija se izražava obično na slikovit način, na tajanstven način po kojemu je lako toga duha prepoznati. Knjiga o Postanku (Genesis) govori o *Zmiji*, knjiga Otkrivenja (Apokalipsa) govori o strašnom *Zmaju*, što odgovara staroj Zmiji, a to je đavo ili sotona. Sveti Ivan nazivlje ga »Knezom svijeta«, a Sveti Matej piše, da je to *»Moć tame«*. Sveti Pavao govori o »Legiji zlih Duhova, koji vladaju svijetom«. Za Manihejce (krivovjerce) to je Bog, *»Bog zla«*, ali Sotona nije Bog i vidjet ćemo da je Sotona pobunjeni anđeo protiv Boga i ljudskog roda.

Dakle, ova poosobljena tajna zla već osvjetljuje i tumači tajnu pada čovjeka. Pod djelovanjem Sotone čovjek je slobodno raskinuo životne veze, koje su ga povezivale s Bogom, njegovim Stvoriteljem. To bijaše sudbonosno, jer grijeh i smrt s posljedicama trpljenja prouzroči nesreću za njega i sve njegove potomke. *»Po grijehu dođe smrt!«* Nakon starih Manihejaca, Luther je naučavao kako je izvorni grijeh neizlječiv i da je temeljito pokvario ljudsku narav i sveukupno čovječanstvo, te tako postao uzrokom, da su ljudi nesposobni učiniti bilo kakvo dobro. To znači, da ni Bog više ne može čovjeku pomoći, a to je neistina i zabluda, jer Bogu nije ništa nemoguće i Njegova Otkupiteljska Milost ima i za tu ranu

lijek. Ali ono, što je istinito, jest, da je čovječanstvo, osim Djevice Marije, Kristove Majke, duboko i sigurno ranjeno:

- Ranjeno neznanjem, koje pomračuje ljudski razum, pa teško dolazi do istine.

- Ranjeno zlom, koje se nalazi u volji, te mu je teško u životu činiti *dobra i kreposna djela*.

Ranjeno slabošću tijela i požudom, koja je uzrokom, što ga privlače tjelesna uživanja na štetu viših radosti, neizmjerno dragocjenih radosti njegove duše.

Kakve su posljedice tog stanja naše ranjene naravi? One su pred našim očima kao što su bile za sva prijašnja pokoljenja bez obzira na vremenska razdoblja i različite uvjete ljudskog života. Začarani znanstvenim razvitkom i izvanrednim napretkom moderne tehnike, ljudi današnjice, izgubili su smisao za poredak vrijednosti. Oni ne vide da taj progres, da taj napredak nije prema kršćanskoj zamisli, i da se ne može ostvariti za opće dobro, osim u redu i u svim sastavnim elementima ljudske naravi.

Izgubivši smisao o tim prvotnim i temeljnim vrijednostima kao što su: *Bog, duša, grijeh, savjest i odgovornost pred Bogom*... prekinuvši veze, koje su ih povezivale sa Svetim, tj. s Nadnaravnim, postali su nesposobni da osiguraju hranu i stan sebi sličnim, nesposobni da zaustave rat, kolektivno umorstvo, torturu..., nesposobni da izbjegnu krize, revolucije, nezaposlenost..., nesposobni osobito da stvore pravo podneblje pravde i ljubavi, kakvu Bog traži i za koju je Krist najsavršeniji uzor.

Takva je crna slika ili drama ljudskog stanja. Materijalistima i bezbožnicima ne manjkaju ideologije više ili manje zavodljive, kojih je svrha zamijeniti *Kult Boga*

Kultom čovjeka. To se zove antropomorfizam. *Antropomorfizam* jest samodostatnost čovjeka, koji još nije stigao do prave spoznaje Boga, želi Ga stvoriti prema svom vlastitom poimanju.

On će se, na primjer, zadovoljiti da svoje oholo pouzdanje stavi u svoja djela tehničara, stručnjaka, ili kao Marcuse, napuštajući stvarnost apsolutnog Bića, koje Biće jest Bog, vratit će se naturalizmu, koji je zavodljiviji i izgleda više ljudskiji. Ili još, kao pretjeranac Cohn Bendit, smatrat će potrebnim temeljno rušenje kulturne baštine Društva, koja je izgrađena umjetnošću duhom-veleumom, znanošću, krepošću i molitvom pokoljenja, da mjesto toga stavi *»socijalistički raj svojih snova«*.

Odatle potječe podrugljiva riječ Voltaireva: »Govori se kako je čovjek stvoren na sliku Božju, kako ga Bog stvori na svoju sliku... Ali čovjek mu je tu sliku vratio!...« Da, čovjek je želio sebe učiniti Bogom prema svom nacrtu, ali takva želja nije ozbiljna. Između Bića, koje je Izvor svih drugih bića i svega što živi, između Stvoritelja i stvorenja nema bilo kakva nereda konfuzije. Bog ne može biti potvrđen drukčije nego kao nezamjenjivo biće i u punini, koje nadilazi uvijek neizmjerno sve što čovjek može zamisliti i reći o njemu. Herbert Marcuse u svom zadnjem djelu »Jednodimenzijalan čovjek« veli: »Ljudi nalaze svoju dušu u svojim automobilima, kućama, u kuhinjama itd. Ovdje nije više antropomorfizam nego je alijenacija, tj. sistem, koji čovjek čini stranim samom njemu i koji ga odnelјuđuje sve do uništenja svega što je u njemu najdragocjenije, a to je njegova *duša*.

Vrlo zadovoljan s tim novim konforom, kojeg naši pradjedovi nisu imali, ne može se primjetiti, jer gonjen

do krajnosti, za njega aparat proizvodnje postaje glavna snaga njegove misli i njegovih čina i stavlja ga u stanje eksploatacije, koja guši njegovu osobnost i njegovu slobodu, što on i ne opaža. Tako postaje *odvraćen od sebe, pomućen, zaluđen,* i to u pravom smislu riječi, u jednodimenzijalnom društvu. Samo jedna dimenzija, koja se zove društvo potrošnje, gdje je u takozvanom horizontalnom totalitarizmu.

Kad je to tako, vrlo brzo se opaža da tajnu zla, patnje i smrti ne rasvjetljuje ni znanost, ni moderni progres, moderni napredak, ni ideologije, koje ne žele ne samo nikakve veze s Bogom, nego su protiv Boga. Dakle, u toj *odsutnosti Boga* nalazi se korijen zla. »Moj narod učini dvostruko zlo, piše prorok Jeremija, ostavio je mene, *Izvor žive vode*, da iskopa čatrnje, koje ne mogu držati vodu. Dakle, je li Izrael rob ili sin roba?...«

Nasuprot djela ljudskih i ljudskog stanja, mi ćemo istaknuti djelo Božje ne toliko u nacrtu stvaranja, nego u nacrtu Tajne Otkupljenja. Tajne ostaju uvijek tajne u onome što vidimo ili u onome, što nam se tumači. Nisu protiv razuma, nego su jednostavno iznad razuma, oslonjene na Objavu i jedne druge rasvjetljuju. Motreći sa strane Utjelovljenog Boga, koji umire na Križu iz ljubavi prema čovjeku, kojega otkupljuje, ili sa strane čovjeka, koji je otkupljen, *Kalvarijska Žrtva* jest izbaviteljski element, koji daje zadovoljštinu za povrijeđenu pravdu i oslobađa čovjeka od ropstva grijeha, dajući mu preobilna bogatstva milosti. Crkva se ne boji ustvrditi da je divno Bog stvorio ljudsku narav, a još je više i divnije obnovio, dajući nam tako dobrog Otkupitelja. Kad Krist daje svoj Ljudsko-Božanski život za nas na Križu i *uskrsuje kao Pobjednik smrti*, postajemo pobjednici nad Sotonom, nad zlom, nad smrću. - Na jednoj slici u Sikstinskoj kapeli, koja predstavlja Adama istjerana iz ze-

maljskog raja, vidi se Eva, unatoč svoje muke i poniženja, kako baca svoj pogled nazad, kao da je svjesna da unatoč grijehu, koji je uzrokom smrti, ostaje još jedno svjetlo i jedna nada u očekivanju Vječne Ljepote.

Ne bih znao bolje završiti ova razmišljanja u Predgovoru za svoje djelo »Tajna zla« nego pružajući svojim čitateljima riječi Staljinove kćeri, Svjetlane Alilujeve: »Svijet je nagomilao toliko ludosti, zla i opake volje kao što su progres, razum, spoznaja, čovječanstvo i prijateljstvo«... Zatim, obraćajući se neposredno Bogu, upravlja mu ovu sjajnu molitvu, punu povjerenja: »Bože, kako je Tvoj svijet lijep i kako je u njemu sve savršeno!... Svaka vlat trave, svaki cvijet i svaki list!... Ti nastavljaš podržavati čovjeka u ovom besmislenom kaosu, u kojem sama vječna narav čovjeku daje snagu i utjehu, dajući mu moralnu ravnotežu i duhovnu harmoniju«.

E. Autexier

PRVI DIO

SOTONA: MOĆ TAME

Nakon pada anđela, koji je predhodio padu čovjeka, dvije ljubavi stvoriše dva grada. Dva različita grada, koji se suprotstavljaju jedan drugome. Usporedba potječe od Sv. Augustina. Augustin razlikuje *Grad zemaljski*, koji se zove i »*Grad sotonski*«, a proizlazi iz ljubavi prema samom sebi sve do prezira Boga, te *Grad nebeski* ili *Grad Isusa Krista*, koji prizlazi iz ljubavi prema Bogu sve do prezira samoga sebe. Prvi se podnosi samim sobom i traži slavu ljudima. Drugi se ponosi slavom Boga. Jedan u okolosti svoje slave ide uzgorito i oholo, a drugi govori Bogu: »Ti si moja slava i moja podrška« (Ps 3,4). U svojim prvacima i u svojim knezovima, u svojim pobjedama nad narodima, koje podjarmljuje *Zemaljski Grad* i koji ljubi svoju vlastitu silu i svoju strast za gospodstvom i vlašću. Naprotiv, *Grad Isusa Krista* predstavlja nam svoje građane, koji se pomažu ljubavlju, njegovi prvaci bdiju nad dobrom svojih podložnika i govore Bogu: »Ljubit ću Te, Bože, jer Ti si moja snaga« (Ps 17,2). Mudraci *Zemaljskog Grada* živeći prema težnjama čovjeka, traže tjelesna dobra ili dobra duhovna ili ujedno i jedna i druga, ne nastoje spoznati Boga niti Ga slaviti, niti Mu hvalu davati, nego lutaju u ispraznostima svojih misli (Rim 1,21). Dok u *Nebeskom Gradu*, jedina čovjekova mudrost jest *pobožnost*, poniznost, ljubav, koja daje pravom Bogu odgovajuće poštovanje, očekujući nagradu u društvu Svetih, gdje su ljudi u društvu anđela i gdje je Bog sve u svima (1 Kor 15,28).

Ovdje, uvjetovani tajnom Vječnosti, nalazimo se licem u lice s neshvatljivom stvarnošću, a ta je stvarnost Bog. U neizmjernom jedinstvu vidljivog i nevidljivog stvorenja opažamo bez ikakve teškoće postojanje ovih dvaju gradova, ili dvaju Kraljevstava: Kraljevstvo Kneza ovog svijeta, kraljestvo Lucifera, anđela, koji se isticao svjetlom, ali je postao svojom pobunom anđeo tame, te Kraljevstvo Mističnog-Tajanstvenog Tijela, Zajednice Svetih, kojima je Krist Glava. Ovdje se ne radi o metaforama ni o poetskim personifikacijama. Anđeli su stvorenja Božja. Čine dio ljestava bića: Te ljestve opazio je Jakov u jednom proročkom snu i protežu se od najmanjih stvorenja sve do onih, koji su najbliži Bogu. Protivno manihejskoj herezi, prihvaćenoj od Katara ili Albigenza, koji ispovijedaju *dualizam*, tj. sistem po kojemu od sve vječnosti postoje dva suparnička i jednaka prauzroka: Bog i materija, Dobro i Zlo, koje će se jedno drugom suprotstavljati. Sotona nije neke vrste suparnik ni takmac Boga, a još manje je Njemu ravan, nego je Njegovo stvorenje. Što se tiče *supremacije, nadmoći Isusa Krista*, kad nam Sv. Pavao želi da uvidimo njegov sjaj i veličinu, veli: »On je slika Boga nevidljivoga, Prvorođenac, prije svakog stvorenja. U Njemu je sve stvoreno na nebesima i na zemlji, vidljivo i nevidljivo, bilo Prijestolja, bilo Gospodstva, bilo Vrhovništva, bilo Vlasti sve je po Njemu i za Njega stvoreno«. (Kol 1,5).

Tehnički progres, tehnički napredak, koji je postignut i svaki dan postiže i sve više napreduje, da je moderni čovjek time već podjarmljen. Stvarno on posjeduje ključ, koji mu na neki način, otvara polje zvijezda i atoma, tj. ujedno neizmjerno veliko i neizmjerno maleno polje, ili, x, da reknemo kao Teilhard, od »neizmjernog kompleksa« zarobljen. I takav je prestiž tog progresa, da mora, prema istom znanstveniku, pomoći ljud-

skoj savjesti, da pripravi kraj vremena i svoju vječnu sreću. Ipak, tu se ne radi o drugom, osim o jednoj pseudoznanstvenoj viziji, koje sadržaj ne odgovara evanđeoskoj istini. Za Evanđelje, »malo stado« ili »neizmjerni narod«, »milijarde ljudi«, koji su došli ili će doći u život, gdje je sve provizorno pomiješano kao kukolj sa pšenicom, ti će ljudi biti odijeljeni u vrijeme žetve.

Sotona, tko je to?

Da to saznamo, dosta je otvoriti Bibliju, gdje je u jednoj najgrandioznijoj slici, koja je ikad naslikana, iznesen *pad anđela*. U Apokalipsi, u knjizi Otkrivenja, koja je knjiga najizvanrednija u Bibliji, nalazi se ovo: »U to se zametnu rat u nebu, koji je Mihael sa svojim anđelima morao voditi protiv Zmaja. Zmaj i njegovi anđeli prihvatiše borbu, ali je ne mogaše izdržati. I mjesta za njih više nije bilo u nebu. Bijaše zbačen veliki Zmaj, stara **»Zmija«**, koja se zove »đavo« - »Sotona«, zavodnik cijeloga svijeta-bijaše zbačen na zemlju i bijahu zbačeni s njime njegovi anđeli. U to sam čuo jak glas u nebu, gdje govori:

Sad je nastupilo spasenje i snaga i kraljevska vlast našega Boga i vlast njegova Pomazanika, jer je zbačen tužitelj naše braće, koji ih je optuživao dan i noć pred našim Bogom. Oni su ga pobijedili Janjetovom krvlju i riječju svoga svjedočanstva, jer su prezreli svoj život sve do smrti. Zato se »veselite **nebesa**« i vi koji stanujete u njima. Jao vama, zemljo i more, jer je đavao sišao k vama s velikim gnjevom, svjestan da ima još samo malo vremena (Apok 12,7-12).

Zašto je bila ta borba anđela? Koji joj bijaše objekt?... Bog je anđele stvorio dobrima, sposobnima za

poslušnost i za ljubav i stvoreni su za Dobro i za Sreću, koja se može naći jedino u Bogu. Obdareni su slobodom, jer bez slobode nema ljubavi u pravom smislu. Bili su sposobni birati. Uostalom, sigurna činjenica pada jednog velikog broja, grijehom se pretvoriše u zle anđele, tj. u demone, ta činjenica, kao i blaženstvo nebesko, ne može biti podareno tim čistim duhovima prije kušnje u ljubavi i vjernosti, kao što bijaše postavljena kušnja i samom čovjeku. Zato Biblija, osim u Otkrivenju, jasno kaže u drugoj knjizi: »Mrska je oholost i Bogu i čovjeku i nepravda je odvratna obojici. Oholost počinje kad čovjek otpadne od Gospoda i srcem se odmetne od svoga Stvoritelja. I jer je početak oholosti grijeh, tko se njoj oda, širi gnjusobu. Gospod ih zbog toga kažnjava čudesnim kaznama i potpuno uništava« (Sir 10,7-12).

Oholost je na početku svih pobuna. Oholost je grijeh duha. Najveća oholost jest u želji postati Bog. To bijaše zločin pobunjenih anđela, a to je zločin, koji vlada među ljudima, kod lažnih mesija filozofije i politike. Svojom silnom željom, Sotona, koji još bijaše »Lucifer«, Anđeo svjetla, imao je mogućnost prkositi i izazivati vjerne anđele, okupljene oko sv. Mihovila. Sa svojim pristalicama pobunio se, želeći postati Bog protiv sve pravde i protiv očitosti i jasnoće, da je stvorenje. To bijaše negiranje i odbijanje ljubavi, grijeh anđela, grijeh *neoprostiv*. Neoprostiv u sebi. Za pobunjene anđele nema Otkupljenja. Tajanstven problem, misteriozno pitanje, koje su dugo ispitivali teolozi. Ali veli sv. Augustin. »Kako ne bismo razumjeli, da grijeh anđela bijaše toliko neoprostiviji, koliko njihova narav bijaše uzvišenija?« Narav je anđeoska intuitivna, zorna, jasno gleda! Anđeli se nisu u stanju obratiti! Ako je istina, da se svaki grijeh oprašta, ako se požali, još je više istina da je svaki grijeh neoprostiv, koji se ne osuđuje, ne opoziv-

lje, ne priznaje... To je *konačno nepokajanje*, okorjelost u grijehu, nepopravljivost. Sa smrću ljudska se duša odjeljuje od tijela i slijedi zakone čistih duhova. Tako pravednici i vjerni anđeli ne mogu više željeti poreći, zanijekati svoju ljubav, niti osuđeni i demoni mogu zaželjeti da se obrate od svoje mržnje.

Sotona ili grad zla

U Bibliji, gdje se govori o padu čovjeka, vidi se od početka da se Sotona pokazuje po psihološkim dubinama sa svojom perverzijom kao negator, poricatelj, *lažac i ubojica, neprijatelj Boga i čovjeka*. Pred duhom žene lažno je pokazivao svjetlo i pobuđivao bezumni san, što ga je sam imao i koji mu je bio uzrokom propasti: »Bit ćete kao Bogovi!«... Rekao je: »Bog dobro znade, da čim pojedete taj plod, da ćete postati kao sam Bog, spoznajući dobro i zlo!« Takav bijaše prvi sofizam, prva laž, krivotvorstvo napasnika, kome je Eva povjerovala kao što mu se povjeravaju buduće generacije 20. stoljeća i buduće. Prema njemu, prema Sotoni, da se postane kao Bog, treba spoznati dobro i zlo. Da se postigne svjetlo i istina, treba se angažirati, zauzeti se za tamna djela i pakticirati sa zabludom. Da se upozna život, treba početi uništavati ga i čak ubiti ga u njegovu zametku!... Ali nije teško uvidjeti, posebno u našim danima, da kad se prihvate takvi sofizmi i takve laži, ranije ili kasnije će se opaziti, često vrlo kasno, da se radilo o prevari, o strašnoj prevari.

Dakle, da bismo izbjegli tako teškoj zabludi, koju je Krist razotkrio i demaskirao, razgoličio Sotonu, sa svom snagom svog Božanskog autoriteta, kad reče svojim vlastitim neprijateljima: »Vama je otac đavo i hoće

vam se vršiti prohtjeve oca svoga. On bijaše čovjekoubica od početka i ne bijaše u istini, jer u njemu nema istine: kad govori laž, od svojega govori, jer je lažac i otac laži« (Iv 8,44). »Ubojica od početka!«... Krist je znao što je govorio i nije nas prevario. Sotona je prouzrokovao smrt ljudi u povijesti što na zemlji ima grozne pokvarenosti, razvratnosti, potječe od Sotone, koji je govorio: »Nećete umrijeti, nego ćete *postati kao Bogovi*«.

U Sirahovoj knjizi, u kojoj Biblija govori o dobru i zlu, koje dolazi od žene, može se pročitati ova izreka: »Od žene je grijeh počeo i zbog nje svi umiremo« (Sir 25,24). Ipak, ako je Eva imala svoju odgovornost u drami pada, odgovornost Sotone bijaše teža. Naime, »čovjeka je stvorio Bog za neraspadljivost i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti. A đavolskom je zavišću došla smrt u svijet i nju će iskusiti oni, koji njemu pripadaju. A duše su pravednika u ruci Božjoj i njih se ne dotiče muka nikakva. Očima se bezbožnika čini da oni umiru i njihov odlazak s ovog svijeta kao nesreća. I to što nas napuštaju kao propast, ali oni su u miru« (Mudr 2,23-24; 3,1-3).

Sotona i kristova smrt

Kršćanska drama, kažemo drama svijeta, počela je s padom Adama i Eve i nastavit će se neprestano do svršetka svijeta. Svuda i uvijek »Sotona igra kolo«, ali većina ljudi ne vidi ga i ne čuva se od njega, ne bježi od njega. Prva neiskrenost, himbenost, podmuklost napasnika u tome je, da se prikrije, kamuflira, da pridobije povjerenje, čekajući priliku, da zavede ljude, da mu se klanjaju. Da se upoznaju njegovi lopovluci i njegova zavođenja, potebno je pročitati što o njemu govori Sv.

Pismo Starog i Novog Zavjeta, te povijest Crkve od početka do naših dana. Može se iz toga lako vidjeti, da sve pokvarene i zavodljive inicijative dolaze do njega. Ali Sotona nije Bog i ako je istina prema poslovici da on »vodi kolo«, istina je i to da svi njegovi pothvati uvijek svršavaju u neredu i napokon se okreću protiv njega. Prividnim pobjedama, koje su obično kratka vijeka, slijede neuspjesi i katastrofe, koje karakteriziraju grad zla, kojemu je on podstrekač i vođa.

Sotona je začetnik, inspirator zločina sve od početka Kaina do naših dana. Nakon ubojstva Abela, nevinog i čistog, povijesti potopa, te pravednog Josipa, kojega prodaše vlastita braća, kako će kasnije biti i sa samim Isusom Kristom, evo kako sveci i hrabri proroci demaskiraše, otkriše neprijatelja ljudskog roda skrivena u Zlatnom Teletu i u svim vrstama lažnih bogova... »zlatnih ili srebrnih idola, koji imaju usta, a ne govore, imaju oči, a ne vide, imaju uši a ne čuju«. Zatim u knjizi Jobovoj vidimo, ovaj put s Božjim pripuštenjem, vidimo dramu trpljenja, kojoj je žrtva »sveti čovjek Job«. Ipak, u toj nadljudskoj borbi, u kojoj se radi o problemu *trpljenja Pravednika*, pobjedu će iznijeti Božji čovjek. Odakle potječe druga poslovica, koja glasi: »Đavao nosi kamen«, ali njegova je zlobna i opaka moć ograničena. Jobova pobjeda jest primjer pobjeda, koje čovjek može izvojevati nad zlom Sotone, ako se sam potpuno poveže sa Svevišnjim i stavi se pod zaštitu svog Stvoritelja i Otkupitelja.

U padu Adama i Eve, ulogu je odigrao napasnik, ali on nije postigao odlučnu pobjedu. Njegovi postupci, kako smo vidjeli, opetovali su se tijekom vijekova, kako bi se u svijetu raširile zlokobne perverznosti, izopačenosti, razvrati svake vrste. Ali, bez sumnje, u *životu i smrti Isusa Krista* neprijatelj ljudskog roda postigao je

najveći stupanj nemoćne mržnje i u tome je tragična veličina kršćanske drame. Bogoubojica, koji bijaše čovjekoubojica od početka, ne mogaše poželjeti većeg zločina nego podići Početnika Života na Križ, na kome je umro. Bijaše zadovoljan, ako u stanju osude može imati zadovoljstvo, kad je vidio Spasitelja ljudi izdana i prodana svojim suradnicima i po njima ponižena do poraza!... Međutim, kao i u Zemaljskom Raju, njegova pobjeda bijaše samo prividna i morala se obrnuti protiv njega. Smrt Krista raspetoga, najveća pobjeda Sotonine mržnje, bijaše i znak, bijaše signal njegova poraza i kraja njegova carstva, njegove moći i vlasti. Tako je danas i tako će biti i sutra i uvijek za Božje neprijatelje, koji, opojeni ohološću i samostalnošću, ne vide spas ni u čemu, osim u pobjedi tehnike i lažne znanosti i proglašavaju se bogovima namjesto Boga. Na kraju, ta lažna znanost okreće se protiv čovjeka, koji uzmiče zastrašen pred strašnim prizorom, koji je sam sebi pripremio.

UTJECAJ SOTONE NA OSOBU SVETOG ČOVJEKA JOBA

Da bi se mogao imati pojam o zloj i štetnoj moći Sotone, treba čitati u Bibliji povijest svetog čovjeka Joba. Knjiga o Jobu vrlo je potresna.

Prema najnovijim stručnjacima, ta knjiga napisana je između 550. i 400. godine prije Krista. Predmet knjige, sadržaj knjige pokazuje Sotonu, koji je primio od Boga dopuštenje da zadaje muke i patnje tom svetom čovjeku, i ogorčen na njega, najprije okomljuje se na njegova dobra, zatim na njegovu osobu, poput bijesne zvijeri na svoj plijen.

Biblija govori, kako je u zemlji Hus, u Arabiji, živio čovjek po imenu Job. Bijaše pravedan, iskren i bogobojazan. Držao se Boga u svemu, mrzeći zlo. Imao je brojnu obitelj s desetero djece, od kojih 7 sinova i 3 kćeri. Imao je i mnogo slugu, velika stada. Bijaše najbogatiji i najsretniji čovjek na zemlji. Njegova pravda i dobrota bijahu takve, da su ga smatrali kao kralja u narodu i kao savjetnika žalosnih.

Prvi izazov napasnika. - Jednog dana Sotona se nađe pred Bogom i reče mu: »Prođoh zemljom i vidio sam Tvoga slugu Joba. Ostao Ti je vjeran, jer ga štitiš i obasiplješ svojim dobrima... Pošalji na njega kušnju i vidjet ćeš, kako će Te proklinjati«.

Reče mu bog na to: »Idi, dopuštam ti, da mu oduzmeš i uništiš njegova dobra, ali ne diraj u njegovu osobu!«

Sotona ode i počeše kušnje. Samo u jednom jedinom danu Job izgubi svoja stada i veliko bogatstvo i spade u krajnje siromaštvo.

Zatim, desetero Jobove djece, koja se bijahu okupila u kući najstarijeg brata, da zajednički objeduju, pogiboše svi zajedno pod ruševinama, uzrokovanima strahovitim uraganom, užasnim vihorom, koji je razrušio kuću. Saznavši za nesreću, sveti čovjek pade na koljena, da se pokloni Bogu govoreći: »Bože, sve si mi dao... sve si mi uzeo... neka Tvoje sveto ime bude blagoslovljeno...«

Druga sotonska kušnja. - Videći da ga je sveti čovjek Job pobijedio svojom vjernošću Bogu, Sotona se ponovo nađe pred Bogom i reče mu: »Job ima besprijekorno zdravlje i ostao Ti je vjeran. Pošalji bolest na slugu svoga Joba, udari ga po tijelu i kostima, pa ćeš vidjeti, da će Te proklinjati...«

Reče mu Bog: »Predajem ti njegovu osobu, ali mu poštedi život!«

I sveti čovjek Job bi udaren groznom bolešću, njegovo tijelo bijaše pokriveno zaraznom bolešću-gubom i to od glave do pete, pa postade izjeden gubom, strašno izobličen i nitko se njime nije htio baviti ni brinuti se za nj, ni njegovati ga, pa čak ni približiti se tom nevoljniku. Ipak, osamljen, sjedeći u pepelu, napušten od svakoga, Job nastavlja moliti se Bogu, ali njegova žena poče mu se rugati govoreći: »Čemu se moliš Bogu, kad ti je poslao te muke i patnje? Radije ga prokuni i umri!«

Odgovori joj Job: »Govoriš kao luda... Ako smo primili od Boga sva dobra, zašto ne bismo primili zla?

Dolaze tri Jobova prijatelja. Saznavši za Jobove muke i patnje, tri njegova najbolja prijatelja dođoše ga posjetiti, ali ga ne prepoznaše, jer bijaše strašno iznakažen patnjom. Zaplakaše sva trojica i počeše ga optuživati. Rekoše mu, kako mu Bog ne bi poslao takvu kaznu da nije zaslužio kakvim grijehom!... Jobova bol

bijaše na vrhuncu. No, iz njegovih usta ne izađe baš nikakva psovka, nikakvo prokletstvo. I u najvećoj bijedi svoje pouzdanje stavlja u Boga govoreći: »Znam, da moj Otkupitelj živi i da ću Ga svojim očima jednom vidjeti... Kod Njega je pravda!« Herojskom ustrajnošću i svojom vjernošću Bogu Job iznese dvostruku pobjedu nad Sotonom. Zato ga Bog vrati u prvašnje stanje, vrativši mu zdravlje i dvostruko mu nadoknadi njegova dobra. Ukazavši mu se, poučio ga je da je trpljenje pravednika nedokučiva tajna, pred kojom čovjek treba ostati miran i šutjeti i bogu se prepustiti i Bogu se klanjati. I reče mu: »Jesi li ti stvorio nebo i zemlju? Jesi li ti svemu dao život? Onaj, koji je sve stvorio, jedini može sve rastumačiti. On gleda na sve, koji izgledaju napušteni i Njegova pravda čeka svoj čas!«

U ovoj knjizi Jobovoj, koja je jedna od najljepših u književnosti svih vremena, Bog se pokazuje kao početnik i darovatelj svakog dobra i neosporan Gospodar svih stvari... Ništa ne može umaći ispod njegove moći. Ni Sotona bez Njegova dopuštenja ne može zadavati muke njegovu vjernom sluzi. Dopuštenje je dato, ali uz izričitu rezervu, suzdržanost, jer Bog ne može htjeti zlo. Ako dopušta kušnju za svoja razumna stvorenja, za svoja slobodna stvorenja, u uvjetima sadašnjeg života, kušnja, hrabro podnesena, ima biti svjedočanstvo ljubavi i vjernosti, što će im postati spasonosno i dobrotvorno.

Jobova knjiga jest tjeskobno pitanje čovjeka, kojega udari nepravedno zlo... Ali Sotona će biti pobijeđen vjernošću siromašnog Joba... Što više, osoba Jobova navješćuje načinom stvarnim i uzbudljivim Muku Isusa Krista, naviještenu osam vjekova unaprijed riječima više ili manje stvarnima preko proroka Izaije:

»Ne bijaše na Njemu ljepote ni sjaja,
da bismo se u nj zagledali,
ni ljupkosti, da bi nam se svidio.
Prezeren bijaše, odbačen od ljudi,
čovjek boli, vičan patnjama,
od kog svatko lice otklanja,
prezren bijaše, odvrgnut.
A on je naše bolesti ponio,
naše je boli na se uzeo,
dok smo mi držali,
da ga Bog bije i ponižava.
Za naše grijehe probodoše njega,
za opačine naše njega satriješe.
Na njega pade kazna -
radi našeg mira.
Njegove nas rane izliječiše!« (Iz 53,2-5)

Takav je odgovor dao Bog na udarce zla. To će biti ljubav Krista, izložena opasnosti, prikazana bez obrane za svoje neprijatelje, kao spas svima. Po toj ljubavi On će pobijediti zlo.

Izaijino proroštvo i Jobova knjiga slika su toga. Podsjećaju nas da kušnja i napast čine od sadašnjeg života borbu tešku i sposobnu, da u nekim časovima, zasite jakost najvećih svetaca. Jednog dana Isus objavi svojim apostolima, kako je Sotona od Njega tražio dopuštenje, da ih rešeta kao što se »rešeta žito, kao što se rešeta pšenice« (Lk 22,31). Ali, iako je kušnja bila strašna, moć je Sotone ograničena. On ne može učiniti zlo, osim onima, koji se njemu približe ili se puste, da se Sotona njima približi, nikad on ne može primorati i skršiti slobodu bilo koga, koji se oslanja na milost Božju.

NAPASTOVANJE ISUSA U PUSTINJI

Isus se povukao u pustinjsku samoću i tišinu. Punih 40 dana i 40 noći posti i moli. Odmah pogledajmo vrsnoću oružja, kojim se priprema da pobijedi Sotonu, svog moćnog protivnika i neprijatelja: *molitvu i pokoru!*... I ta pokora je izvanredna! Četrdeset dana strogog posta, u pustinjskoj samoći, »usred divljih životinja«, veli Sv. Marko u svom Evanđelju... Vidimo, da Isus ne traži svoju snagu i svoju moć ni u jakosti svojih mišica ni šaka, ni u jakosti bilo kakve mašine ili stroja, nego jedino u svom najužem sjedinjenju i najvećoj povezanosti s Bogom. I kad Ga vidimo, Njega, najsavršeniju nevinost, da se predaje iz ljubavi prema nama teškoj pokori, kao da je učinio sve grijehe svijeta, možemo li pomisliti, mi grješnici, da smo oslobođeni od obaveze, činiti pokoru?...

Prvi napadaj Napasnika. - Napasnik se može približiti. Isus je spreman, da mu se suprotstavi. Poznata su tri pitanja u kratkim i jasnim riječima, koja će Isus odbiti svojim Božanskim autoritetom i svojom jakošću: »Kad je Isus završio post od 40 dana i 40 noći, veli Evanđelje sv. Mateja, ogladnio je. Dakle, Napasnik Mu se približio i reče Mu:

- »Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom!«

- Isusov odgovor: »Pisano je, da čovjek ne živi o samom kruhu, nego o svakoj riječi, koja izlazi iz usta Božjih!« Isus nije neki magičar, koji je spreman da se podvrgava lukavim podvalama Sotone. On znade bolje nego itko, kako je kruh potreban ljudima, ali svatko

znade da je Božja stvaralačka riječ dala čovjeku sva zemaljska dobra i da Bog daje, te raste i zrije žito. Ipak se vještina napasnika opaža u ovome: izabire čas, u kojemu je Krist u stanju fizičke iscrpljenosti. Potrebno je jesti, kad utuži glad! Ali s demonom treba uvijek biti na oprezu! Mnogi grijesi tako započinju...lakoumna, manja senzualnost, odanost tjelesnom uživanju, nešto što je dopušteno... svatko čini, kako se veli. Sotona je tako vješt, da se ne želi odmah pokazati onima, koje želi upropastiti, ne želi se predstaviti i otkriti u pravoj fizionomiji, u pravoj slici palog anđela u stanju revolta i pobune. Naprotiv, on se predstavlja kao da je anđeo svijetla, predstavlja se kao osoba milosrdna, suosjećajna, sažalna. Kristu, koji je iscrpljen glađu, Sotona sugerira, da jede! Navodi Ga da Mu je sada potrebno utažiti glad... Nije li to naravno?... Isus bi mogao lako učiniti čudo, jer je dvaput morao nahraniti na tisuće ljudi u pustinji, pa je čudom umnožio kruhove!... Ali, ne radi se o tome!... Krist, Riječ i Svjetlo Božje, On, Bog, opazio je opasnost! Opasnost koju ljudi slabo opažaju i prihvaćaju se prava za potrebe tijela, zanemarujući prava duše. I koji ne misle ni na što drugo, nego kako će napuniti želudac, a dušu ostavljaju praznu, bez Boga! Zato je Isusov odgovor kategoričan, odlučan, pa ne dopušta nikakvu smicalicu. Prekida ga u napastovanju i veli mu: »čovjek ne živi o samom kruhu, nego o svakoj riječi, koja izlazi iz usta Božjih!«

Drugi napadaj Napasnika. - Treba znati, da se Sotona nikad ne smatra dotučenom. Ne pokazuje, da je pobijeđen. Kako mu je prvo napastovanje propalo i nije mu uspjelo, on pozivlje Isusa, da se s njim popne na vrh hrama, pa mu reče: *»Ako si Sin Božji, skoči dolje,* jer pisano je, da će Te anđeli čuvati, da ne slomiš nogu...« Već je nagovaranje dvoličnije od prvoga, jer se sada

radi o *grijehu taštine*. Bez sumnje, Božji anđeli imaju poslanstvo, da nas štite u opasnostima životnim, ali bila bi ludost računati na njihovu pomoć, izvrgavajući se sam opasnostima napastovanja. Isusov odgovor je oštar kao i prvi, odlučan i bez kompromisa. Prema Bibliji Isus odgovara napasniku: Pisano je: »ne iskušavaj, ne napastuj Gospodina Boga svoga!« Kad bi Bog činio po volji napasnika, to bi značilo promijeniti uloge, dajući stvorenju ulogu Stvoritelja. A to je, što Sotona ne pozna Božanski karakter. Sotona je razjaren drugim neuspjehom još više, jer nije naveo Krista, da čini čudo na njegov prijedlog. Krist odbacuje i prezire njegovo napastovanje, jer je vječni neprijatelj Boga i ljudi.

Treći napadaj Napasnika. - Napokon Sotona navodi Isusa na strahovitu stvar, na grijeh, koji upropašćuje dušu za svu vječnost. Vodi Ga na visoko brdo i pokazuje Mu kraljevstva svijeta, svu slavu i *bogatstvo, sva uživanja*, govoreći: »Ovo je sve moje, ali sve ću Ti ovo dati, ako paneš na zemlju preda mnom i meni se pokloniš«. Koje li ludosti kod Napasnika! Njegovo nije ništa, a tako se ludo umišlja, napastujući Krista. Ali, Isus mu odgovara: »Bježi, Sotono, jer je pisano: Samo se Bogu jedinom klanjaj!« Tada Ga demon napušta i odlazi, a dolaze anđeli, da Mu služe! Kakvog li odgovora i kakve li pouke za tolike ljude, koji se klanjaju jedino idolima, krivim bogovima: idolu novca, idolu krive znanosti, idolu tjelesnih užitaka... Zaboravljaju, da im je dužnost klanjati se jedino pravom Bogu i Njemu jedinom služiti!

Divnog li odgovora i divne li pouke onima, koji se ne boje pokvarenosti Sotone! I daju se zavesti njegovom lukavošću! Koliki svoju sreću zahvaljuju Napasniku, koji daje samo otrov, koji dovodi do smrti!... Dobro je ovdje sjetiti se mjesta u knjizi »Faust«, gdje Mefisto govori Margareti, svojoj žrtvi: »Sjeti se prošlosti, kad si

pod zaštitom anđela dolazila u hram, pjevajući hvale Bogu, klanjajući se Bogu! Izabranici odvraćaju svoja lica od mračnog sotonskog puta, koji vodi u pakao, u vječnu muku u vječnoj noći!«

Razgovor je dovršen. Nepotrebno ga je produljivati, bez uspjeha je. Bar privremeno! Ali već navješćuje smrt Kristovu. Zaista, ove kratke i jasne riječi dostatno pokazuju veliku moć, koju Sotona ima nad prirodom i nad ljudima. Isus mu priznaje tu moć i triput u Evanđelju Sv. Ivana daje mu naziv: *Knez ovog svijeta.* Isus je došao k nama, da nam pomogne tu sotonsku snagu rušiti. Rekao je svojim učenicima: »Knez ovoga svijeta bit će izbačen van... Jer on nema nikakva prava nadamnom.

Sotona je moćan i njegova je moć opasna, jer je ujedno zavodnik, lažac i skriven, podmukao. Sotona ne voli biti demaskiran, otkriven. Ova oštroumna primjedba pripisuje se Ch. Baudelaire-u: »Najveće lukavstvo Sotone jest u tome, a nas uvjeri, da on ne postoji. Nitko ne zna broja onih, koje on drži pod svojom vlašću i pokornošću zbog jednostavnog zadovoljstva u strastima, koje im prikazuje kao osloboditeljske i po kojima ih on drži kao svoje nesvjesne robove. Kao što Sotona, Knez ovoga svijeta, nema nikakva prava nad Kristom, nema nikakva prava ni na ljudima, osim ako se dadnu zavesti, predajući se njegovim perfidnim sugestijama, njegovim podmuklim zavodljivostima.«

DEMONSKA, SOTONSKA OPSJEDNUĆA

Sotona nije mit, nije bajka, nije izmišljotina. Njegovo postojanje povezano je s Utjelovljenjem Riječi Božje i s Otkupljenjem i s ponašanjem Gospodina Našega Isusa Krista s obzirom na njega, Sve to ne dopušta apsolutno sumnjati u postojanje Sotone. Ipak, osobito u naše vrijeme, neki specijalisti psihoanalize drže, da je vjerovanje u opstojnost demona, obično, čisto praznovjerje. Na primjer, oni ne dopuštaju, da bi moglo biti osoba, »opsjednutih od demona«. Oni tvrde, da nema opsjednutih od sotone, nego samo bolesnika koji su pomućeni, umobolni, živčanih bolesnika, padavičara, itd... koje treba njegovati i liječiti. Nitko to ne poriče da ima takvih vrsta bolesnika. Ali ako ima mentalnih bolesnika, koji su ovisni o psihoanalizi, ima i demonskih opsjednuća, opsjednutih osoba od Sotone, nad kojima psihoanaliza kao takva nema nikakve moći ni kompetencije, ni nadležnosti. Evanđelje nam donosi nekoliko slučajeva opsjednutih od Sotone, iz kojih je Isus, služeći se svojom Božanskom snagom, izgonio demone i oslobađao one, koji su bili mučeni nečistim duhovima. I kad se služio svojom Božanskom moći i snagom, tjerajući zloduha iz nesretnih žrtava, demoni su sami govorili kroz usta opsjednutih o Isusovoj Božanskoj sili.

Sveti Luka u svom Evanđelju piše: »Bio je u sinagogi u Kafarnaumu, čovjek, koji imađaše nečistog duha, đavla. Bijaše opsjednut od demona. Vidjevši kako Isus ulazi u sinagogu, stane glasno vikati: Isuse Nazarećanine, što Ti imaš s nama? Došao si, da nas uništiš! Znam ja, da si Ti Svetac Božji. Isus mu zaprijeti i reče: Umuk-

ni i iziđi iz njega. Nakon toga đavao obori čovjeka u sredinu i iziđe iz njega i ništa mu zla ne učini. Izišao je vičući i kričeći. I nastade opće zaprepaštenje, te su se među sobom razgovarali ljudi: Kakve li riječi! Vlašću i silom zapovijedi nečistim duhovima, te izlaze. I glas se o Njemu širio po svim okolnim mjestima... Uvečer istog dana, veli Evanđelje, svi, koji su imali bolesnike od raznih bolesti, dovodili su ih k Njemu, i On ih je liječio... Iz mnogih su izlazili zli duhovi, vičući: Ti si Sin Božji! On im je prijetio i nije im dopuštao da to govore i tjerao ih je. Iz toga se vidi jasno, kako Evanđelje razlikuje obične bolesnike od osoba opsjednutih od zlih duhova, nad kojima ima vlast jedino Bog i Njegovi predstavnici egzorcisti, izgonitelji zlih duhova. Opsjednute osobe nisu luđaci. Takve osobe često pokazuju znakove posebne snage i nadnaravnog znanja. One znaju tko je Isus i da je pred njima, one drhću, tresu se, mole i zaklinju tužno, da ih ne tjera... Opsjednutog iz Geraze nitko nije mogao ukrotiti. Više puta su ga vezali okovima i lancima, ali on je pokidao te okove i lance iskidao u komade. Videći kako se Isus primiče k njemu, urlao je vičući i govoreći: Što Ti imaš sa mnom, Isuse, Sine Boga Svevišnjega? Zaklinjem Te Bogom, ne muči me! Jer Isus mu bijaše rekao: Iziđi iz ovog čovjeka, duše nečisti! Isus ga na to upita: Kako ti je ime? Odgovori mu: Legija mi je ime! Ima nas mnogo! I uporno zaklinjaše Isusa, da ih ne tjera iz onog kraja. Ali Isus oslobodi jadnike i on se vrati svojoj kući razglašujući dobročinsto, koje mu učini Isus, a svi su se divili (Vidi Mk 5,1-18).

Od najstarijih vremena, a posebno u Isusovo vrijeme, bijaše mnogo opsjednutih osoba od zlih duhova. Ima takvih i u naše vrijeme... Najčešće to su bijesni napadači, koje Sotona šalje, da napadaju neke osobe, po-

sebno svete duše, svece, kako bi ih obeshrabrio i odvratio od njihova ideala svetosti. Tko čita život Sv. Župnika Arškoga, vidjet će kako tijekom mnogih godina i skoro svake noći pokazuje zli duh, da je u njegovoj blizini. Tek što bi Sv. Župnik zaspao, zli duh bi ga probudio svojim paklenskim krikovima, povicima, lupetanjem po vratima župskog stana. »Rogonja«, kako ga je nazivao Svetac Božji, prevrtao je stolice po sobi, lupao po namještaju, kričao užasno, vičući: Vianney, Vianney, još nisi umro, ali imat ću te... Izgovarao je uvrede i psovao, trgao je zastore njegove postelje i vukao slamnjaču... Ali znakom Križa Sveti Župnik tjerao je zloduha. Sve ovo iznosili su brojni svjedoci, koji bijahu kao čuvari ispočetka u svečevoj kući, a ti su svjedoci vjerodostojni ljudi.

Slavni kroničar iz 11. stoljeća, Raoul Claber, pripovijeda, kako je jedne noći u samostanu Sv. Legera, nešto prije jutra, imao viđenje Sotone. On piše: Vidim pred mojim krevetom malu grdobu, crnu neman ljudskog oblika. Imađaše, koliko sam mogao raspoznati, tanak vrat, lice mršavo, oči vrlo crne, čelo usko i navorano, smežurano, nos sploštен, usta ogromna, usne nabrekle, brada kao u jarca, uši ravne, kosa nakostrušena, u neredu, zubi kao u psa, stražnji dio glave šiljat, prsi i leđa grbava, odijelo prljavo. Izgledao je uzrujan, tresao se, žestio se vrlo bijesno. Zgrabio je drvo s kreveta drmajući krevet snažno, škripajući zubima, opetovno govoreći: »Ne ćeš dugo ovdje ostati!«... Ljudi Srednjeg vijeka bili su poučljiviji od naših mudraca o smislu ljudskog života. O Sotoni su imali spoznaje, kakve donosi Biblija... Današnje neznanje na laku ruku tvrdi da je Sotona legendarna osoba, izmišljotina. To i želi Sotona. Ne želi se otvoreno pokazati i predstaviti.

Kad se u kojoj obitelji rodi dijete, Crkva traži od kršćanskih roditelja, da nastoje dijete donijeti u crkvu, na krštenje. Zašto? Jer je to dijete, zbog izvornog grijeha, pod utjecajem Sotone i samo krštenje može ga otrgnuti od tog ropstva, da postane član Tajanstvenog Tijela Isusa Krista, posvojeno dijete Božje i baštinik Neba.

Obred krštenja jasno pokazuje stvarnost:

Odričeš li se Sotone? - Odričem! - I svih njegovih djela? - Odričem. - I svega njegova sjaja? - Odričem!... Sad je dijete na putu da primi krštenje, po kojemu će ući u veliku obitelj Božju i postat će dionik Božanskog života. Kad odraste, u 12. godini, obnovit će svoje obećanje. U Uskrsnoj Vigiliji, na Uskrsnom Bdjenju svake godine obnavlja se Ispovijest vjere i odreknuće Sotonine vlasti.

Sotonina opakost i zloba

Svaki kršćanin treba znati, da je Sotona *neprijatelj broj 1* neprijatelj Boga i svih onih (anđela i ljudi), koji žele ostati vjerni Bogu. Postao je opak, izopačen, pokvaren i tako postao za sve vrlo velika opasnost, od koje se treba stalno čuvati. On je otac laži i pobune. On je slika oholosti, mržnje, razvratnosti, pohote, bludnosti, on je uzročnik svih naših patnja i zala, on je zaveo naše praroditelje na neposlušnost, začetnik je zla među ljudima, zla grijeha i po grijehu. Trpljenje i smrt najveća je čovjekova kušnja.

Međutim, Sotonina moć nije neograničena. Svaki dan bezbrojno mnoštvo Svetaca postiže pobjede nad njegovim napadajima i pokvari njegove namjere, nacrte i odbaci njegove zamke. Prvi put bijaše pobijeđen od Sv.

Mihaela Arhanđela, zatim od Kristove Majke Marije, bez grijeha začete, a snagu njegovu posebno ograniči muka, smrt uskrsnuće Isusa Krista, Sina Božjega, koji stalno ruši njegovo sotonsko kraljevstvo.

Sotona ili demon, đavao jest Lucifer, pali anđeo, kojega Isus Krist nazivlje »Moć tame«, jer mu je uloga, da stalno u dušama uništava sliku i svjetlo Božje. Prorok Izaija veli: »Kako pade s neba Svjetlonošo, sine Zore! Kako li si oboren na zemlju, ti, vladaru naroda? U svom si srcu govorio: Uspet ću se na nebesa, povrh zvijezda Božjih, prijesto ću sebi dići. Na zbornoj ću stolovati gori na krajnjem sjeveru. Uzaći ću u visine oblačine, bit ću jednak Višnjemu. A sruši se u Podzemlje, u dubine provalije!« (Iz 14,12-15).

Ovog palog anđela pisac Apokalipse (Otkrivenja) nazivlje i »Zvijer«. Dakle, taj zbačeni anđeo u isto vrijeme ima sposobnost i himbenost, neiskrenost. U stanju je prikazati se »anđelom svjetla«, kako bi bolje oborio svoje žrtve. Njegova je logika jednostavna. Da upropasti ljude, treba ih uvjeriti da nema ni Neba ni Pakla. Ako nema ni Neba ni Pakla, nema ni grijeha, nema ni suca. Ako nema suca ni suda, nema ni Dobra ni Zla... nema ništa i čovjeku ne ostaje ništa nego život životinje, život životinjski, život civilizirane životinje, koja je opasnija nego obične, prirodne životinje. Sotona, preoblikovan u »anđela svjetla«, predstavlja se čovjekoljubivim, zauzetim za dobro čovječanstva. On govori o miru i prosperitetu, o bogatstvu, o izobilju, ukratko: o zemaljskom raju. Uvijek isti refren, uvijek ista pjesma: »Bit ćete kao Bog!... On ne govori o toleranciji... On želi duhove razumne, pametne, darežljive, slobodne, napredne, koji su vješti, tolerantni, jednako prihvaćaju zlo i dobro, opačine i kreposti, zablude i istine, a to je prava nakaza!

Neki vjernici se zacrvene, kad im se rekne da nisu širokogrudni, razumljiviji, slobodni... Sotona hvali znanost, ali ne onu, koja će ljude učiniti sretnima i boljima, nego hvali proizvodnju oružja što smrtonosnijega. Nije moguće pomisliti na Sotonu, kad se govori o uzroku ratova i bezbrojnih zala, koja uzrokuju ti ratovi. Ako govori o Isusu Kristu koji sljedbenik Sotine, liberalac, govori kao o najvećem i najmudrijem, ali će se čuvati priznati istinu, te reći da je Krist Bog... Ako govori o religiji, govorit će ne o pravoj, nego o takvoj, koja ima među ljudima stvoriti religiju bratstva, bez očinstva Božjega! Kao da možemo biti prava braća a da nemamo Boga za Oca!

Tako malo po malo, a da i ne opaze, mnogi kršćani izgubili su smisao grijeha i dopustili su, da se u njima ugasi svjetlo vjere, nevinost srca. Kako su došli do toga? Lako je to razjasniti! Mjesto da budu hrabri i budni, kako treba, u borbi za kršćanski život, malo po malo, zbog kukavičluka, zbog strašivosti, zbog mlitavosti i lijenosti, popuštali su svaki dan sve više i napokon su ostavili Boga, kako bi se predali demonu, koji ih navodi na lakomost, pohotu, pohlepu i na svako zlo. Sve malo po malo, dok ih ne zaslijepi i ne zamrači im duhovne oči.

Sotonin grad na zemlji lako je prepoznati, jer to je grad zla. Njegovi su učenici lašci, oholice, strašivice, kukavice, podlaci, bezočnici... Njihove su filozofije negativne, krive, filozofije, koje šire zablude, neplodne su u bilo kakvom dobru, a plodne su u svakom zlu. Njihove su izmišljotine smiješne i razvratne, koje šire pokvarenost. Njihovi su običaji sramotni, njihova književnost i dramatska su im djela nečista. Njihove kreposti su iskrivljene. Njihovi napadaji protiv Boga glupi.

Krist reče, da nitko ne može služiti dvojicu gospodara. Koji nije sa mnom, reče Krist, taj je protiv mene! Bdijte i molite, da ne padnete u napast, govorio je. Savjetovao je sve, da kreposni život treba predpostaviti uživanju griješničkom. Još reče: Tko vrši volju Oca moga, koji je na nebesima, taj će ući u Kraljevstvo Nebesko.

DEMONIZAM U SVIJETU

Sotona tijekom zadnjih dvaju stoljeća uspio je kod mnogih umanjiti pojam o Bogu, znanje o Bogu, a time je uspio istaknuti osobnost pojedinca skoro do divinizi-ranja, do obožavanja samog sebe. Sotona mjesto prave vjere ističe racionalizam, postavljajući razum za vrhovni princip života i kulture. Preoblikuje transcendentne vri-jednosti u imanentne, protiv Kristove religije ističe po-zitivne, historijske, prirodne, fizičke, biološke znanosti za rješenje problema, koji su teološkog ili metafizičkog reda, izazivajući tako intelektualnu, moralnu i duhovnu pustoš, koja sve više uzimlje maha tijekom dvaju zad-njih stoljeća.

Iako postiže prividne uspjehe, ostaje uvijek nemoćan, da potpuno zavlada svijetom, jer će Bog ipak iznijeti konačnu pobjedu nad njim. No, ne smijemo nje-gova osvajanja, sotonska osvajanja podcijenjivati, nego se svim sredstvima protiv Sotone boriti i čuvati ga se u svemu svome životu.

Mnogo je pisano o demonizmu u literaturi francu-skoj, njemačkoj, ruskoj i drugima. Iz velikog izbora, na-vodimo slijedeće: Od Bernanosa imamo djelo »Pod suncem Sotone«, te »Dnevnik seoskog župnika«, od Ch. du Bosa značajno je djelo »Demonizam« kod A. Gidea i F. Nietzschea; Od Dostojevskog djelo »Braća Karamazovi«. Kod njega demonske figure nisu izmišljene, nego su iz vlastitog života.

Demon se služi trima požudama, o kojima govori Biblija i nastoji pridobiti ljude, da udovoljavaju tim požudama, jer zna, da će tako najlakše pridobiti svako-

ga, tko nije usko sjedinjen s Bogom i tko se ne bori protiv tih požuda. Sotona je uspio preko hitlerizma, nacionalsocijalizma, te preko ideologije bezbožnog materijalizma osvojiti veliko mnoštvo, koje je u zabludama učinilo velika zla, kojih se sjeća današnje čovječanstvo i neće ih nikada zaboraviti.

Adolf Hitler i Josif Staljin

1. A. Hitler. - O njemu reče general Jodl na sudu u Nürnbergu: »Bio je velik čovjek, ali velik čovjek paklenski.« Htio je reći, da bijaše »medium«, kojim se Sotona služio, te preko njega rušio norme prava, morala i Religije. Sotonski »medium« najbolje označava njegovu osobnost. Da li svjesno ili nesvjesno, djelovao je kao sotonski medium.

Već smo vidjeli u Evanđelju Sv. Ivana (Iv 8,44) kako se upoznaju sigurni kriteriji sotonski. Krist ih je označio, a sastoje se u lažima i ubojstvima. Laž je odbacivanje istine i ide protiv metafizičke prirode čovjeka i samo duhovi, kao što su demoni, mogu živjeti u toj izopačenosti, u toj pokvarenosti, u toj razvratnosti. Laž tako prakticira uništava život moralni i duhovni kao što ubojstvo uništava tjelesni život. Zato kažemo, da laž i ubijanje ili genocid karakteriziraju nacionalsocijalizam i nisu jednostavni čini čovjekovi, nego su djela bitno sotonska, pod inspiracijom zloduha.

S milijunima ubijenih na ratištima i ubijenih po logorima i svuda, nije li to zastrašujuća statistika, koja će dugo ostati u sjećanju pokoljenja. Računa se, da je za pobjedu rase prošli rat pokosio 16 milijuna. Ranjenih, osakaćenih i nemoćnih zbog rata Hitlerova bilo je oko 30 milijuna. Bombama bijaše pobijeno 3 milijuna civilnih osoba. Spaljeno i ugušeno bijaše oko 5 i po milijuna. Zatim oko 25 ubijenih bombardiranjem. Oko 15 milijuna bijaše deportirano. Oko 11 milijuna internirano u koncentracionim logorima. Demon, Sotona moćan je, ali nije Svemoćan. Samoubojstvo Hitlerovo pokazuje, da je nakon groznih zločina i ruševina uništio i svoj život za ovaj i onaj svijet...

2. *Josif Staljin.* - Razotkrivaju se i njegovi mnogobrojni zločini. Oko 30 milijuna pobio je svog vlastitog naroda. Najradije ubijao je školovanije ljude. Svoje najuže suradnike lišavao je života nasilnim načinom. I njegovi su koncentracioni logori bili puni nevinih žrtava. Iz većine istočnih zemalja tamo su mnogi odvođeni, nikad više se ne vratiše u svoje obitelji i u svoje domovine... Bijaše grozni neprijatelj Boga i ljudi kao i Hitler. Zbog vjere je progonio svakoga, gdje je god stigao. Tako bijaše neprijateljski raspoložen protiv Katoličke Crkve, da se izrugivao Papi, Kristovu zamjeniku na zemlji, a ukrajinske grkokatolike (a to je milijunski narod) jednostavno je predao moskovskom patrijarhu, da ih prevede na pravoslavlje. U Katinskoj šumi u Poljskoj poubijao je 15.000 poljskih oficira. Mnoge je zemlje i države okupirao i lišio ih svih ljudskih prava. Pripojio je Sovjetskom Savezu Letoniju, Estoniju i Litvaniju... U zadnje vrijeme i njegova se zlodjela razgolićuju i njegovi se zločini osuđuju, njegovi se spomenici uklanjaju s javnih mjesta, njegovo se ime briše s mnogih ustanova i uli-

ca. Mnogi se stide, koji su ga slijedili, jer su uvidjeti da je i on radio pod vodstvom demona...

Isus Krist bit će nad svima Pobjednik. - On posjeduje pravu jakost i snagu, koja konačno uvijek pobjeđuje. On ne viče, ne napada, ne ruga se, ne vrijeđa, ne ubija, ne ponizuje, jer želi svakome dobro. Ne želi da bilo tko trpi nepravdu. On se žrtvuje za svakoga, za sav svijet. Ne prolijeva ničije krvi, nego se sam daje žrtvovati u mukama i smrti, darujući svoju krv za spasenje svijeta, i za mir u svijetu, za ljubav u svijetu, za pravdu u svijetu. Pobjedu nad satanizmom, nad demonizmom donosi pobjedu Otkupljenje po Križu, pobjedu će napokon izvojevati nad nečistoćom misli, nad nečistoćom pogleda, nad nečistoćom tijela i nad ohološću života, nad svim strastima, koje vladaju u svijetu...

DVA KRALJEVSTVA

Bog stalno poštuje ljudsku slobodu. Na početku ljudskog roda nije intervenirao kod naših praroditelja Adama i Eve, da bi se sačuvali od pada, nego im je ostavio mogućnost da otkažu Bogu poslušnost. I oni otkazaše Bogu poslušnost. Zavedeni od Sotone, zaželješe biti kao Bog. Sagriješiše. Boga teško uvrijediše. Milost Božju izgubiše. Prijateljstvo Božje izgubiše. Vječnu sreću proigraše. Svojim grijehom, koji se zove istočni, izvorni, na svoje potomstvo preneseše kao nasljedni grijeh. I čovječanstvo postade zarobljenik zla duha. Sotona tako postade zaista »Knez ovoga svijeta«.

Trostruki poraz, koji je doživio pri napastovanju Sina Božjega u pustinji, povećao je njegovu mržnju i oholost. Sada djeluje uporno, kako bi postigao nove uspjehe kao »Knez ovog svijeta, sukobljujući se ponovo s Kristom. Želi se Bogu osvetiti. Želi postati ubojica Boga... Da se osveti Kristu nakon poraza, koje mu je Krist priredio, prouzrokovao... Krist je došao na ovu zemlju, da svojom mukom i smrću na Križu pomiri svijet s Bogom, da ponovo pribavi čovječanstvu prijateljstvo s Bogom i mogućnost, da postigne spas. Sotona se pri tome poslužio svojim diaboličkim djelima, zavođenjima, te pronašao one, koji će Krista izdati, osuditi i ubiti. Mislio je zloduh, da je pobijedio, kad je vidio, da je Isus Krist bio tako grozno mučen, razapet na drvetu Križa. Smatrao se pobjednikom, što je uspio zavesti sve one, koji poradiše, da Krist bude grozno ponižen i umoren. Postade Sotona »Bogoubojica« skupa sa svojim suradnicima. Ali to bi samo privremena pobjeda,

prividna pobjeda zloduha nad Velikim Božjim Duhom, koji će konačno izvojštiti pobjedu na svima...

Leibnitz, jedan od najvećih učitelja njemačke misli, u 17. stoljeću, pod izlikom da opravda Kršćanstvo, želio je *objavljene istine* svesti na područje *razuma*. Metafizičar, znanstvenik, diplomat, racionalizirao je, humanizirao, naturalizirao i profanirao je, danas bi se reklo »desakralizirao« *Božju Objavu i Božje Tajne*. S njim počinje nova epoha, epoha *Sekularizacije* Kršćanstva u Njemačkoj. Mjesto da odijeli Religiju od filozofije kao što je to činila Renesansa, humanisti i pristaše Dekartove filozofije, Leibnitz je približio i jedno i drugo tako da je učinio svojim zahtjevima, te je razum apsorbirao vjeru. Po njemu Kršćanstvo postaje religijski idealizam, metafizički sistem pod kontrolom razuma, koji smatra dostatnim ne samo da vodi naše obične djelatnosti, nego i da nas vodi do spoznanja Boga i do prakticiranja kreposnog života. U tome se pokazao kao znanstvenik i metafizičar, ali mu je manjkalo pravo poznavanje Teologije.

Vjera nije najprije zaključak rasuđivanja, nego je *Događaj*, koji je sam Znak milosti Božje. Taj veći Događaj, sačinjen od dvaju nerastavljivih elemenata, jest *smrt Kristova i Kristovo Uskrsnuće*. Historijski on je u centru vremena: Prije Isusa Krista i poslije Isusa Krista. On je silno svjetlo, koje se baca na sav kršćanski misterij, da mu dade svoj pravi smisao: On se ne boji napadačkog bezvjerstva bilo koje vrste! I osobito obligira čovjeka da razmišlja, gledajući Križ pred sobom, da ga dovede do shvaćanja smisla onoga, što se vidi očima: »Mrtvi Bog!«

Da, istina je da tu osoba Isusa Krista, Bog, Vječni, mrtav u vremenu, ali mrtav je u Bogu. Mrtav je, jer je

htio biti mrtav, kad je htio i kako je htio. Već, da pruži svjedočanstvo svog Božanskog poslanja i da pred svima manifestira svoju neospornu moć, umnožio je čudesa, izliječio neizlječive bolesnike, uskrsnuo je mrtve, ali svojom vlastitom smrću On je pobijedio smrt, uništio carstvo Sotone. Nije uništio smrt, jer smrt je djelo čovjekova grijeha, ali joj je uklonio i odnio što imađaše snagu uznemirivanja i brige i nejasnoće za čovjeka grješnika. Učinio je da nestane njezine žaoke, njezina trna, njezine oštrine, tj. njezina prokletničkog karaktera i duga naših grijeha. Napokon, po uskrsnuću. On nam je vratio život. U jednom času zemlja bijaše u tami, da pokaže tugu prirode zbog otsutnosti Onoga, koji je Stvoritelj Svjetla, ali iz te tame nastade munjeviti bljesak Uskrsnuća, koji donese svijetu neobičnu radost, jedinu *pravu radost Kršćanske Nade*.

Unaprijed nije zlo u umiranju, nego u nepoznavanju Boga, koji nas ljubi. Zemaljski je život jedno dobro, prvo od svih dobara. Međutim, što se god dogodilo ovdje na zemlji, bit će uvijek uvjetovano stanjem stvari, koje ovise ne najprije od Boga nego od samih ljudi, osobito od grijeha. Po Njemu je čovjek primio od svog Stvoritelja slobodno raspolaganje sa svojim životom, ali u isto vrijeme i veliku odgovornost, ili da učini u svom životu nešto lijepo, ili naprotiv da taj život profanira, da ga upotrijebi tako kako nije u redu, da ga zaprlja. Zato, unatoč svih radosti, koje donosi, ostaje u nekom pogledu kao tamno mjesto za one, koji nemaju vjere, s mučnim radom, s bolestima, iskušenjima, patnjama i smrću. »Ali, kaže sveti Pavao, noć izmiče, dan se približuje, odbacite djela tame, obucite se u oružje svjetla!« Što se tiče konačnog prestanka trpljenja i smrti, to će biti darivanje »Novog Neba« i »Nove Zemlje«, o kojima govori Ivanovo **Otkrivenje**. Jedino Trojstveni Bog

objave preko uskrslog Krista može proslaviti čovjeka, učiniti da participira na Božjoj naravi i da postigne svoje težnje najdublje i najlegitimnije težnje neizmjerne sreće. Napredujemo, držeći svjetiljku, dok nam se Zvijezda jutarnja ne pokaže u našim srcima, dok se uskrsli Krist ne pojavi u svojoj slavi kao onim ljudima njihov gospodar sa svadbe: »Još malo i vidjet ćete me«.

Zima navješćuje proljeće kao što noć navješćuje dan, kao što usjev navješćuje žetvu, tako će iz smrti uskrsnuti život, kao što nakon tame Velikoga, Svetoga Petka zasja svjetlo Uskrsa. Glavno je bdjeti, da naša vjera u uskrsloga Krista ne bude ugašena u tami sadašnjeg vremena.

DRUGI DIO

TAJNA KRISTOVE MUKE

»Groznom patnjom i smrću Krist-Otkupitelj pobijedio je Sotonu, Kneza tame.«

Oko godine 30. naše ere, na Veliki Petak, na brežuljku Kalvarije, koji se zove i GOLGOTA, u Jeruzalemu, izvršen je najveći i najpotresniji zločin. Jedan, ne kažemo najprije čovjek, jer bi izraz bio nepotpun, nego kažemo jedan koji se zove Isus, koji se predstavljao bogom i Sinom Božjim, kojega glas bijaše poznat u svoj Palestini zbog Njegove dobrote, zbog izvanrednih njegovih djela i Svetosti Njegova Života, bijaše izdan i prodan od jednog Njegova učenika. Zatajen i napušten od svojih prijatelja. Vođen pred sud Velikog Svećenika Kaife, pred rimskog upravitelja Poncija Pilata i pred kralja Galileje, izrugan, izbičevan, okrunjen trnjem i napokon razapet između dva zločinca. Drama grozna i užasna ne samo što kazna razapinjanja na križ bijaše namijenjena robovima i za izrod naroda, nego još i zato, što nikad ne bijaše i nikad biti neće u bilo kakvom procesu, da bi bili isti tužitelji i suci najnevinijega i najsavršenijega Čovjeka, na koga se okomila tolika mržnja, tolika podlost, tolika nepravda i tolika okrutnost.

Povijest Muke i Smrti Kristove nadvisuje sve u povijesti svijeta. Zaslužuje da se proučava, da se o njoj razmišlja u svojim dubinama, unatoč toga što će se teško shvatiti. Raspeti Isus Krist uči nas, da je čovjek grješnik, palo biće, ali i *otkupljeno biće*. Pokazuje nam jačinu ljubavi Krista, koji daje svoj život za grješne ljude. Nadilazeći obični zakon ljubavi, htio je umrijeti za svoje neprijatelje i prije nego je izdahnuo, oprostio je svojim krvnicima.

Pitamo se za uzroke te Kalvarijske drame... Pitamo se, kako je »Pravednik u najvišem smislu, pun ljubavi i dobrote, prolazeći zemljom činio samo dobro« (Dj 10,38), kako je mogao biti predan na tako sramotnu muku i smrt na Križu... Ima za to više odgovora: Najprije taj pravednik, tako neporočan, nije kolebao prigovarati farizejima potpunu iskvarenost, u koju su pali njihov merkantilizam, njihovu hipokriziju, licemjerstvo, njihovu oholost, njihov vjerski formalizam, njihovu nevjeru. Sveli su religiju na vanjsko prakticiranje, Mesiju su zamišljali prema svojoj mudrosti, kao slijepci, koji vode slijepce, narod su vodili u zabludu. Poznate su oštre anateme, koje je ovaj blagi Galilejac izgovarao svojim Božanskim ustima: »Teško vama književnicima i farizejima, koji čistite izvana čašu i zdjelu, a iznutra ste kao obijeljeni grobovi puni nečistoće i grabeži!« Izazivao je time njihovu mržnju. Osim toga, svojom popularnošću Isus je izazivao i njihovu zavist. Velika čudesa ozdravljenja slijepca od rođenja i uskrsnuća Lazara, izazvalo je kod naroda entuzijazam i oduševljenje, te kad je Isus imao ući u Jeruzalem da proslavi zadnju Pashu, narod ga je primio trijumfalno. Kud je On prolazio, narod je prostirao svoju odjeću, mahao je narod palminim granama: Slava Tebi Sine Davidov! Od tog dana farizeji su tražili način kako bi ga uništili. Uostalom za te ohole Židove, blagi i siromašni Krist, ponizni i skromni, nije odgovarao zamisli, kakvu su oni imali o Mesiji. Kao nagradu za vanjsko prakticiranje religije, njihov materijalizam očekivao je od Boga, da ispuni njihove žitnice žitom i njihove podrume vinom. Željeli su takvog Mesiju koji bi osnovao zemaljsko kraljevstvo i učinio od njihova malog naroda prvu Naciju svijeta. Iznenadili su se kad im je Isus navijestio da Njegovo Kraljevstvo nije od ovoga svijeta... Zato se sastadoše savjetnici i jedni drugima rekoše: »Što da učinimo?... Ovaj čovjek čini mno-

ga čudesa... Ako ga pustimo tako sav će svijet u Nj povjerovati i doći će Rimljani i bit će kraj našoj zemlji i našem narodu!« Tražili su prije čudesa kao znak Božanskoga poslanja, a sada kao zaslijepljeni njegovim svjetlom pitaju se kako bi ga uklonili i napokon ubili zbog mnoštva čudesa koja je učinio.

Euharistija
»Ovo je moje tijelo, koje se predaje za vas«
»Ovo činite na moju uspomenu«

Približavao se židovski blagdan Pasha, uspomena na izlaz iz Egipta i navješćivao: »Vječno Kraljevsto kao zajedničko blagovanje, koje će okupiti izabrane«. Isus je iskoristio, da bi sve svoje apostole okupio na zajedničku gozbu, na zadnju Večeru. Evanđelje Sv. Ivana opisuje čin najdublje poniznosti i uslužnosti, kojom je Isus započeo tu Večeru. Opasao se ručnikom prema običaju na Istoku, te pao na koljena pred svoje apostole, da im opere noge. Najprije se uputio prema Petru, budućem Prvaku svoje Crkve, ali se Petar zaprepastio i skoro viknuo, da to ne može prihvatiti, da njegov Učitelj u tolikoj poniznosti u tolikom poniženju njemu pokazuje takvu čast, ali Isus ne odstupa, te Petar time prisiljen popusti. Ostali apostoli gledaju kako im se Isus približava s istom svrhom, pokoravaju se kao i Petar i Isus svima opra noge i ručnikom ih obrisa. Sam Juda pristaje također, ali bijaše toliko zamračene duše i nesposoban da ocijeni neizrecivu Isusovu dobrotu i da se obrati od svojih zlih namjera.

Zatim je uslijedilo sve prema propisu i u najvećoj intimnosti. Petar je sjeo Isusu s desne strane, a Ivan s lijeve strane, da je mogao nasloniti se na Srce Isusovo. Jedan od ovih dvaju učenika predstavlja vjeru, a drugi predstavlja ljubav. Isus reče: »Živo sam želio ovu Pashu

blagovati s vama prije svoje muke, jer, velim vam, neću je blagovati više dok se ona ne završi u Kraljevstvu Božjem« (Lk 33, 15-16). - Zatim reče: »Razumijete li što sam učinio? Vi mene zovete Učiteljem i Gospodinom i pravo velite, jer to i jesam! Ako, dakle, ja-Gospodin i Učitelj-vama oprah noge, treba da i vi jedni drugima perete noge. Primjer sam vam dao, da i vi činite kao što sam ja vama učinio« (Iv 13,12-17). Primjer je jasan. Pokazuje duh usluge, po komjem odsad treba da se nastavi tako, jer Kraljevstvo je Božje u ljubavi.

Pri kraju blagovanja pashalnog janjeta, Isus je podsjetio na veliko obećanje što ga je dao narodu prije godinu dana, kad je učinio čudo umnoženja kruhova: »Ja sam živi kruh, koji je sišao s neba. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će vječno. Kruh koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta. Moje tijelo zaista je hrana, krv moja zaista je piće. Onaj, koji jede moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu! Došao je čas, da se ostvari to čudo njegove ljubavi. Uzevši beskvasni kruh pashalne večere, dade hvalu, razlomi i pruži ga govoreći: *»Ovo je moje tijelo žrtvovano za vas: činite ovo na moju uspomenu«*. Isto učini s vinom u kaležu, govoreći: »Ovaj kalež je novi Savez u mojoj krvi prolivenoj za vas« (Lk 22,19-20). Apostoli primiše taj kruh koji postade Tijelo njihova Učitelja, tako da nije više samo za stolom s njima, nego je u njima u svoj stvarnosti svoga bića ljudskobožanskog. I tako ova Tajna Euharistijska nije samo blagovanje, niti samo najuzvišeniji od svih Sakramenata, nego je i *prava žrtva*, koja zahtijeva prolijevanje krvi. Isus pretvara vino u svoju krv i pruža kalež svojim učenicima, govoreći: »Pijte iz njega svi, jer ovo je Krv *Novog Saveza*, koja će se proliti za vas«. Blagovanje, Sakramenat i Žrtva, Euharistija je zahtijevala i *svećeništvo*. Zato Isus Krist, on sam jedini i vječni svećenik htio je nadopuniti izvanredni dar *svoje smrti na*

križu na Veliki i Sveti Petak. Ono, što se dogodilo na Veliki Četvrtak u blagovalištu uvečer nije moglo biti zaseban događaj bez povezanosti sa sutrašnjim. Trebalo je, naprotiv, da mogne biti prisutan do svršetka vremena, do kraja svijeta. Zato Isus reče onima koje bijaše izabrao i koji će nakon njega biti izabrani od Njegove Crkve: »Činite ovo na moju uspomenu« (Lk 17,19). - Njima dade vlast i moć čudesnu i uzvišenu, koja će biti prenošena u Crkvu po Sakramentu Svetog Reda, kojom će se pretvarati kruh u njegovo Tijelo i vino u Njegovu Krv, kako bismo ostali mi u Njemu i On u nama.

Judino izdajstvo - zadnji nagovori

Za vrijeme blagovanja Isus izreče riječ, koja uznemiri učenike i ožalosti ih: »Zaista vam kažem, jedan će me od vas izdati. Onaj, koji umoči sa mnom ruku u zdjelu, taj će me izdati« (Mt 26, 21-23). Tobože, i Juda se čudio, govoreći: »Da nisam ja, Gospodine«? Isus mu odgovori potiho, da ga ne osramoti pred drugima: »Da, ti si!« Ime Jude Iškariotskog obilježeno je neizbrisivim znakom. Kad o njemu govore evanđelisti, nazivlju ga: »Izdajica«. Uđe u vječne nacrte Božje. Reče Isus: Sin čovječji odlazi, kako je pisano o njemu, ali *teško onome koji ga izda*. Bolje bi mu bilo da se nije ni rodio. - Isus i Juda: Sin Božji i sin Sotonin: uđe Sotona u Judu (Lk 22,3). - Već sve bijaše ugovoreno s članovima Velikog Vijeća. Govorili su među sobom, da ne bude za vrijeme Blagdana iz straha, da se ne bi narod pobunio. Izdajica im je ponudio pomoć, govoreći: »Šta ćete mi dati, i ja ću vam ga izdati i predati?« - Pogodba bi izvršena za iznos od trideset srebrenika. Time je Juda dopustio da s njim zagospodari *zli duh*. I njega je kao i ostale učenike, Isus Krist obasipao svojom dobrotom, svojom blagošću, svo-

jom ljubavlju, svojim darovima. I on je svjedok Isusovih čudesa, čuo je Isusove riječi... Kako je taj nesretnik mogao dotle doći da proda svoga dobroga Učitelja, Boga i Čovjeka?... Ne bijaše mu dosta da Ga ostavi i napusti, nego ga je izdao i prodao za trideset srebrnjaka. Napustio je Blagovalište i po mraku se uputio Isusovim neprijateljima. Međutim, apostoli htijeći smetnuti i zaboraviti žalost, koja ih je bila zgranula nakon Isusovih riječi da će Ga jedan od njih izdati, počeše se prepirati međusobno koji bi od njih bio najveći. Da ih prekine u tom natjecanju, nezdravom natjecanju, Isus ovim budućim Pastirima naroda daje novu pouku poniznost. Da, među njima treba biti jedan glavni. Prvi, ali: »Najveći među vama, neka bude kao najmlađi i predstojnik kao poslužitelj... Nisam li ja pred vama kao onaj koji poslužuje?« (Lk 22, 26)... Još im reče: »Ove noći ćete se svi sablazniti nada mnom, jer je pisano: Udarit ću Pastira i stado će se razbježati, ali kad uskrsnem, ići ću pred vama u Galileju. Zatim reče Petru: Sotona će vas rešetati kao žito, ali ja sam molio za te, da ne oslabi vjera tvoja i ti obraćen utvrđuj braću svoju!« To bijaše *Testament Isusov* u korist Njegove Crkve. Apostoli trebaju biti braća Petrova, ali Petar treba biti njihov Prvak kao što će Pape biti Prvaci među biskupima, ali neka ovo prvenstvo bude povezano s poniznošću. Neka Papa bude »Sluga slugu Božjih«.

Petar se javi i reče: »Ako se i svi sablazne, ja se neću nikad sablazniti... Isus mu na to reče: »Zaista ti kažem, još ove noći, prije nego pijetao zapjeva, triput ćeš me zatajiti (Iv 13,33). Petar mu na to odgovara: Ako bi trebalo i umrijeti s Tobom, ne neću zanijekati. I ostali rekoše isto. S njihove strane to bijaše *pravi grijeh taštine, uobraženosti*. Nisu dosta mislili na svoju slabost i iskusit će tragičnu istinu riječi Mudrosti: »Tko se izlaže opa-

snosti, u njoj će poginuti« - Pogriješit će, i njihov primjer može nam biti koristan i naučiti nas, kako se treba čuvati u času napasti. - Ipak, njihov grijeh bit će prije krivi korak nego pad, od koga će se uz Božju milost iskreno obratiti.

Već je duboka noć, oko 10 sati u noći. Isus je i dalje govorio, to bijahu njegove zadnje riječi prije nego će se žrtvovati za spasenje svijeta. Izgovarao je riječi potresne s neizmjernom ljubavlju: Djeco moja, ljubite se međusobno. Još sam samo malo s vama. Po tome će se poznati, da ste moji učenici, ako se budete međusobno ljubili. Ja sam *Put, Istina i Život*. Ako me ljubite, čuvat ćete moje Zapovijedi. Neću vas ostaviti kao siročad. Doći ću k vama... Ostavljam vam svoju ljubav, dajem vam svoju ljubav. Neka se ne uznemiruje srce vaše... Evo, knez ovog svijeta se približuje, ali on nema ništa za se u meni. Ali da svijet zna, da ljubim svoga Oca i da činim, što mi zapovijeda, ustanite, da se udaljimo odavle. Učenici uzbuđeni ustadoše. Izmoliše zahvalnu molitvu, te s Isusom pođoše prema Getsemantskom Vrtu preko Maslinske Gore i potoka Cedrona. Razgovor s Isusom biva sve intimniji. Uspoređujući Lozu s milošću Božjom i životom duša, reče im: *Ja sam Trs, a moj Otac je Vinogradar.* Svaka loza koja ne donosi roda, sijeće se da donese više roda. Ostanite u meni i ja u vama. Ja sam Trs, a vi ste loza. Tko ostaje u meni i ja u njemu, donosi mnogo roda, jer bez mene ne možete ništa učiniti. Tko ne ostaje u meni bit će odsječen kao mrtva grana. Bacit će ga u vatru, da izgori! Niste vi mene izabrali nego sam ja vas izabrao, da idete i da plod donosite i da vaš plod ostane. - Još im je govorio o progonstvima, koja ih čekaju zbog mržnje, koju će svijet imati za njih. Obećaje im ponovno da će im poslati svoga Duha Utješitelja, Duha Jakosti i Ljubavi. Reče im da je za njih korisno, da On

ode. Dobit će od Oca sve, što budu molili u Njegovo ime. Zatim, obraćajući se svome Ocu s najvećim pouzdanjem i najuzvišenijom svećeničkom molitvom reče: Oče, došao je čas, proslavi svoga Sina... Dovršio sam djelo koje si mi naredio da činim. Objavio sam tvoje ime ovima, koje si mi povjerio. Oni sada znaju da sam izišao od Tebe i da si me Ti poslao. Molim za njih, ne molim za svijet. Oče Sveti, sačuvaj u svoje ime one koje si mi dao, da budu jedno kao što smo mi jedno. Dok sam bio s njima čuvao sam ih u tvoje ime i ni jedan nije propao osim sina propasti, da se ispuni Pismo. Svijet ih je mrzio, jer nisu od svijeta kao što i ja nisam od svijeta. Ne molim, da ih uzmeš iz svijeta, nego da ih čuvaš od zla.

Oče, želim da i oni, koje si mi dao, budu gdje sam i ja. Da vide slavu, koju si mi dao, jer si me ljubio prije nego svijet postade!...

Agonija - smrtna muka

Stigoše u getsemanski Vrt. Getsemani znači »gnječilo se ulje«, jer prema tradiciji, na tom mjestu bijaše sprava za gnječenje maslinskih plodova. Donosili su tamo ljude svake godine iz okolice svoje plodove s maslina, da tu zgnječe plodove i da dobiju ulje. Tako će tu plod iz Kuće Božje biti zgnječen do prolijevanja krvi. Dotle stigoše apostoli s Isusom. On uze sa sobom najodanije: Petra, Jakova i Ivana, koji bijahu svjedoci njegova slavnog Preobraženja. On se s njima udalji nekoliko koraka. Nakon uzvišenog govora, miran i ljubezan, ali iznenada obuze ga žalost, strah i klonulost, kako izvješćuje sveti Ivan, te reče: Ostanite ovdje i bdijte sa mnom«! Zatim se malo udalji da bude sam, uputi se prema špilji, koja i sad postoji i čuva uspomenu na

strašnu zbilju, koja se dogodila s Isusom na početku njegove muke. Tu Isus pada ničice i u *molitvi ganutljivoj, bolnoj i uzvišenoj*, najljepšoj, koja je ikad izašla iz usta ljudskih, izli svoju bol ovim riječima: »Oče, ako je moguće, neka me mimoiđe ovaj kalež, ali neka bude Tvoja volja, a ne moja!« (Mk 14,36). U isto vrijeme obli ga krvavi znoj po svemu tijelu i curio je na zemlju. Gledajući ga tako anđeli mira u nebu sakriše svoje lice i proplakaše (Iz 23,7), te jedan od njih dođe da mu pruži okrepu. Katarina Emerich, u jednom svom viđenju, vidi ga kako se diže i jedva se drži na nogama, koje dršću i klecaju od muke. Njegove usne bijahu blijede, bijaše klonuo i oslabio, skoro da ga nije moguće prepoznati. A ljudi, za koje on trpi i za koje se priprema poginuti, gdje su oni? Šta oni rade?... Nema nigdje nikoga!... Nema baš ni jednog jedinog prijatelja da bdije nad njim. S teškom mukom uputi se prema učenicima i nađe ih, spavaju... Kad im je prigovorio, zar nisu mogli s njim jednu uru probdjeti, oni nisu razumjeli što im govori... Bdijte i molite, reče im na kraju, da ne padnete u napst, jer duh je spreman, a tijelo je slabo. Još dvaput je dolazio, iscrpljen, k njima i uvijek ih nađe kako spavaju. Bijaše mu žao, da i njegovi najodaniji učenici koji su se hvalili svojim junaštvom i odanošću, da su sasvim nevoljni... Reče im: Samo spavajte, jer evo dolazi čas, kad Sin čovječji ima biti predan u ruke grešničke...

Doista bijaše čas: »čas moći tame«, kada je u svojoj agoniji Krist osjetio strahoviti teret *svih ljudskih grijeha, svih nezakonja, sve ljudske pokvarenosti!*« »Eno Ga, reče Bossuet, prostrta, oborena, palog na zemlju, ne usuđujući se ni pogledati nebo, tako njegova glava bijaše opterećena i obnemogla zbog mnoštva zločina, tj. naših zlodjela, koja su zaista postala njegova zlodjela, jer ih je preuzeo na se. Ta golema zlodjela otvaraju se

pred njim poput kobne povorke, kao strašne utvare, koju munja osvijetli u noćnoj tami«. *Svih zločina*... tj. svih grijeha svih naroda i svih vremena, bezbrojnih grijeha kao pijeska na obali morskoj.

Svih zlodjela, tj. svih vrsta grijeha, oholosti, ambicije, slavoljublja, škrtosti, osvete, laži i kleveta s njihovim užasnim posljedicama, tu su grijesi tlačenja slabih i siromašnih, tu su nepravedni ratovi, krvave pobune, grijesi tijela, svakovrsne bludnosti, neumjerenosti u jelu i piću, grijesi pijanstva, sve vrste svetogrđa, sve vrste mržnje i sve sramote, koje prljaju i ponizuju i nagrđuju duše.

Krist je predvidio unaprijed sve torture, sva mučenja, sva poniženja, svoje Muke. Neprijatelji su mu pred očima s mnoštvom, koje Ga želi vidjeti na Križu. Unaprijed On čuje svu viku i galamu. Gleda raspetoga čavlima, kome prikovaše ruke i noge, gleda glavu okrunjenu trnjem, gleda tijelo okrvavljeno, gleda sebe u groznim mukama. Napokon, grozna je to kušnja, svjestan je da unatoč svim mukama i patnjama, sve će biti bez koristi, sve muke, patnje i njegova prolivena krv, sve će biti velikom broju grješnika uzalud, bez ikakve koristi. - U tom svjetlu treba čitati i razmatrati duboku misao velikog Pascala: »Isus će biti u agoniji do kraja vremena, do kraja svijeta, i ne treba za to vrijeme spavati!«

Riječ Božja, koja postade čovjekom, koji živi kroz vjekove, koji ima ključeve smrti i pakla i koji je slobodan da žrtvuje svoj život i da ga opet uzme, bijaše spreman da pruži spontano svoje božanske ruke okovima smrti. Štropot koraka i galama čuje se u blizini... Još malo i Juda će dovršiti svoju izdaju.

ISUS PRED SUCIMA

Eto izdajice na čelu četè oružanih ljudi s mačevima i toljagama, u rukama im svjetiljke, približavaju se u Isusovu blizinu: »Pozdravljam Te, Učitelju, veli Mu Juda, dajući mu poljubac. Isus mu pritom veli: Jadni moj prijatelju, zašto si došao? Zar poljupcem izdaješ Sina Čovječjega?« U istom času, pratioci, koje je predvodio Juda, upadaju u vrt. Isus im se približava uzgidnute glave i taj put sjajna pogleda, prodorna pogleda, upita ih: »Koga tražite?« Oni mu odgovoriše: »Isusa Nazarećanina!« - Isus im odgovori na to: »Ja sam!« To reče glasom zanosnim, glasom Božjim, koji je u stanju lomiti cedre libanonske i zapovijedati uznemirenom moru, da se smiri. Na tu riječ svi se srušiše na zemlju. Isus ponovno reče: Ako mene tražite, evo me, a ove sa mnom pustite, neka odu, pokazujući rukom na svoje učenike okupljene nekoliko koraka dalje. Petar, videći šta se zbiva, smatrao je potrebnim da se baci na gomilu, prsa u prsa, pa udarcem mača odsiječe uho jednom sluzi Velikog Svećenika, imenom Malchus. No, Isus ukori ovaj čin nasilja i reče Petru: Petre, ostavi mač u korice. Tko mačem bije, od mača gine. Zar ti misliš da ja ne bih mogao, kad bi to trebalo za moju obranu, dobiti od mog Oca nebeskoga, legije anđela? Zatim se sagnu nad slugu Malchusa, dodirnu u njegovo uho, koje je odsječeno visjelo, i u čas tili ga izliječi. Zatim reče poslanicima Hrama, koji su pratili četu: »Došli ste k meni ko k razbojniku. Zar nisam stalno bio među vama, učeći u hramu, i niste me uhvatili«? Na te riječi, na zapovijed četnog vodnika, sluge mu svezaše ruke i odvedoše ga k Velikim Svećenicima, Ani i Kaifi, koji su predsjedali Veli-

kom Savjetu. - Unatoč što vidješe čudo, ostadoše slijepi, jer ih je zloduh zaslijepio. - Apostoli, prestrašeni, ostaviše Ga i pobjegoše putem prema Betaniji.

Isusa najprije odvedoše k Ani, koji je tast Velikog Svećenika Kaife. Ana, kao stari svećenik, imao je naslov Velikog počasnog Svećenika i u Sinedriju, u Velikom Savjetu, imao je velik utjecaj. Lukavac verziran u poznavanju zakona, njegovi savjeti su se cijenili i nije bilo važnije stvari, a da njega nisu tražili i pitali za savjet. Ipak nije se htio zanimati za slučaj Isusov, pošalje Ga Kaifi.

Okružen s nekoliko članova Sinedrija, književnicima i starješinama, Kaifa zapita Isusa s raspoloženjem tigra krvoloka, koji se igra sa svojom žrtvom, da je napokon rastrga. Pita on Isusa o Isusovoj nauci i o Isusovim učenicima, ali Isus mu je odgovorio: »Ja sam narodu govorio javno u hramu i u sinagogama gdje su se svi Židovi skupljali i ništa nisam govorio potajno. Zašto pitaš mene? Pitaj one, koji su me slušali, oni znaju što sam govorio«. - Kaifa bijaše uvrijeđen Isusovim odgovorom i u svojoj oholosti bijaše kao bijesni lav. Jedan od njegovih slugu približi se Isusu i dade mu ćušku govoreći: »Zar tako odgovaraš Velikom Svećeniku?«

Isus mu mirno odgovori: »Ako sam zlo rekao, dokaži da bijaše zlo, da bijaše neistina. Što sam dobro govorio, ako sam istinu govorio, zašto me udaraš?« Divan i pravedan odgovor, pun blagosti i vladanja sobom, pun neizmjernog dostojanstva, koje pripada samo Bogu. Ima dvije tisuće godina, milijuni mučenika bijahu udarani, mučeni, progonjeni zbog Krista i Kristova Evanđelja o spasenju i miru. Obraćajući se svojim progoniteljima kako danas, tako i uvijek s pravim razlogom govorili su iste riječi kao i Krist, koji je nepravedno do-

bio šamar od divljega sluge oholog židovskog Svećenika. »Ako smo radili zlo, ako smo naučavali zablude, ako smo podržavali opačine, ako smo remetili javni red i mir, dokažite to. Ali, ako smo propovijedali istinu, ako smo naučavali da se čini dobro, da se živi kreposno, ako smo savjetovali poslušnost i pokornost vašim pravednim zakonima, zašto nas progonite...?«

Petrovo trostruko zatajenje

Dok se Isus nalazio kod Kaife na ispitivanju, Petar, Prvak apostola, koji je izjavljivao da je spreman i u smrt poći za Krista, u svojoj slabosti, triput Ga je zatajio, zanijekao. Izdaleka je išao za četom, nerazborito se izložio opasnosti i ušao u dvorište Velikog Svećenika. Želio je vidjeti što će se, napokon, dogoditi s Isusom. Bijaše prohladna noć i on je sjeo sa slugama oko vatre, naložene na zemlji, i grijao se s njima. - Jedna sluškinja, koja je tuda prolazila, približi se, te pogledavši ga bolje u lice, reče: »I ti si bio s tim Nazarećaninom!«... On zaniječe i reče: *»Ne znam što govoriš!«* Ovo prvo nijekanje pokolebalo ga je u njegovoj sigurnosti, u njegovu samopouzdanju, u njegovoj smjelosti. Napušta to mjesto i upućuje se prema predvorju, gdje ga nanovo susrete sluškinja, te pokazujući drugima na njega, koji tu bijahu, reče: »I ovaj je jedan od njih!«... *Ali on ponovno zanijeka*. Malo kasnije Petar naide na jednu skupinu drugih slugu Velikog Svećenika, koji mu podrugljivo dobaciše: »Zaista si i ti od njegovih učenika jer te izdaje galilejski način govora!« Na te riječi se rasrdio i počeo se zaklinjati govoreći: *»Ne poznam toga čovjeka o kome govorite!«* U taj čas pijetao zapjeva i Petar se sjeti Isusovih riječi, koje mu je rekao: »Prije nego pijetao zapjeva, triput ćeš me zanijekati!« Udaljivši se iz dvorišta, gorko zaplaka, vrlo ožalošćen, i nije se mogao utješiti, dok nije

ponovno ugledao svoga Učitelja, nakon uskrsne pobjede. Odsad se više ne govori u Evanđeljima o apostolima. Izuzetak je Ivan, koji će biti na Kalvariji uz Kristovu Majku, Djevicu Mariju, promatrajući Isusove gorke muke sve do izdahnuća i sahrane. Ostali nestadoše, njih dvanaestorica nakon meteža u Getsemaniju. Zahvatio ih bijaše strah, te su pobjegli da i oni ne budu uhvaćeni i odvedeni. Kad je Petar zanijekao tri puta Isusa i pijetao triput zapjevao, opazio ga je Isus, izlazeći iz dvorane Sinedrija gdje je Kaifa izrekao smrtnu osudu. Pogledao je svog jadnog učenika vrlo sažalnim pogledom, sa žalošću i ljubavlju, potresnijom nego bilo kakve riječi. Petar Ga je vidio, jecajući i plačući dugo, dugo. Rekao je već Isus »Blago onima koji plaču, jer će se utješiti!« Blažene suze! Blažene suze Petrove! Koje je ronio, kajući se i obraćajući se... Mnogi će dolaziti nakon njega i zanijekati, zatajiti Krista kao i on, govoreći: *»Ne poznam toga čovjeka!«* Neka slijede Petra i u obraćenju. Treba se čuvati samog sebe i svojih slabosti. Bdjeti i moliti... Obraćenom Petru Isus oprašta i on postaje »Sluga sluga Božjih«.

Kaifa i Sinedrij osudili Isusa na smrt

One tužne noći kad je Petar zanijekao Isusa, židovski oholi svećenik Kaifa sa svojim sumišljenicima, predaje božanskog Patnika na čuvanje vojničinama. Nije moguće opisati grozne prizore, koje je Isus morao podnijeti od tih nesretnika. Rugali su se Isusu, vrijeđali Ga, pljuvali Mu u lice i šamarali Ga, zaušnice Mu davali, oči Mu vezali i tukli Ga, govoreći: »Pogodi, Kriste, tko Te je udario!«...

Na Veliki Petak, na Sveti Petak, izjutra, Kaifa i Sinedrij ponovno se skupiše. Trebalo je na svaki način naći svjedočanstvo protiv Isusa, trebalo Ga je teretiti

tako da se osudi na smrt. Kaifa otvara sjednicu. Dolaze lažni svjedoci, ali nema ni odvjetnika ni opravdanja. Lažni svjedoci izjavljuju: »Čuli smo kako govori: »Mogu srušiti hram Božji i opet ga sagraditi za tri dana...« Ili: »Mogu srušiti ovaj hram ljudskim rukama izgrađen, te napraviti drugi, koji neće biti građen ljudskim rukama«. Svjedoci se nisu slagali u svojim optužbama. Služili su se lažima, izmišljotinama. Isus, govoreći o sebi, rekao je: »Uništite ovaj hram... i za tri dana ću ga sagraditi«, i time unaprijed rekao da će uskrsnuti nakon nasilne smrti. - Tako je Isus prije govorio. Isus je šutio pred krivim svjedocima i nepravednim sucima. Ustaje Veliki Svećenik Kaifa, te Ga upita: »Zašto ne odgovaraš na optužbe koje se iznose protiv tebe?« Ali Isus je šutio. - Zatim oholi Kaifa reče: »Zaklinjem Te Bogom živim, da nam rekneš jesi li Ti Krist Sin Božji?«... Odgovori mu Isus: »Jesam«, i kažem vam, da ćete me jednog dana vidjeti s desne strane Božje i kako silazim u oblacima s neba, da sudim sve ljude«. To je jasno aluzija na proroštvo Danijela proroka! Nastade vika i galama i svi rekoše: »Dakle, Ti si Bog!« Ponovno Isus mirno i suvereno potvrdi: »Da, jesam Bog!« Onda Veliki Svećenik Židovski, srdit, razdere svoju odjeću kao znak protesta i reče: »Čemu će nam više svjedoci? Čuli ste blasfemiju, pa što mislite da se radi? Jednoglasni odgovor bijaše: »Zaslužio je smrt, krivac je smrti!«

Kako nazvati ovaj Kaifin sud, nego »sud mrženje«! Duboka i gnjusna mržnja protiv Isusa-pravednika! Sinedrij Ga mrzi, jer je On razotkrio, demaskirao hipokriziju, licemjerstvo sviju, osudio krivu nauku sviju, osudio njihovu oholost, ne samo riječima, koje dopiru do dubine srdaca, nego još i svojim uzvišenim životom, svojim moralom. Kaifa i njegova svita unaprijed je Isusa osudila na smrt.

Da Ga unište, složili su se svi i optužili da prezire Mojsijev Zakon. Poslužili su se lažnim svjedocima, per-

fidnim pitanjima, i kad je Isus odbio njihovu mudrost upotrijebiše silu i brutalnost. Napokon, kad je potvrdio svoje Božanstvo, mjesto, da se prihvate njegove nauke, njegovih izvanrednih djela i sigurnih čudesa, osuđuje Ga na smrt kao *hulitelja*!

Očajanje i samoubojstvo Jude

Nakon zločinačkog suda Isusovih neprijatelja, izvršenog protiv Isusa, nesretni Juda, već uznemiren zbog veličine svoga zločina, otišao je k Vijećnicima, Sinedrijcima i vratio im nagradu, koju su mu dali za izdaju Krista. Rekao je: »Sagriješio sam, izdao sam Krv nevinu...« Ali oni, tvrdokorni, rekoše: »Što se to nas tiče, to je tvoja stvar!«... I on baci u dvoranu trideset srebrenika, sav izvan sebe, jurio je u polje i objesio se na jednom drvetu. Njegova lješina, vrlo teška, bijaše uzrokom, da se grana ocijepila i on je pao na zemlju i crijeva mu se razasuše po zemlji. - Tako svršava grijeh očaja, grozni grijeh, misteriozni grijeh izdajstva Pravednika, Sina Božjega, na što je Isus rekao: »Bolje bi bilo onom čovjeku-izdajici, da se nije ni rodio!« Najveći grijeh Judin, neoprostiv grijeh, bijaše u tome, što je sumnjao u Božje milosrđe i očajnički završio svoj život vješanjem. Njegov očaj uzrokom je njegovu još većem zločinu. Bezdušno u svojoj okorjelosti zbog svoje oholosti nije želio upoznati poniznost, koja rađa pouzdanje, ni suze, koje rađaju pravo obraćenje, koje čiste dušu od svih nečistoća i pripremaju je za Božje oproštenje. Zatvoren i poput kamena otvrdnuo u svom zlu, učini ga neprostivim... Takva nesreća za svakog je čovjeka strahovita opomena, ali može biti za sve također, ako se ne zakasni, i spasonosna opomena za sve koji odbacuju dobročinstva Božjeg milosrđa i sami se isključuju iz Kraljevstva Božjega.

Isus u Pretoriju - sudnici Poncija Pilata

Odkad su Židovi potpali pod dominaciju rimske vlasti, nisu mogli izvršiti nad nekim smrtnu kaznu bez pristanka okupatorske vlasti. Zato Kaifov sud morao je s tim računati. Odvedoše iz Kaifine sudnice Isusa, kojemu bijahu svezane ruke, u Pilatovu sudnicu. Guverner Pilat obično je stanovao u Cezariji, a u Jeruzalem je dolazio u nekim zgodama, kao na primjer za Blagdan Pashe. Nastanio bi se u rimskoj četvrti, u tvrđavi »Antonia«, gdje bijaše smještena rimska posada, garnizon. Sudnica bijaše na prvom katu. Tamo se dolazilo preko veličanstvenih stuba od judejskog mramora. Guverner-Ravnatelj Pilat ne bijaše Židov, nego Poganin, pa Židovi ne htjedoše ulaziti k njemu iz straha da se ne bi okaljali. Da bi s njima mogao razgovarati, Pilat bi izlazio van iz svoje sudnice. Pojavio bi se na terasi i pokazao bi svoj strogi pogled, svoj tvrdi rimski pogled masi, pa tako učini i ovaj put. Mnoštvo bijaše u šutnji. Ugledao je Isusa, optužena, svezana lancima, kao da je zločinac, ali izgledao je miran i dostojanstven. Pilat upita Židove: *»Kakvu optužbu imate protiv toga čovjeka?«*... Nisu se nadali takvom pitanju. Vjerovali su, mislili su, da će Pilat prihvatiti njihovu osudu kao gotovu stvar, bez formalnog procesa i zadovoljiti se njihovom osudom. Pitanje koje su čuli bilo bi zapravo ovo: *»Kakvu ste kaznu odredili ovom čovjeku?«* Ali lukavština im smisli brz odgovor, za koju su mislili da je najzgodniji: »Kad ovaj ne bi bio zločinac, ne bismo ga ni doveli ovamo«. Znajući da se radi o vjerskom motivu, da se radi o nekoj blasfemiji, poganski Prokurator bijaše indiferentan i nije bio zainteresiran za slučaj. Židovi-tužitelji promijeniše

optužnicu i predstaviše Isusa kao buntovnika i prevratnika, koji remeti javni red i mir. Predstaviše ga kao revolucionara, koji zabranjuje da se caru daje porez, iako je Isus drukčije govorio. Govorio je: Bogu Božje, caru carevo! - Pilat im reče, da mu oni sude po svojim zakonima, jer mu je sve izgledalo površno i nejasno. Ali, time je samo razjario tužitelje, koji su tražili za Isusa smrt. Rekoše, da im nije dopušteno izvršiti smrtnu kaznu bez njega.

Isus pred Pilatom - oči u oči

Isus uđe k Pilatu na ispitivanje. Upita ga Pilat: »Jesi li Ti Kralj židovski?« Isus mu na to reče: »Govoriš li to, pitaš li me to sam od sebe, ili su ti drugi to rekli o meni?« - Pilat odgovori: »Zar sam ja Židov?«... Tvoj narod i Prvaci svećenički predali su Te meni, pa što si učinio?« - Isus odgovori: *»Moje Kraljevstvo nije od ovoga svijeta.* Kad bi moje Kraljevstvo bilo od ovoga svijeta, moji sljedbenici uzeli bi oružje i branili bi me, da ne budem predan Židovima!«... Pilat Ga upita: *»Ti si, dakle, Kralj?!«* Isus mu odgovori: »Da, ja sam Kralj! Ja sam i došao na ovaj svijet da posvjedočim za istinu. I tko je od istine, sluša moj glas«. Pilat nije bio od onih ljudi koji se zanimaju za istinu, za točno poimanje istine... Za njega je istina: bogovi rimskog poganstva, s ljudskim strastima... Istina mu je sve što ide u korist rimskog cara Tiberija. Istina mu je: bogatstvo i časti... Skeptičkim tonom upita Isusa: *»Što je istina?«*, ali ne čekajući odgovora, izađe ponovno napolje, da govori sa Židovima. Bilo bi mu bolje da je pričekao Isusov odgovor, kako je već naučavao mnoštvo, rekavši: *»Ja sam istina!«* To je moja riječ, to su moja djela, koja svjedoče što sam Ja. Ja sam

tvoj Bog. Vječni, Svemogući, koji sam ti dao život i koji sam tvoj Spasitelj.

Pilat ipak nije pristao na židovsku osudu, da potpiše za Isusa, da mora u smrt. Vrativši se, reče Židovima: »Ja ne nalazim nikakve krivice na ovom čovjeku«. Ali Prvaci svećenički i Starješine narodne to ne žele čuti! Rekoše: »Ovaj čovjek buni narod naukom koji propovijeda od Galileje pa sve dovle«. Čuvši Pilat da se radi o Isusu, koji spada pod jurisdikciju Herodovu, da se riješi nezgodne parnice, pošalje Isusa k Herodu, kralju.

Pilat šalje Isusa Herodu

U Jeruzalemu Herod je stanovao u palači, odakle Isusa dovedoše Židovi k Pilatu. Isus je stigao k Herodu. Herod sa svojim suradnicima sjedi umišljeno na svom prijestolju. Isus mu ne reče ni jedne riječi. Prevario se oholi kralj, da će se moći »poigrati« s Isusom, da će se moći zabavljati, ukoliko bude »činio čudesa«. Ali, isus neće činiti čuesa za zabavu oholice, kneza, koji bijaše i nevjernik i okrutni zločinac. Bog čini čudesa, da utvrdi vjeru u narodu. Nedostojnog Heroda neće zadovoljiti. Isus čini čudesa, da pomogne bijednicima, da usliše grješnike. U Herodu se još više porodi prezir. Da se naruga Isusu, obuče ga u bijelu haljinu kao čudaka, te ga ponovno pošalje poganinu Pilatu.

Osloboditi Barabu ili Isusa

Opet se Pilat nađe u istoj teškoći. Da se oslobodi te afere vrlo neugodne za nj, iskoristit će prigodu, kad narod izabire nekoga po svojoj volji, da se pusti na slobodu prigodom Pashe. Bijaše u tamnici zloglasni razboj-

nik, buntovnik i ubojica, po imenu Baraba. Pilat naređuje da se iz tamnice pusti Baraba, postavi ga uz Isusa, te obojicu pokaza mnoštvu židovskome i reče: »Kog od ove dvojice žalite da pustim na slobodu? Da li Barabu ili Isusa koji se zove Krist?... Na poziv Velikih Svećenika židovskih, svi odgovoriše: »Oslobodite nam Barabu!«... Kao da ne vjeruje svojim ušima, ponovno upita: »A što ću učiniti s Isusom?« Masa kriči i viče: »Nek se razapne!«... Pilat još pokušava ne bi li spasio Isusa, jer ga je smatrao krivo optuženim, pa reče Židovima: »Pa, kakvo je zlo učinio?«... Mnoštvo ne želi ništa više čuti, pa viče sve više i sve jače: »Nek se razapne... Nek se razapne!«... Tako Židovi preuzeše odgovornost za razapinjanje svog Mesije.

Bičevanje i krunidba trnjem

Buka, vika i graja postadoše sve strašnija, i mjesto da neprijateljima Isusovim dobaci kategorični »NE«, Pilat postaje kukavica, strašljivac i priprema se da učini najveći zločin: *Osudu Pravednika*. U tom kritičnom momentu, njegova poštena žena Klaudija Procla, želeći spasiti Isusa, pošalje Pilatu poruku: »U snu sam mnogo pretrpjela zbog toga Pravednika, baš prošle noći, pa dobro pazi, da ne učiniš nekakve nepravde tom Pravedniku!« - Poruka vrlo plemenita i potresna, koja pokazuje u ovoj poganki plemenitu dušu, koja bijaše na putu da postane kršćanska duša. Ali Pilat nije imao snage da se iskobelja iz tog zapleta, u koji se bio spetljao. Da bi izbjegao odgovornost osude Nevinog Krista i da bi zadovoljio Njegove tužitelje, naređuje da se Isus »kazni«, nakon čega će izreći sud.

Na njegovu zapovijed, krvnici svezaše Isusa za jedan stup za kaznu *bičevanja* prema rimskom običaju. S bičevima, sastavljenim od remenja s kostima i olovnim kuglicama, izvršilac je trebao prema zakonu dati nevoljniku 40 udaraca. Udario je najprije lakše po tijelu našeg blagog Spasitelja, te sve jače i brže, da je sav organizam bio u groznim mukama. Koža je otpadala, rane su se širile, kosti su se mogle vidjeti. Tako se ostvarilo proroštvo Psalmiste: »Udarali su po mojim leđima ko po nakovnju. Od stopala nožnih do glave moje tijelo je samo jedna rana!« Ove užasne muke Isus je podnosio i prikazivao Bogu kao zadovoljštinu za naše grijehe senzualnosti, putenosti, tjelesnih uživalačkih prostota, bludnih grijeha. - Isus je rekao da je On Kralj. Odrijeješiše ga od stupa, obukoše na Nj prljavu bačenu kabanicu crvene boje, da Mu se tako narugaju, tobože, kao Kralju. Zatim vojnici spletoše krunu od grana trnovih, te mu natukoše na glavu. - Dadoše mu u ruku nekakav štap od trske, te prolazeći ispred njega, podrugljivo su dobacivali: »Zdravo, Kralju židovski!« Galama i vika bivala je sve jača u mnoštvu, koje je očekivalo Pilatovu potvrdu njihove osude. Pilat pred mnoštvom pere ruke, govoreći: »Nevin sam od krvi ovog Pravednika, vi ćete za nju biti krivi!« Mnoštvo odgovara: »Krv njegova na nas i na našu djecu!« - Na to se osvrće sv. Augustin u svojim spisima i veli: »Ruke su oprane, ali duša Pilatova ostat će uvijek prljava!« Osvrće se na to i kardinal Pie, pa veli: »Pilat je postao tip nedostojnog suca!« »Peri ruke svoje, Pilate, predstavlja se nevinim, dok mi svaki dan govorimo i govorit će se do kraja svijeta: »Vjerujem u Isusa Krista, jedinorođenog Božjeg Sina, rođena od Djevice Marije, mučen, umro i pokopan za vrijeme Poncija Pilata« (Cl Pie Mandt, 1861). Kako je narod židovski prihvatio, da krv Isusova pane na nj i na njego-

ve potomke, to prokletstvo ostvarit će se nakon 40 godina, točno godine 71. Poznato nam je iz spisa židovskog historičara, kako je Jeruzalem bio opsjedan od sina cara Vespazijana, kome ime bijaše Tit, a opsjedanje je trajalo 11 mjeseci, a bijaše jedno od najgroznijih u povijesti i u samom gradu bijaše bezbroj žrtava. Veliko mnoštvo bijaše razapeto na križeve po Judeji i u Jeruzalemu... Ecce Homo! Pilat, opravši ruke na balkonu svoje palače i pokazavši mnoštvu židovskom Isusa izmrcvarena i trnjem okrunjena, okrvavljena lica, rekao je: »Evo Čovjeka«, kojeg ste mi doveli. I predade im Ga da se razapne. Prije Ga je pokazivao, ne bi li se smilovao i poštedjeli Ga od nasilne smrti, ali kad to odbiše, prokletstvo ih je stiglo brzo, da su mnogi doživjeli uništenje Jeruzalema i nebrojene žrtve muškaraca, žena i djece... Tada izgubiše sve što im bijaše drago i čim su se ponosili... Koji ostadoše živi, bijahu odvedeni u Rim kao robovi, a ostali se raspršiše po svemu svijetu...

KRIŽNI PUT NA KALVARIJU I ISUSOVA SMRT

Čim Pilat predade Židovima Isusa, osuđena na smrt, Židovi Mu natovariše na ramena Križ (zapravo horizontalnu gredu, »prečku«, koja se nazivala »patibulum«), a teška bijaše ta greda oko 50 kilograma. Vertikalni dio križa već bijaše na Kalvariji, a zvao se »stipes«. Isus teško kroči s teretom na ranjenom tijelu, izmučen, pogrđen, gladan i žedan, kroči poput Isaka, koji je nosio drva na leđima, da bude na njima žrtvovan. Dva bandita, osuđena također na razapinjanje, nose svoje terete i koračaju s Njim. Veliko mnoštvo je u povorci. Daljina Kalvarije od tvrđave »Antonia« je oko 700 metara a put je brežuljkast, i kamenit, pa po njemu i zdravi posrću. Isus je iznemogao noseći svoj teret, pa posrće pod teretom i nije u stanju da se sam digne sa zemlje. Slučajno nailazi stranac, imenom Šimun, iz mjesta Cirene, koji je radio u polju i vraćao se u Jeruzalem, ulazeći kroz damašćanska vrata s dvojicom svojih sinova, s Aleksandrom i Rufom. - Stotnik i ostali židovski prvaci, bojeći se da Isus ne bi umro prije nego stigne na Kalvariju, prisile Šimuna da ponese Isusov Križ, poprečnu gredu. Koje li časti za Šimuna, da pomogne Božanskom Patniku olakšati teret. Da je znao kome pomaže bio bi sretan, što nosi drvo života, na kome će se izvršiti spasenje svijeta. Ali zašto se ne nađe baš ni jedan jedini apostol, da svome Učitelju pomogne nositi Križ?... Bijedno se sakriše!!!... Strah ih je udaljio od svog dobrog Učitelja i Spasitelja...

Povorka nastavlja putovanje, penjanje na brdo Kalvariju. Isus, oslobođen za nekoliko časaka od svog tereta, mogao je sad i progovoriti. Nailazi skupina pobožnih

židovskih žena, »plačući i oplakujući Pravednika«. Pobožne Galilejke, koje su često pratile Isusa i apostole i posluživale ih. - Jedna od njih, Veronika, odvoji se od skupine, da maramom obriše Isusovo krvavo i zaprašeno lice. Žene su žalosne što krvnici muče Isusa. One ništa drugo ne vide, nego taj užasan i grozan prizor. Isus je dirnut tim suosjećanjem, ali im reče: »Kćeri jeruzalemske, ne oplakujte mene nego sebe i svoju djecu i svoju domovinu...« Zatim gledajući unaprijed skoro uništenje Jeruzalema, koje će uslijediti kao prva kazna naroda koji je skrivio ubojstvo Boga-Krista, još je dodao: »Doći će dani, kad će se govoriti: Blago nerotkinjama, utrobama koje ne rodiše i prsima koja ne dojiše. Tad će početi govoriti: Padnite na nas, i bregovima: Pokrijte nas! Jer, ako se tako radi sa zelenim stablom, što će biti sa suhim?« (Lk 23,27-30). Zeleno drvo, u kojem struji običan život, jest Isus, koji je sam život. Mrtvo drvo jest duša griješnika koji se udaljio od Boga. Dakle, ako Bog, da bi spasio griješnike, nije poštedio svog jedinorođenog Sina i dopustio da bude mučen groznim mukama, što će biti od tvrdokornog griješnika koji ne samo da odbija takvu žrtvu ljubavi, nego postaje krvnik Sina Božjega? Krv Pravednika Božjega, prelivena krivnjom Židova, past će na njih kao znak prokletstva, kako su i željeli. Naskoro ulice grada Jeruzalema bit će natoplјene krvlju, ali to će biti njihova vlastita krv. Pri opsadi Jeruzalema ubijat će se Židovi međusobno, dok će Titove legije uništavati sve mačem i ognjem, ostavljajući samo ruševine u dimu. To će biti čas kad će djeca u rukama svojih roditelja dozivati planine i bregove vapajima nekorisnim i potresnim i vrlo bolnim, na koje će dobiti samo odjek očajanja.

Raspeti Isus

Da se stigne na Kalvariju, trebalo je obići Jeruzalem. Kaifova tvrđava smatrala se previše čistom, da bi dopustila izvršenje smrtne kazne u Jeruzalemu. Izvršenje smrtne kazne bivalo je izvan Grada. Na mjestu, koje se zvalo Golgota, a to mjesto bijaše golo, malo povisoko, u obliku lubanje dosta poširoke, gdje se danas nalazi crkva sa Svetim Grobom Isusovim. - Stigavši na Mjesto smaknuća, povorka se zaustavi i krvnici započeše svoj krvnički posao. Ovdje Evanđelisti sasvim ukratko izvjestiše: *»Razapeše Ga!«* Grozote se i nisu mogle opisati. Pružili su Mu gorko piće, ali nije htio piti. - Krvnici skinuše s Njega odijelo, krvavo odijelo, prikovaše ruke i noge na Križ. Krv je šikljala, mišići su se grčili i stezali, kosti su se iščašile, dok je nevina žrtva strašno i potresno drhtala.

Poznati, eminentni, odlični kirurg, Dr. Pierre BARBET, iz bolnice Sv. Josipa u Parizu, nastojao je proučiti znanstveno patnje Kristove Muke, objavio je svoja potresna istraživanja u djelu koje nosi naslov: *»Tjelesna Muka Isusova.«* - To djelo, vrlo potresno, dovršeno je godine 1950. kao rezultat studija tijekom 30 godina, uz ramatranje i znanje specijaliste, kojemu nema ravna. Dr. Barbet piše: »Kad jedan kirurg premeditira patnje Muke Kristove, on je u stanju to obraditi bolje nego najvještiji propovjednici i najsvetiji askete, osim onih koji su imali direktna viđenja, te bili kao smrvljeni, suosjećajući s patnjama Kristovim. Tvrdim da je to grozno i užasno... i ja sam došao do toga, da više na to ne mislim«. - Dakle, na ono što se odnosi samo na

razapinjanje Isusa na križ, što kaže kirurg?... *»Skinuše s Njega Njegovu odjeću!«* Za gornju haljinu, još nekako, ali za tuniku, sljepljenu za rane po svemu tijelu, skidanje te haljine, jednostavno rečeno, to je grozno, to je užasno. Jeste li ikad skidali zavoj sa široke rane, koji se za ranu prilijepio i osušio? Ako jeste, možete shvatiti nešto o čemu se radi. Kad se to skida, time se povrijede bezbrojni živci na rani...

... Položili su krvnici Isusa na leđa... noge na vertikalnu gredu križa, ruke na poprečnu gredu križa, udaranje čekićem u čavle, koji probijaju ruke i noge... Tko može shvatiti pretrpljene boli pri tome?

Isus nije vikao, ali Njegovo se lice strahovito zgrčilo i steglo. Srednji živac bijaše povrijeđen. Neizreciva bol, poput vatre, prostrujala je do ramena i odjeknula u Njegovu mozgu. To je najnepodnošljivija bol koju čovjek može iskusiti... Odjednom, kad se tijelo skine ispruži se poput žice na violini. Vibrira pri svakom udarcu, na svaki pokret osjeća se strašna bol.

Krvnik i njegov pomoćnik, razapevši osuđenika na Križ, podižu teški teret, a tijelo s rukama i nogama pribijeno čavlima, svojom težinom oslanja se na velike rane, koje se sve više proširuju. Te muke trajat će tri sata... Isti dr. Barbet sastavio je i knjižicu: »KRIŽNI PUT PREMA TORINSKOM PLATNU«, koji je vrlo potresan.

Isusove zadnje riječi

Isus, viseći na Križu, mučno su se širila Njegova pluća, da udahne zrak, podnoseći nesnosne boli na svemu tijelu. S Njim su razapeli i dva razbojnika, jednog Njemu s desne strane, a jednog s druge. To je ispunjenje

Pisma, koje je navijestilo da će biti stavljen među zločince. Oholost i mržnja nije se umanjivala dok je ljudsko lice Boga bivalo sve više obliveno krvlju i ledenim znojem. Divljinom pakla neprijatelji su Isusu u lice dobacivali uvredljive riječi: »Hej, Ti, koji rušiš hram Božji i sagrađuješ ga ponovno za tri dana... Spasi sam Sebe!... Ako si Sin Božji, siđi s Križa!« Podrugljivo su govorili farizeji: »Druge je spašavao, a Sebe ne može spasiti... Dok su se iz mnoštva rugali, dok su farizeji psovali, dok su krvnici muku Mu zadavali, Isus raspeti, izustio je riječi najbožanskije, najteže i najuzvišenije u svojoj nauci, pokazao je ljubav prema neprijateljima: »Oče moj, oprosti im, jer ne znaju što čine«. Isus je naučavao što je potrebno znati, ali koliko ih znade i koliko ih želi znati?... Znaju li Njegovi to? Njegovi, koji pobjegoše? Znaju li farizeji koji su se bojali za svoje privilegije? Znade li Pilat za svoju dužnost? I narod, predvođen svojim šefovima? Znaju li vojnici koji se drže onoga što im je naređeno? Bože, nauči nas upoznati našu dužnost i izvršavati je ispunjavajući Tvoju Svetu Volju.

Nad Isusovom glavom bijaše stavljen natpis: »Isus Nazarećanin kralj židovski«. Pod križem vojnici, prema običaju, dijele među sobom Isusovu odjeću, te bacajući kocku, da se vidi, kome će pripasti Njegova nešivena haljina. - Od 6 do 9 sati, tj. od podne, pa do tri sata nastade velika tama po svoj zemlji. Mala skupina vjernih prijatelja približuje se neupadno do podnožja Isusova Križa. Tu je Marija, Isusova Majka, i sestra Njegove Majke, najvjerojatnije majka sv. Ivana Evanđeliste, zatim Marija Magdalena i Marija, žena Kleofova i druge, kojih se imena nisu sačuvala. Isusov pogled susreo se s pogledom svoje Majke. Pokazujući pogledom na svog vjernog učenika Sv. Ivana, reče joj: »Ženo, evo Ti sina«. Pogledom pokazujući Ivanu svoju Majku, reče: »Evo ti

Majke!« I od tog časa, Ivan je uze k sebi. *To je druga riječ Isusova!* Riječ neizmjernog domašaja, neizmjerne vrijednosti i veličine. U mističnom, Tajanstvenom Tijelu Kristovu, kojega je Krist po svojoj Muci i po svom Uskrsnuću, Glava, Marija će biti Majka ljudskog roda, što ga predstavlja ovdje apostol Ivan. Ivanu je dao pravo majčinsko Srce u Mariji, a Mariji je dao u Ivanu pravo sinovsko srce, kojemu se mogu sjediniti po milosti i posvojenju svi otkupljeni na Kalvariji.

Kad je posao krvnika bio završen i dva zločinca razapeta uz Isusa, jedan od zločinaca poče vrijeđati Isusa govoreći: »Nisi li Ti Krist? Spasi Sebe i nas!«... Ali drugi ga je korio što tako govori: »Zar se ne bojiš Boga?... Mi smo pravedno kažnjeni, po zasluzi, ali Ovaj nije učinio nikakva zla!? Zatim skrene pogled prema Isusu i reče: »Isuse, spomeni me se, kad dođeš u svoje Kraljevstvo«... Isus mu na to odgovori: *»Još danas bit ćeš sa mnom u Raju. To ti zaista kažem!«* - To je treća riječ Isusova s križa... Što se to dogodilo u duši razbojnika? Promjena?... Obraćenje u zadnjim časovima?

Na svaki način to bijaše čudo milosti koje je teže shvatiti nego bilo koje sile prirode. Možda taj zločinac bijaše dirnut Božjom milošću, slušajući kako Isus oprašta svojim krvnicima, koji Ga razapeše... Bilo kako bilo, sretni obraćenik za svoju iskrenost i kajanje dobiva raj. Njega Isus proglašava svecem! Zašto njega, a ne onog drugog?... Tajna Božje milosti, po kojoj dolazi spasenje svakom čovjeku, koji ga želi. Tajna je to slobode čovjeka, koji ima strahovitu moć da odbije Božju ljubav i odmetne se od Boga!

Oko 9 sati, tj. oko 3 sata poslije podne Velikog Petka, Isus reče jakim glasom: *»Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?«* To je četvrta riječ Isusovą s križa, a prvi

stih Psalma 21. Zatim Isus reče: *»Žedan sam!«* To je peta riječ s križa... Pružiše Mu spužvu natopljenu octom, čim Isus okusi ocat reče: *»Svršeno je«*. To je šesta riječ Isusova... Jakim glasom reče: *»Oče, u ruke Tvoje predajem Duh Svoj!«* To je sedma Isusova riječ s Križa. Nakon tih riječi, sagnuvši Glavu, Isus *izdahnu*.

Isus u svojoj smrti

Svojom smrću Isus je izbrisao bezdan svih zala. U jednom času dao je zadovoljštinu za sve što Ga je teretilo od tolikih sramota, grijeha i prokletstva. Osjećao se ostavljen od Boga kao proklet, *»Krist nas otkupi od prokletstva Zakona, postavši za nas prokletstvom«* (Gal 3,13), bez ičije pomoći. Nije očajavao, jer je izgovorio na kraju utješne riječi: *»Oče, u ruke Tvoje predajem duh svoj!«* Jasno je da je On u svim mukama bio jači od najgorih patnja. Kolikog li mira pred surovim postupcima, pred zlostavljanjima, pred nepravdama! S kakvom li vlašću i odanošću prima smrt. Kakvim li mirom naklanja Glavu i predaje dušu Bogu!... Tako umire Bog, koji neizmjerno ljubi ljude, pa i one koji ne zaslužuju Njegovu ljubav. Zar se igdje i kod bilo koga može naći slična moralna snaga. Ni s kim se ne može uspoređivati život i smrt Isusa, koji je ujedno Čovjek i Bog.

»Kad je izdahnuo, zemlja se potrese, pećine se raspukoše, grobovi se otvoriše i mnogi od preminulih doživješe sveto uskrsnuće, kojih su tjelesa tu bila pokopana, te uđoše u grad na očigled sviju« (Mt 27,53). Hramski zastor bi razredan od vrha do dna. Zastor koji je skrivao Svetinju nad svetinjama označujući tako da prestaju figurativne žrtve, koje ima zamijeniti jedna i vječna Žrtva, koju svojom smrću Pravednik dovrši, za-

dovoljavajući, plaćajući za sve grijehe svijeta. Gledajući kako se zemlja trese i sve ostalo, što se događa, stotnik i ostali, koji su bili prisutni, potreseni od straha i užasnuti, rekoše: *»Zaista, ovaj bijaše Sin Božji!«*

Međutim, Isus bijaše još pred jednom strašnom nepravdom. Vojnici, koji su imali dovršiti sve u vezi sa smrtnom kaznom, prebiše noge dvojici razbojnika, ali kad vidješe da je Isus već umro, jedan od njih kojega predaja nazivlje Longin, otvori bok kopljem, te tako otvori veliku ranu, iz koje izađe *Krv* i *Voda*, simboli Sakramenata Novog Zavjeta. Voda krštenja I Krv Euharistije. Sv. Franjo Saleški uz to veli: »I mrtav naš Gospodin Isus Krist pokazao nam je da njegova smrt nije posljedica duge bolesti, nego je uzrokom velike ljubavi, koju je imao prema nama!« Evo Srca, koje je toliko ljubilo ljude!...

»Onaj koji je vidio svjedoči, istinito je njegovo svjedočanstvo. On zna da govori istinu, da i vi vjerujete, jer se to dogodilo, da se ispuni Pismo: Nijedna mu se kost neće slomiti«. I opet drugo Pismo veli: »Gledat će onoga koga su proboli« (Iv 19,35-37).

To je historijski dio Tajne Otkupljenja. Taj događaj najznačajniji je u povijesti: Isus Krist bijaše raspet, umro, i sahranjen u Jeruzalemu na kalvarijskom brežuljku, za vrijeme cara Tiberija, u vrijeme Poncija Pilata, koji bijaše prokurator Judeje, za vrijeme Heroda, tetrarha u Galileji.

Ali nije to bez teškoće, da ljudska narav, koja postade slaba izvornom ranom, i ne može shvatiti, da njezino spasenje morade doći po Žrtvi, koja nastade iz ljubavi za nas. Otkupljenje je Tajna Božje ljubavi. Ako je Isus izabrao križ, da na njemu umre u neshvatljivim mukama, koje su ga ponižavale, koje bijahu najužasnije

kako kod pogana, tako i kod Židova, ta Žrtva ne samo da je dala Bogu zadovoljštinu, nego bijaše i preobilna. Po takvoj smrti dao je Isus Bogu zadovoljštinu ne samo za izvorni grijeh naših praroditelja, nego i za grijehe i zločine, koje su ljudi učinili do početka svijeta sve do tog dana i koje će učiniti do svršetka svijeta. Čak i za grijehe onih koji bijahu začetnici i instrumenti svih muka, što ih je pretrpio. Želio je otkupiti i njih, koje je nazvao »svojom braćom«. On, Posvetitelj, uzeo je našu narav ljudsku, od tijela i krvi, te postao sličan nama, svojoj »braći«, kako bi mogao postati u službi Božjoj svećenik milosrdni i vjerni, da okaje grijehe svijeta (Hebr 2,14). Uništio je carstvo demona i oslobodio one, kojima je strah vladao za vrijeme svega života (Bebr 2,16).

Njegova smrt, dakle, bijaše potpuna zadovoljština, divno sredstvo, kojim je Bogu Ocu naplatio sav dug za naše grijehe. Prvak apostola napisao je: »Otkupljeni ste ne propadljivim zlatom i srebrom, nego dragocjenom Krvlju Svetog i Prečistog, Krvlju našega Gospodina Isusa Krista«.

Vrlo teško griješe oni koji ne žele pogledati na Križ. Život im je bez nade i ljubavi, jer tako ponovno razapinju u svojim srcima Krista, Sina Božjega. Taj grijeh je teži od grijeha Židova koji odbaciše Isusa Spasitelja...

TREĆI DIO

ČOVJEK I TAJNA ZLA - TRPLJENJE U ŽIVOTU ČOVJEKA

U svim vremenskim razdobljima i u svim zemljama ljudi su svuda sukobljeni s tajnom zla i trpljenja. Što se tiče trpljenja, neosporna je činjenica da je trpljenje povezano s našim životom, od kolijevke, pa do groba i to nerazdvojivo. Zemlja je morla biti Raj, a postala je, kako se izražava marijansko Bogoslužje, »dolina suza«.

Zlo, od kojega trpimo, dolazi iz različitih izvora, od kojih su neki neovisni od ljudske volje. Na primjer, događa se, da prirodni zakoni proizvode nepoželjne i vrlo zle efekte, koji su prave katastrofe; preobilne kiše uzrokuju poplave, koje učine velike nesreće. Sunce, žestoko i vatreno, sprži zemlju. Grad ili tuča uništi žetvu i berbu. Cikloni, vrtložni vihori, uništavaju sve, kuda prohujaju. Vulkani ili potresi sravne sa zemljom cijele gradove i sela s njihovim stanovnicima. Uostalom, tko bi mogao napraviti točnu sliku, tko bi mogao točno prikazati fizičke patnje?... »Čovjek, rođen od žene, rečeno je u Jobovoj knjizi, živi kratko i pun je bijede«... Bijede bolesti, bijede starosti sa svojim nevoljama i nemoćima, bijede smrti. Pomislimo na naše moderne bolnice, u kojima trpe mnogi bolesnici, često bez nade u ozdravljenje. Pomislimo na klinike u kojima se vrše operacije, reže živo tijelo. Spomenimo se naše djece, koja se rađaju osakaćena, hendikepirana na tijelu i zaostala u duhu, često krivnjom roditelja. Pomislimo na patnje osoba s tuberkulozom, osoba kanceroznih, gubavih, kojih je tijelo izjedeno i odurno u očekivanju smrti... Patnje obitelji, koje su u velikom broju pod šatorima bez

ikakve higijene, i gdje vlada nemoral, s velikom brigom za svagdašnji kruh. Koliko obitelji ima, što trpe hladnoću zime ili ih muči ljetna vatra i sparina u njihovim mansardama bez dostatne pomoći i katkad bez nade.

K tome dodajmo još moralne, duševne patnje, često još groznije. Te muke i tjeskobe muče i lome jadna ljudska srca. Tu su patnje roditelja, koji plaču nad mrtvačkim lijesom, u kojem je zakovano tijelo njihova djeteta. Tu su patnje siročadi, koja neće nikad upoznati slatki majčinski poljubac. Tu je i patnja duša, koje su u stanju duhovne gladi. Nemaju ni jasnoće u vjeri ni nade u Boga, nakon što su iskusile da su porušeni svi njihovi snovi, pa se nalaze poput siromašne barke, napuštene nasred oceana, daleko od obale. Napokon, od izvornog grijeha, treba reći također, da je zlo u srcu čovjeka, koji nosi sa sobom, rađajući se, zle klice težnje, koju zovemo mane, urođene mane, kao što su oholost, nečistoća, sebičnost, mržnja, itd. Odatle dolaze zločini i ratovi s bezbrojnim zlima, koja u svim vremenskim razdobljima poharaše, pustošiše i uništiše svijet. Uništiše toliko nevinih žrtava od mučeništva Abela Pravednoga, koji bijaše žrtva bratove zavisti, pa sve do naših dana. Takva je sveopća povijest ljudskog roda, koja je u svim razdobljima obilježena tragovima krvi i patnje, od kojih 20. stoljeće ne bijaše manje tužno.

Tako, bilo da se radi o bogatašu ili siromahu, učenjaku ili neznalici, mladiću s cvjetnim zdravljem ili o starcu, nagnutu prema grobu, svi smo mi žigosani patnjom i ranije ili kasnije, ako već nismo, bit ćemo poniženi i pobijeđeni patnjama. Nemoguće je patnjama izbjeći, jer su svuda, u bezbrojnim oblicima i vrstama. P. Sanson veli: »Trpljenje se rađa na radu, ali pojavi se i kod samog uživanja i zabave. Dolazi prije dužnosti, prati krepost, pojavljuje se nakon grijeha i razvratnosti. Pojavi se

uz ljubav, sklizne u prijateljstvo, poveća mržnju... Ukratko, život bez patnje ne postoji«.

U ovakvim uvjetima, u borbi s takvim neprijateljem, ne bi li ljudi 20. stoljeća mogli pobijediti sredstvima modernog progresa? To bijaše milenijski san svih generacija, ali do danas malo se od te borbe ostvarilo i ne može se reći da su ljudi naših dana manje jadni nego oni, koji su živjeli prije tisuću godina. Ne možemo nijekati bezbrojna dobročinstva modernog znanstvenog progresa. Mnogi su bolni slučajevi nestali, ali po njima se pojaviše druge i gore nevolje. Pomišljati da se može ukloniti trpljenje iz našeg života, znači zabavljati se tlapnjama! Trpljene se povezuje uz nas kao naša sjena. Bez ičega rođeni, borimo se mučno da pribavimo svagdanji kruh, da pribavimo odjeću, da napravimo krov nad glavom! Borimo se protiv bolesti, protiv smrti, ali u toj nejednakoj borbi, čovjek ostaje uvijek pobijeđen.

Gdje je izvor zla?

Od rođenja u borbi sa svakojakim bijedama, čovjek stalno jadikuje i tuži se, baca krivicu čak na samoga Boga. Govori se, kako Bog može dopustiti trpljenje? Kao »naš Otac« nebeski, koga zovemo »Dobrim Bogom«, kako On može ostati indiferentan pred tolikim zlima, koja muče čovječanstvo?... U svojoj »Molitvi bezbožnika-ateiste«, pjesnik Richepin, prenosi tužbu u ove riječi:

»Kako ne možeš gledati, kako klečim na kamenu
s rukama uzdignutim k Tebi, gušeći se u
jecajima
a da se ne pojavi ni jedna jedina suza na Tvojim
očima,
nisam li ja Tvoje dijete?«

Jadni čovjek, koji se usuđuje Boga zvati na odgovornost, Boga, koji je čovjeka pozvao na život iz ništavila, te postupati s njim kao sa sebi jednakim? Kad njegovo oko nije u stanju držati svoj pogled, uperen u sunce, kako će moći prodrijeti njegov duh u dubine nestvorene Mudrosti?... Ne bi li bolje bilo pasti na koljena, razmišljati i moliti Boga da mù pomogne vidjeti dio njegove odgovornosti za kušnje i nevolje zemaljskog života!... Jer zlo koje uzrokuje trpljenje i patnje, jest tajna više nego »problem«, i bit će uzalud željeti naći rješenje u toj tajni kao da bi se radilo o nekoj jednadžbi ili kakvom poučku, teoremu. Jedino u svjetlu Božjem to je moguće postići.

Zlo ne dolazi od Boga. Savršeno Biće ne može htjeti ništa drugo nego dobro, jer je samo Vrhovno Dobro, najviše dobro! Bog ima sažaljenja prema onima koji trpe. On preklinje ratove. Kad je Bog stvorio svijet, svuda je ostavio znak dobrote. Svojom svemoćnom Riječju stvorio je zemlju, koja bijaše Raj zemaljski, u kojemu ne bijaše ni trpljenja, ni bolesti, ni smrti. U tom Raju čovjek bijaše kao Kralj, kojemu sve bijaše podložno, i svuda je vladao red, harmonija i mir. U svom značajnom djelu »Onaj, koji je vjerovao u svoje oči i u svoje ruke«, Jacques Lebreton, pišući na način poput Ch. Peguya, prikazuje kako sam Bog iznosi tajnu zla i boli: »Veli Bog, pazi, jesi li pametan, ja nisam stvorio zlo. Gdje si vidio da sam ja stvorio zlo? Ja ne mogu stvoriti zlo. Ali ako sam želio, da Me ljudi ljube, trebalo je da imaju mogućnost ne voljeti Me. Odatle zlo!... Nisam Ja stvorio zlo, nego je trebalo da dadem mogućnost, da zlo postane. Zlo je protivno od Mene, zlo je odsutnost Mene, odsutnost Boga«.

Zlo i čovjekova sloboda

Stvoreni svijet djelo je nesavršeno, ograničeno, u kojem nužno postoji i trpljenje. Kad bi stvoreni svijet

bio savršen, bio bi Bog, što je besmislica, koju podržavaju panteisti. Zlo u sebi velika je tajna zbog svog negativnog aspekta, koji ga čini neshvatljivim. Ontološki, zlo je privacija života. Odvojivši se od Boga, koji je u svojoj biti život, čovjek se sam lišava života. Zatvara se u jednu vrstu tamnice, tamnice smrti, ne samo u paklu na onom svijetu, nego već i ovdje na zemlji.

Zlo i trpljenje djeca su grijeha, posljedica su grijeha. Grijeh je došao na svijet ne voljom Božjom, nego voljom čovjekovom. Grijehom se tumači tajna zla i tajna trpljenja. Ako ne potpuno, sigurno djelomično. Stvorivši Bog čovjeka, želio je s njim postupati plemenito. Dao mu je plemenit dar, koji se zove sloboda. Čovjek je od svih vidljivih stvorenja slobodan, tj. odgovoran za svoje čine. Bog nam je mogao dati narav nepogrješivu, nužno prisiljenu da čini Dobro, ali tko tu ne vidi, da bi takva narav bila neslobodna, bila bi kao stroj, čovjek ne bi imao veličine ni dostojanstva. Ne bi bio u stanju da nastoji bilo što svjesnije učiniti, ne bi napredovao, ne bi mogao kreposno živjeti. Zato je sloboda u isto vrijeme naše najdragocjenije dobro i sredstvo, koje može čovjeka učiniti herojem ili svecem, ali i pokvarenjakom i zločincem. Odakle dolazi zlo?... Iz zle upotrebe slobode. Kad god čovjek bilo čim prezire neizmjernu Mudrost Božju, slijedi drugi put nastojeći bez boga graditi grad snova ili jednostavno građevinu svog individualnog života. Dakle, svaki se grijeh plaća. Kad se god krše ustanovljeni zakoni od Boga, bilo to prirodni ili nadprirodni zakoni, fizički ili moralni, duhovni, okreću se protiv onoga, koji ih prezire, ranjavaju ga ili čak ubijaju ga. Čovjek je slobodan baciti se pod vlak, koji prelazi ili da to ne učini, ali ako učini, bit će nesmiljeno smrvljen, zgnječen. U moralnoj domeni, na moralnom polju je isto tako. Čovjek je slobodan zloupotrijebiti skupocjenu stvar, da se oda opačini, razvratu, ne-

umjerenosti, alkoholizmu... ili ne. Ali, ako se oda, stići će ga posljedice, koje će morati snositi ranije ili kasnije, koje će nanijeti štetu i njegovim potomcima, koji će biti nevine žrtve. Postavimo se sada na orbitu religijskog plana, gdje se točno nalazi ključ zagonetke zla i trpljenja, čovjek je slobodan ne imati religiju, ignorirati Boga i kršiti Božje zakone, zakone Božje ljubavi, ali ako to čini, lišava se najvećeg od svih dobara! Tijekom života čovjek kao i društvo dobiva i žanje, što je bio posijao, i naša privatna ili javna zla, od kojih je rat jedno od najgroznijih, posljedica su naših zabluda i naših grijeha. *»Tražite Kraljevstvo Božje i Njegovu Pravdu, reče Krist, i ostalo će vam se dodati!«* I protivno je istina: *»Rušite Božje Kraljevstvo i ostalo ćete izgubiti...«* Bit ćete uzročnici, stvoritelji trpljenja.

Kad nevini plaćaju za krivce

Ali, još se govori, zašto Bog dopušta tako često uspjehe onih, koji se zovu zli, dok su pravednici obasuti i udareni kušnjama i nevoljama? Prigovor je samo prividan. Nije moguće shvatiti, da svijet bude kažnjen istog časa kad učini zlo, a krepost nagraditi isto tako. Zli bi nesmiljeno doživljavali da njihova zla budu kažnjena odmah nakon zlih čina, a dobri bi bivali stalno nagrađivani. Crkveni svod ne bi se srušio na vjernike u molitvi, vlakovi s hodočasnicima ne bi skliznuli s tračnica... Kratko rečeno, oni koje nazivalju nevinima, pravednima, pobožnima, uživali bi stalno sreću, ne bi nikad bivali bolesni, pa ne bi, prema tome, ni umirali! Ali dosta je samo malo razmisliti da se vidi, da su to samo djetinjasti snovi. Tada ne bi bilo pravnih kršćana. Bogu bi služili ljudi iz čistog interesa, a ne iz ljubavi. Mnoštvo bi napunjalo crkve, ne da slavi Boga i da sebe

posveti, nego da se domogne uspjeha i blagostanja. Tu bi bila smrt slobode i kreposti, tj. smrt svega što čini čovjeka velikim i zaslužnim. Bog tako ne radi i neće raditi. Tako ne postupa i tako neće postupati. U svojoj neizmjernoj mudrosti, On sudi da je razumnije i bolje da Njegovo sunce svijetli nad zlima kao i na dobrima. On čeka da se grješnici obraćaju, jer je strpljiv i jer je vječan. Religija nije jamstvo za prosperitet za sadašnji život ovdje na zemlji, nego je svjetlo za duše i snaga, da nam pomogne činiti dobro. Bog nam je obećao dvije stvari: *Kraljevstvo Milosti ovdje na zemlji i svoje Kraljevstvo Slave u vječnosti*. Pita se zašto nevini plaćaju za grješne? Odgovor dolazi sam od sebe: jer grješno čovječanstvo, opterećeno neizmjernim dugom prema Božjoj pravdi, treba da neizmjernim dugom prema Božjoj pravdi, treba da ima nadoknadu između zločina jednih i pokore drugih. Dakle, samo *žrtva pravednih, sjedinjena sa žrtvom Kristovom*, vrijedna je pred Bogom, jer tajna grijeha i tajna Otkupljenja zove se i jedno i drugo. Zove se tajnom.

Tako u njemu i po njemu postaje »normalno«, da pravednici plaćaju za grješnike, nepravednike, kao što je normalno da bogati plaćaju za siromašne.

Još se govori, prigodom smrti male djece, koja su u biti nevine žrtve: »Zašto Bog kosi prerano tako nježne cvjetove i tako bogate nade?« Smrt djeteta!... Može li biti za jednu majku okrutnijeg razočaranja kao što je promatranje umiranja njezina djeteta? Što na to odgovoriti? Ljudski govoreći, za to nema valjana odgovora... Nitko na svijetu ne može dati rješenje zagonetke, jer mi smo tu u srcu tajne trpljenja. Ipak, u Sv. Pismu nalazi se najbolji odgovor. »Zašto smrt male djece?« - Sv. Pismo kaže da je to zbog straha, da njihova ljepota ne potamni u dodiru svijeta, koji živi zaboravljajući i prezirući

Boga... a možda i zato što Božanski Vrtlar otkida najljepše cvjetove da bi njima ukrasio svoj Raj. Crkva ne moli za malu krštenu djecu, kad umru, nego zahvaljuje Bogu, koji im je otvorio Nebo, koji Ga od tada u Nebu slave. Crkva tom prigodom moli za roditelje, koji doživješe tešku muku, gledajući kako ode na drugi svijet njihovo dijete, Crkva briše njihove suze, podsjećajući ih, da odsad u Nebu imaju andela zaštitnika svoje dijete! Pokornik-obraćenik Charles de Foucauld je 16. veljače godine 1900. pisao svojoj sestri, koja je izgubila jedno od svoje djece i rekao joj u pismu: »Teška mi je pomisao na Tvoju veliku kušnju. Ali, ja Ti priznajem također, da se veoma divim na pomisao, da si već postala majka jednog Sveca. Kolike časti za Tvoju obitelj i za Te imati u Nebu takvog zaštitnika!« Završimo ovo poglavlje s istinitim događajem, a zbio se u isto vrijeme: Jedno dijete teško bolesno bijaše blizu smrti. Da ga mogu spasiti od smrti, roditelji se dadoše na mnoge žrtve, koje postigoše uspjeh prema mišljenju roditelja. Dijete se domože normalnog zdravlja i nakon 20 godina bijaše pozvano u vojničku službu, ali tijekom Prvog svjetskog rata (1914.-1918.) postade dezerter i izdajica svoje Domovine, izgubi čast i poštenje kao izdajnik Domovine i ustrijelio se! Zar ne bi bilo bolje za nj i njegovu obitelj, da je umro prije 20 godina? Prepustimo Jedinoj i nepogrješivoj Božjoj Mudrosti brigu da odgovori na takvu tajnu!...

* * *

Da bismo imali ključ za tajnu zla, potrebno je steći neka elementarna saznanja o Bogu, čija moć, iako neograničena, ipak se sukobljuje s nemogućim. Na primjer: Bog ne može učiniti da kružnica postane kvadrat. Ne

može učiniti da 2 plus 2 budu 5! Nije u stanju stvoriti svijet koji bi postao Bog kao i On. Ali, stvarajući svijet, dao mu je opće zakone, od kojih nijedan ne može nijekati dobročinstvo, dobrotvornost i harmoniju i sklad. Po tim zakonima zvijezde slijede svoj redoviti i određeni put, kiša oplođuje zemlju, sunce pomaže da zriju plodovi. Ali, da se ostvari njegov nacrt, postoje i »drugotni uzroci«, koji su slijepi kao samo stvorenje, kao i svemir. Božji zakoni pokoravaju se svojoj sudbonosnoj namjeni, a ne brizi da kažnjavaju zlo ili da nagrađuje dobro, jer to nije njihova uloga. Dakle, postoje katkad »promašaji« kao što postoje i nesretni slučajevi u autoprometu, u zrakoplovnom prometu, uvijek žaljenja vrijedni, unatoč svega uvjerenja ljudi, da je izum automobila i zrakoplova u sebi dobra stvar. Zar treba zabraniti upotrebu vatre pod izgovorom da može biti uzrokom požara, ili vode zbog toga što može biti uzrokom utapanja i poplava? Bog je čovjeku dao zemlju da njom ravna. Nesavršenstva, koja se otkrivaju, iščezavaju, malena su pred divnom harmonijom i Božanskom ljepotom stvaranja!...

Postoji i tajna *moralnog zla*, koje zlo je u čovjeku i koje od njega čini splet kontradikcija... Što je to?... Sigurno velika tajna. Ipak, da se to malo razjasni, nije potrebno imati produbljivanje filozofskih studija. Dosta je razmisliti, da bi se shvatilo, da ovo ljudsko zlo nije realni objekt, nešto što se vidi, što se može dotaći... Bolje rečeno, to je odsutnost, privacija dobra, kao što noć nije drugo nego privacija svjetla. Dakle, samo zlo jest odsutnost Boga, jer bez Njega to je noć na svijetu i u dušama.

Ateist, bezbožac pred trpljenjem... Što čini, što će činiti? Revoltirati se, buniti se? Protiv koga? Ako jedino priznaje slijepu fatalnost, slijepi udes, koji ravna događajima?... Ako Bog ne postoji, kakvo držanje može

za njega biti nego se obratiti fantomu, utvari, aveti, prikazi, da sebi pribavi užitak, da od njega traži račune? Ako Bog ne postoji, čovjek je totalno razoružan pred trpljenjem, problem zla je nerješiv i tu ne preostaje ništa drugo nego šutjeti.

Ako se Adamovim grijehom i grijesima svega čovječanstva čovjek odijelio od Boga, ne samo da se Bog nije odijelio od čovjeka, nego je zlo čovjekovo izazvalo na dvoboj divno djelo Odkupljenja. »Bog je tako ljubio svijet, da mu je poslao svog Sina Jedinca!« Tajna trpljenja rasvjetljuje se integrirajući se u kršćansku tajnu, a posebno u onu, koja je središte kršćanstva: *Pashalna Tajna Krista Umrloga i Uskrsloga.*

Sv. Pismo govori: »Evo kako umire Pravednik? Premda je Božansko Veličanstvo Njegova Oca bilo uvrijeđeno našim vlastitim grijesima, Krist se tako osvetio, da je došao zbog njih trpjeti, okajavati ih, da ljude pomiri sa svojim Ocem nebeskim. Sudjelovao je u svim našim nevoljama. Iskusio je hladnoću i glad, zanijekanje i izdaju, mržnju i smrtnu kaznu.

Kao žito, koje se mrvi u žrvnju ili pod mlinskim kamenom, ili kao grožđe, koje se kupi i gnječi u badnju, tako i Krist bijaše smrvljen i zgnječen. To je ono što veli prorok Izaija: »Kaznu za naše grijehe uzeo je na se i mi smo izliječeni njegovim modricama« (Iz 53). Kako umire Pravednik?... Umire nepravedno osuđen i prividno nepravda trijumfira. Prividno da, prividno, ali prividnost je varljiva, jer u stvari, to slobodno prihvaćanje nepravde, koju je na se uzeo Čovjek-Bog, koji je sama nevinost, uspostavio je ravnotežu, pomirio je čovjeka sa Stvoriteljem. U isto vrijeme Njegova patnja bi preobražena. Za Židove Križ bijaše objekt sablazni. Oni nisu mogli prihvatiti misao poniženog Mesije,

poniženog i patničkog, dok za pogane, koji se ne mogaše uzdići iznad svoje ljudske naravi, Križ bijaše »ludost«. Jednom misionaru, koji je pokušao rastumačiti Raspelo, reče jedan mandarin (poganski činovnik u Kini): »Ako Krist bijaše Bog, kako je dopustio da Ga razapnu?« I sami apostoli dugo ne shvatiše da im Isus navijesti potankosti o Svojoj Muci i o Svojoj Smrti. Petar Mu reče: »Ne, gospodine... To Tebe ne smije stići nikad«... Na Veliki Petak, svi bijahu izbezumljeni i svi Ga ostaviše, jer se srušiše njihovi snovi. Ali ubrzo, na Duhovski Dan, otvoriše im se oči na svjetlu Križa i počeše propovijedati o Kristu raspetom i uskrslome, uz pogibelj za vlastiti život. Tako Križ daje trpljenju pravi smisao, čineći od patnje sakrament ljubavi i kršćanskog života.

Patnja suotkupiteljica

Isus je došao među nas da uništi zlo u njegovu korijenu. Želio je sam sići u bezdan, u ponor neprihvatljive bijede za čovjeka, dosegnuvši dubine zla i smrti. Jean Danielou reče: »Sišao je tamo, gdje ne siđoše ni Buda, ni Sokrat, ni Marx, pa u tome On jedini donosi odgovor o tajni zla i o mogućnosti da ga pobijedi«.

U jednoj francuskoj crkvi (Piotou a Chauvigny, pres de Montmorillon) vidi se jedna fresko-slika, koja predstavlja Krista, kako nosi vrlo dug i vrlo težak Križ. Najprije se vidi poguren pod težinom tereta, koji Ga satire, jer je pod teretom svih grijeha svih naroda i svih pokoljenja. Ali, gle, iza Njega, korača velika povorka ljudi i žena, koji također, prihvativši u ruke taj teški Križ, pomažu Mu, kao nekoć Šimun iz Cyrene, nositi teški teret. Tu su po redu iz svih društvenih kategorija.

Vide se Papa i biskupi, svećenici i monasi, bogataši i siromasi, starci i mladež i djeca... Tako cjelokupno kršćanstvo, sjedinjeno s patničkim Isusom, sudjeluje u spasenju svijeta. Ta fresko-slika izraz je zamisli jednostavne teološke teze, teološke tvrdnje, koja tvrdi da je kršćanin, kako mu samo ime kaže, drugi Krist. Krist je Glava mističkog, Tajanstvenog Tijela u Božjem Gradu, a mi, po svom krštenju, postali smo članovi, pripadnici toga TIJELA! Krist jest Trs plodne loze, a mi smo grane, kojih je život usko povezan s Njegovim i čini nas Suotkupiteljima.

Sveti Augustin veli da je svaka bol utemeljena na ljubavi. Želi time reći da je kapacitet patnje proporcionalan sa snagom ljubavi. Dakle, među ljudima nikad ne bijaše ljubavi kao ljubav Djevice Marije prema svome Sinu Isusu. Sav njezin život za nju kao i za Nj, zbog nas, jest okrutno mučeništvo. Radi toga naslova Ona prva zaslužuje naslov Suotkupiteljice ljudskog roda. Starac Šimun proročki joj reče: »Mač boli probost će ti dušu«. Najveća žrtva za majku nije žrtva da umre, nego je žrtva gledajući kako umire njezino dijete. To ne znači prikazati svoj život Bogu, nego znači prikazati Bogu život svog djeteta. Na Kalvariji Krv Isusova i suze Njegove Majke tekle su i miješale su se skupa za Otkupljenje ljudskog roda na način tako intiman, da zaslužuje, bez prolijevanja vlasite krvi, naslov Kraljice mučenika.

Na križnom putu na Kalvariji, Ona gleda svog predragog Sina, natovarena Križem, kako se mučno penje na brežuljak Kalvariju, slušajući vikanje mnoštva u mahnitosti i mržnji, glava mu je okrunjena trnjem, lice izranjeno i puno modrica, izudarano ćuškama i štapovima, grudi razderane groznim ranama od bičeva. Zatim, kad dođe »čas«, kad iz ljubavi za ljude Krist se predade, da Ga razapnu, Njegova Majka je prisutna blizu Njega.

Ona gleda kako zločinci pribijaju na Križ čavlima Isusove ruke i noge, praveći velike rane i uzrokujući velike boli. Ona sluša Isusovo jadikovanje, koje sliči na »zov u pomoć«. »Bože moj, zašto si me napustio?« Ili one riječi: »Žedan sam!« Tada u groznici agonije, smrtne muke, traži vode, da ugasi žeđ. Zapravo je žedan za ljudskim dušama, za ljudskim spasenjem! Zatim slijedi njegova zadnja riječ ujedno pobjednička i riječ užasa, kad svojim jakim glasom povika: »Svršeno je! Moje poslanstvo je gotovo. Oče, u ruke Tvoje predajem dušu svoju!« I saginjući polako svoju Glavu, izdahnuo je, a sve to gleda i sluša tužna Majka, stojeći uz Križ uspravna, bez uzmicanja, tiha i jaka, sjedinjena sa svojim Sinom u osjećajima sažaljenja, sućuti i samilosti. Svaka druga majka bila bi dotučena, vikala bi, bila bi od groze pala u nesvijest ili bi bila zahvaćena stravom i mukom strašnom i groznom, da ne bi mogla podnijeti taj prizor, a da ne umre. Agara, iz St. Zavjeta, daje zadnji majčinski poljubac na čelo svom sinu Išmaelu, stavlja ga da spava u pustinji, i sa suzama u očima, odlazi od njega, govoreći: »Ne mogu gledati smrti svog djeteta!« Ali, Marija je jaka Žena, pa ustraje u muci Kristovoj i prisustvuje Njegovoj smrti... Isus, odbačen od svog naroda, izdan od jednoga od svojih učenika, ostavljen od svojih učenika, sam je na Kalvariji, da prikaže svoju jedinu krvnu Misu, Žrtvu svoga života, da spasi svijet, Njegova Majka je prisutna da sudjeluje i predstavlja grješno čovječanstvo. Paul Claudel veli: »Sunce se sakrilo, pomračilo, zastor hramski se razderao od vrha do dna, ništa nije moglo saviti, pobijediti Majku Božju. Ostat će do kraja uz svoga Sina, ne da pokuša spasiti Ga, kao što čine druge majke, nego da se s Njim sjedini u Njegovoj Žrtvi tako da mi grješnici budemo spašeni, sjedinjujući

se tako u svojoj osobi što bijaše najveće: najveći stupanj boli i patnje i uzvišenosti prihvaćanja«.

Pozitivni aspekt trpljenja

Isus, postavši čovjekom, prihvatio je trpljenje i svojom smrću na Križu ga preobrazio, uzvisio ga, prikazujući ga svom nebeskom Ocu za spasenje svijeta. Trpljenje tako postade spasonosna žrtva i lijek za spasenje grješnog čovječanstva.

U Kršćanstvu trpljenje čini duše jakima, čisti ih i posvećuje. Patničkim iskušenjem jačaju se duše. Trpljenje ih izgrađuje, kao što turpija glača željezo. Trpljenje kuje, izgrađuje, kleše, reže i po trpljenju neke duše postižu jakost, ljepotu i nadnaravnu veličinu...

Trpljenje čisti i približuje Bogu. Trpljenje je »raskrižje puteva«, gdje Bog čeka izgubljene i zalutale duše, da im dade svjetlo vjere. Ni filozofi, ni znanstvenici, ni teolozi, ni propovjednici ne uspijevaju prema Bogu tako usmjeriti moleće poglede. Milton, pisac knjige »Izgubljeni Raj«, postavši slijep, zahvaljivao je odano Bogu na toj kušnji. Pisao je, ili bolje rečeno, pjevao je: »U noći koja me opkoljuje, svjetlo Božanske prisutnosti blista jačim sjajem. Bog me gleda s više ljubavi i nježnosti, jer ne mogu vidjeti ništa drugo, osim Njega«. Napokon, poniznim prihvaćanjem trpljenja Ch. Baudelaire je našao vjeru otkrivajući ljubav Božju.

»Budi blagoslovljen, moj Bože, koji daješ trpljenje. Kao divni lijek našim nečistoćama...«

Zaključak

Evo nas na kraju razmišljanja o ovom tajanstvenom problemu zla i trpljenja. Zaključak koji se nameće, jest slijedeći: Ako se trpljenje želi razjasniti samim svjetlom

razuma, problem ostaje nerješiv. Dovodi do fatalizma i do očaja. Ako ljudski razum prihvati trpljenje u svjetlu Božjem, u tom slučaju vidi se bez muke, da u nacrtu Božje Providnosti postoji uski odnos između ljudskih grijeha, očišćavajuće patnje i našeg vječnog određenja, posvećenja i spasenja.

Nekoć su ljudi dugo vremena tražili »filozofski kamen«, koji bi imao magičnu silu, da sve, što se njim dotakne, postane zlato. Tako su mislili. Nisu ga našli. Ali, Krist na Kalvariji učinio je bolje. Dao je svojim patnjama i svojoj smrti neizmjernu vrijednost. Valorizirao je i preobrazio naše patnje, koje prihvaćamo, da ih sjedinimo s Njegovima. Pogansko trpljenje uvijek bijaše neplodno. Traseas, umirući, ginući po naredbi cara Nerona, prolijevajući svoju krv po pijesku parka u kojemu je filozofirao, učinio je jednu gestu koja može biti zadivljujuća, ali ta krv bijaše bez otkupiteljske vrijednosti. Tako je i s bolesnicima, starcima i neizlječivima, koji u poganskom društvu ne vrijede, nego se smatraju kao mrtvi teret bez važnosti. Za društvo je teret nekoristan i težak i koji mora nestati što prije.

Ali, u Kršćanskom društvu nije tako. Ruža koja raste na trnju, simbol je, znak je radosti koju uživaju samo oni koji se ne boje žrtvovati sami sebe i kojima patnja ne uzrokuje strah. Svaka berba plaća se žrtvom i oni, koji siju u suzama, skupljaju u radosti i križ, po kojemu je radost došla u svijet, mijenja trpljenje i radost i smrt u život.

U SVJETLU ISUSOVA USKRSNUĆA

Sigurno je Isusovo Uskrsnuće najveće čudo koje je Otac nebeski učinio u čast svoga Sina. Utjelovljene Riječi. Čudo Uskrsnuća je »ugaoni kamen« ili »zaključni kamen na svodu« kršćanske religije. »Da Krist nije uskrsnuo«, veli Sv. Pavao, »naša bi vjera bila uzaludna, bilo bi uzaludno i naše propovijedanje«.

Ispitajmo, istražimo činjenicu u svjetlu biblijskih izvještaja Novog Zavjeta, posebno izvještaje četiriju evanđelista, Djela apostolska Sv. Luke i Poslanice Sv. Pavla. Od 9. do 15. sata (od podne do tri sata poslije podne) u Petak, nazvan od svih kršćana »Svetim Petkom«, što se dogodilo?... Krist je toga dana umro nakon groznih poniženja i strahovitih muka. Njegovo Tijelo bijaše skinuto s Križa i sahranjeno u grobu, koji je pripadao Josipu Arimatejskom. Apostoli, izbezumljeni i prestrašeni, pobjegoše, zatvoriše se zbog straha od Židova. Svete žene, hrabrije od njih, bile su prisutne, kada su Isusa sahranjivali, želeći učiniti sve, što su mogle, iz poštovanja prema Isusovu izmučenom Tijelu. Sve bijaše u žurbi, jer se sunce naginjalo k zalazu.

Vratiše se na grob Isusov u Nedjelju, kod izlaska sunca, noseći mirisave pomasti, da bi dovršile pomazanje Isusova mrtvog Tijela. Marija Magdalena stiže prva od svih drugih, a pratile su je: Marija, majka Jakovljeva, i Saloma, žena Zebedejca. Idući prema grobu, bile su zabrinute, govoreći: »Tko će nam pomoći otkoturati veliki kamen, koji je dokoturan i položen na ulaz u grob? Dok su one u toj tjeskobi išle naprijed, osjetiše kako se zemlja trese. Ugledaše dvije osobe u bjelini

između grobova i njih, koje im rekoše: »Zašto tražite živoga među mrtvima?... Zar se ne sjećate, što vam bijaše rekao, dok bijaše u Galileji: Treba da Sin čovječji bude predan u ruke grješnika i da bude raspet, te da će treći dan uskrsnuti«. Odmah one otrčaše, da ovu vijest jave apostolima, koji ih primiše, ne vjerujući njihovim riječima, misleći da trabunjaju, ne znajući što govore. Marija Magdalena se vraća nazad, prema grobu, i Isus se njoj samoj ukazuje, a ona opet žuri, da o tome izvijesti Petra i Ivana. Oni otrčaše i stigoše. Nađoše grob prazan, s plahtama i vrpcama. Sve uredno složeno i stavljeno na kamen grobni. Što se tiče stražara koji su čuvali grob, evanđelist Matej piše, kad se probudiše od sna, te vidješe grob prazan, strah ih obuze te pobjegoše u Jeruzalem i izvjestiše židovske svećenike o svemu što se dogodilo. Priznaše da su bili pozaspali. Veliki svećenici židovski sastadoše se na vijećanje, dadoše velik iznos novca stražarima i rekoše im da šire vijest, kako dođoše učenici Isusovi po noći i odnesoše njegovo Tijelo, dok su oni umorni, pozaspali i nisu mogli to zapriječiti. Vojnici-stražari uzeše novac i učiniše sve kako im bijaše naloženo, i ta laž se širi među Židovima stalno. Vjera u Isusovo Uskrsnuće nije imaginacija, mašta, nije tlapnja, nego je historijski strogo utemeljena na jasnim činjenicama, koje se ne mogu pobiti.

Veliki dokazi Isusova uskrsnuća

Prvi dokaz, kako smo vidjeli, jest otvoren i prazan grob. Još jači dokaz jesu Isusova ukazanja u svom tijelu, u isto vrijeme, slavnom i istinitom, gdje je isključeno svako nestvarno priviđenje. Evanđelja se upotpunjuju svjedočanstvima, koja su iz izvora jeruzalemskih i galilejskih. Na svaki način, ne može tu biti pitanje jednog iz-

vještačenog izvještaja, nego se radi o iskustvenoj činjenici: RASPETI ISUS JE USKRSNUO. Vidjeli su Ga živoga. Svjedoci su brojni i jednodušni.

Od večeri Uskrsne nedjelje, apostoli stalno okupljeni u strahu, kao da su izgubili svaku nadu i pouzdanje. Dva učenika koja su stanovala u malom mjestu Emausu, 30 km daleko od Jeruzalema, vraćali su se kući, razočarani i obeshrabljeni. Dok su išli i međusobno razgovarali, jedan čovjek ih dostiže: To bijaše Isus, ali oni Ga ne prepoznaše. On ih upita: »O čemu to raspravljate i zašto ste tako žalosni?«... Stadoše, te jedan od njih, imenom Kleofa, odgovori Mu: »Zar si Ti jedini putnik u Jeruzalemu, koji ne zna što se u njemu dogodilo ovih dana?«... A što se to dogodilo?... »Isus iz Nazareta, koji bijaše silan na djelu i na riječi pred Bogom i pred ljudima, ali ga veliki svećenici naši prvaci osudiše na smrt i razapeše Ga na križ. A mi smo se nadali, da će On osloboditi Izraela. I, eto, treći je dan što se to dogodilo. Neke žene od naših pripovijedale su zaprepašćujuće stvari. Stigavši na grob prije dana, ne nađoše njegova Tijela, vratiše se da nas obavijeste da vidješe anđele, koji im rekoše da je On živ. Neki od naših odoše da vide te ustanoviše da je istina, što žene javiše, ali Njega ne nađoše. Na to im Isus prigovori zbog manjka shvaćanja i neprepoznavanja proroštva. Još im je jednom rastumačio, što oni nisu mogli razumjeti, kako je trebalo da Krist trpi na taj način i uđe u svoju slavu. Prispjevši u Emaus, On se pričini da nastavlja svoje putovanje dalje, ali dvojica učenika zadržaše Ga, govoreći: *»Ostani s nama, jer je pokasno i već se noć približava!«* Isus prihvati poziv. Kad bi za večerom, On uzme kruh, blagoslovi ga kao na Zadnjoj Večeri, razlomi i pruži im da jedu. U tom času otvoriše im se oči i prepoznaše Ga, ali Njega u istom času nestade između njih. I rekoše jedan drugom:

»Nije li gorjelo naše srce, dok nam je tumačio Pisma?«... Nakon toga, možda i ne dovršivši večere, vratiše se u Jeruzalem, potražiše jedanaestoricu i izvjestiše, što su doživjeli na putu i kako su prepoznali Isusa pri *»lomljenju kruha«*.

Uvečer, iste Uskrsne nedjelje, Isus kroz zatvorena vrata uđe iznenada među apostole i reče im: »Mir s vama«. Rekavši to, pokaza im svoje ruke i probodene grudi, a oni se obradovaše, videći Spasitelja. Zatim, kako se oni pokazaše uznemireni, bez sumnje zbog tako velike sreće, kojoj se nisu nadali, Isus da ih uvjeri u istinitost, da je On zaista došao među njih, reče još: »Pogledajte moje ruke i moje noge... Ja sam to!... Dodirnite me i vidite, da duh nema tijela ni kostiju, kao što vidite da Ja imam. Ponovno im opet reče: »Mir s vama! Kao što je mene poslao moj Otac, i Ja vas šaljem. Rekavši to, dahne nad njih i reče im: Primite Duha Svetoga, kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani!« Time je dao, njima i njihovim nasljednicima, neograničenu moć i vlast, koja samo Njemu pripada, dade im moć i vlast nad dušama.

Ovdje spada posebni slučaj s *nevjernim Tomom*. On se nije nalazio s apostolima kod prvog Isusova dolaska među njih. Nije prihvatio činjenicu da je Isus zaista uskrsnuo. Rekao je: »Ako ne vidim na Njegovim rukama znakove čavala i dok ne stavim svoj prst na mjesto čavala, i ruku svoju u ranu na prsima, ne mogu vjerovati«. Nakon jedne sedmice pred apostole, uvijek okupljene u zajednici, kroz zatvorena vrta, ulazi ponovno Isus k njima. Bijaše i Toma među njima. Uskrsli Krist pokazuje Tomi svoje rane, a Toma, postiđen zbog svog nevjerovanja, povjerova, pade ničice pred svog Učitelja i reče: »Gospodine moj i Bože moj!«

Dodajmo još ukazanje na jezeru ili moru Tiberijadskom u Galileji. Kad prođoše pashalni dani, apostoli iz Galileje napustiše Jeruzalem i vratiše se svojim kućama, da nastave svoj skromni ribarski život na jezeru. Jedne večeri, krajem travnja, Petar reče svojim sudrugovima, bili su to četvorica: Toma, Natanael (Bartolomej) i dva sina Zebedejeva (Ivan i Jakov): »Idem loviti ribe«. Kao dobri kolege, rekoše mu: »Idemo i mi s tobom!« Uđoše u lađu, mučili su se svu noć ne bi li što ulovili, ali ne uloviše ništa. Rano izjutra ukaže im se Isus na obali, ali oni ga ne prepoznaše. Javi im se i upita ih, da li su štogod ulovili, imaju li koju ribu za jelo. Odgovoriše da nemaju. On im reče, da bace mrežu na desnu stranu lađe i da će tamo naći. Učiniše tako i uloviše toliko riba da im bijaše teško vući mrežu. U to Ivan prepozna Isusa i reče Petru: »To je Gospodin, naš Učitelj!« Čuvš da se radi o Isusu, Petar se baci u more, jer obala ne bijaše daleko, da što prije stigne do Isusa. Drugi učenici dotjeraše lađu, vukući mrežu s ribama.

Kad su stupili na zemlju ugledaše vatru na kojoj im je Isus pripravio doručak s kruhom i ribama. I reče im Isus: »Donesite nekoliko riba, koje ste ulovili«. Šimun Petar skoči na lađu i povuče mrežu, u kojoj bijaše teret od sto pedeset i tri velike ribe. Isus ih pozva, govoreći: »Dođite i doručkujte«. Nijedan od učenika ne usudi se pitati: »Tko si ti?« Dobro su vidjeli, da to bijaše Isus. Isus uze kruha i riba i pruži im da jedu. Sam je osobno sve to pripravio. Priredio je doručak ribarski. Da se okrijepe nakon teškog posla na moru cijelu noć. Međutim, Isus ne bijaše kao prije. Gledaju Ga i slušaju, ali On je u novom stanju, u stanju uskrslog tijela. U stanju putovati s učenicima iz Emausa, a da Ga oni ne prepoznaše odmah, nego kad On htjede, pri lomljenju kruha. Magdalena ga ne prepoznaje kod groba, dok je nije imenom

zovnuo: Marijo! Mislila je, da je to vrtlar! Apostolima dopušta da Ga se dotaknu i da se uvjere, da vide i dotaknu njegove rane, još svježe od čavala. Njegovo je Tijelo slavno Tijelo! On može koracati preko mora, može ulaziti u kuću kroz zatvorena vrata, prevaliti razdaljine brzinom munje.

Kad bijaše gotov doručak, što ga je pripremio svojim apostolima na obali Tiberijadskog jezera u Galileji, svečanim tonom najednom upita Petra: *»Šimune, sine Ivanov, ljubiš li me više nego ovi drugi?«* Naime, drugi su njegovi sudrugovi. Petar, iznenađen, ali miran i skroman, sjećajuć se svoga grijeha zatajenja, reče jednostavno, ne uznoseći se nad ostale: *»Da, Gospodine, Ti znaš, da Te volim!«* Isus mu na to reče: *»Pasi janjce moje«.* Upita ga po drugi put: »Šimune, sine Ivanov, ljubiš li me«? On mu opet odgovori: »Da, Gospodine, Ti znaš, da Te ljubim«! Reče mu Isus na to: »Budi pastir mojih ovaca, pasi ovce moje!« Treći put ga upita: »Ljubiš li Me, Šimune, sine Ivanov«?, a Petar ožalošćen što ga po treći put pita, reče: »Gospodine, Ti sve znaš, da Te ljubim!« Isus mu reče: »Pasi ovce moje!« Zaista, zaista ti kažem, kad si bio mlad, opasivao si se sam, išao si kud si htio. Kad ostariš, raširit ćeš ruke i drugi će te opasivati i vodit će te, kamo ti ne bi želio. Reče mu unaprijed, kakvom će smrću Petar proslaviti Boga. Otad će apostoli biti ribari ljudi na svemu svijetu. Petar će biti njihov prvak, vrhovni ravnatelj u Crkvi. Mjesto Isusa će biti među njima. Isus bijaše raspet, i Petar će biti raspet. Isus za sebe reče, da je Dobri Pastir i da pastir daje svoj život za ovce svoje. Određuje Petra da bude Njegov vidljivi predstavnik i Njegov zamjenik. Navješćuje mu, da će prinijeti žrtvu svoga života, da će umrijeti raspet na križu, tako okruniti svoje poslanstvo.

Jedno od zadnjih ukazanja jest ono pred najvećim brojem svjedoka, o kojemu u isto vrijeme govore Sv. Pavao u svojoj Prvoj Poslanici Korinćanima, Sv. Matej i Sv. Marko na kraju svojih Evanđelja. Sveti Pavao o tom ukazanju piše: »Doista, predadoh vam ponajprije što sam i primio: Krist je umro za grijehe naše prema Pismima. Ukazao se Kefi Petru, zatim Dvanaestorici. Zatim ukazao se braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno. Većina ih još i sada živi, a neki usnuše, umriješe. Zatim se ukazao Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije ukazao se i meni, kao nedonoščetu (1 Kor 2-9). Poslanica je pisana godine 57. Ovo historijsko mjesto podsjeća i potvrđuje zadnje od velikih ukazanja uskrslog Isusa. Pavao se obratio godine 36-39. Naredivši apostolima, da se skupe na jednom brdu u Galileji, pretpostavlja se, da to bijaše brdo Tabor ili brdo Blaženstva, više od 500 učenika dođoše za njima. Kad se Učitelj pojavio, neizrecivo uzbuđenje obuze prisutno mnoštvo, pa i one, koji do tada bijahu u sumnji ili nevjeri. U dubokoj šutnji uskrsli Isus proglašava svoju Vjernost i svoja prava suverena nad svim stvorenjima govoreći: *»Data mi je sva vlast na nebu i na zemlji!«* Zatim odredi svojim apostolima i preko njih apostolima svih vremena, nadnaravno poslanstvo, koje bez Njega nikad ne bi bili u stanju shvatiti sami po sebi, pa ni zamisliti. *»Idite po svemu svijetu, u sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih da čuvaju sve što sam vam zapovjedio. I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta«* (Mt 28,16-20).

... Tako prije nego će uzaći na Nebo sa svojim tijelom, Krist prenosi svoju moć i vlast, ne samo duhovnu, nego i čudesnu, na svoje apstole: *»Ova će čudesa pratiti one, koji uzvjeruju:* u Ime moje izgonit će zle duhove, novim će jezicima govoriti, zmije će uzimati i ako popiju

štogod smrtonosno, neće im naškoditi. Na nemoćnike polagat će ruke, i bit će im dobro« (Mt 28,16-20).

... U životu Kristovu postoji niz čudesa, koja iznenađuju historičare i ostavlja na njima jak dojam. Svrha im je da se ljudima pokaže Isusovo Božanstvo i Njegova ljubav. U tu svrhu vraća Isus vid slijepima, liječi gubavce, umnožava kruhove, smiruje oluju, uskrisuje tri mrtvaca, uskrsuje samog Sebe. Bez čudesa bilo bi neshvatljivo da su prvi misionari, koji bijahu apostoli, tako malobrojni, siromašni i izolirani, pridobili za Evanđelje u tako kratko vrijeme, tolike gradove i tolike narode, porušiti idole, krive bogove moćnog rimskog carstva. Samo u konkretnoj situaciji historijske Crkve posjedujemo stvarnost i istinu, što nam je Bog dao da upoznamo, a to su čvrsti temelji vjere. Na dan Uzašašća Isus je obećao apostolima rađajuće Crkve poslati Duha Svetoga: Deset dana kasnije, na Duhove, obećanje je ostvareno i od tada Snagu s Visine neće ništa moći zaustaviti, da Duh Božji izgrađuje Božje Kraljevstvo u dušama.

Da umrli Krist na Križu nije uskrsnuo, Njegova Crkva ne bi nikad izašla iz groba. Nitko Petra ne bi čuo, kako na Duhove govori mnoštvu izraelskom na velikom trgu u Jeruzalemu: *»Onaj Isus, koga ste vi usmrtili, prikovavši Ga čavlima na križ po bezbožnicima, nije ostao u grobu.* Njega Bog uskrisi, mi smo svi tome svjedoci. Dakle, obratite se, i neka se svaki od vas krsti u ime Isusa Krista, da vam se oproste grijesi«. Dakle, koji povjerovaše u ove riječi toga dana, njih oko 3000, priključiše se učenicima.

... Da Krist nije uskrsnuo, ne bi bilo Crkve nakon 20 godina u Maloj Aziji, na Cipru, u Makedoniji, u Grčkoj, u Italiji, u Efezu, u Antiohiji, u Solunu, u Korintu, u Rimu, gdje historičar Tacit tvrdi, da je car Neron pokre-

nuo progon protiv *velikog mnoštva kršćana, među kojima bijahu apostoli Petar i Pavao.*

... Napokon, da Krist umrli na križu nije uskrsnuo, ne bi bilo Crkve u ovo naše vrijeme, nakon 2000 godina, kad se veliko mnoštvo svih naroda, svih rasa na svakom dijelu svijeta klanja nevidljivoj prisutnosti Raspetoga Krista, unatoč progonstava i izdajstava u samoj Crkvi i izvan Crkve. Završimo ovo razmišljanje zadnjim stihom Uskrsne Sekvencije: »Znamo da je Krist uskrsnuo od mrtvih, Aleluja.«

Ukratko ponovimo izlaganje o ovoj tajni:

Svojom Mukom, svojom Smrću i svojim Uskrsnućem, Isus Krist, poderao je tamni zastor ove Tajne o Zlu, koji je pokrivao čovječanstvo, ostavljajući ga u tami očaja. »Život je pobijedio smrt. Križ je pobijedio pakao. Onaj, kojega graditelji zemaljskoga grada odbaciše, postade *»kamen zaglavni«* (Dap 4,11). »Budući da djeca imaju zajedničku krv i meso, i on sam tako postade u tome sudionikom, da smrću obeskrijepi onoga, koji imađaše moć smrti, to jest đavla, pa oslobodi one, koji od straha pred smrću kroz sav život bijahu podložni ropstvu« (Hebr 2,14-17). Odatle proroštvo koje je rastumačio Isus učenicima na putu u Emaus, na dan svoga uskrsnuća, uvečer: *»Nije li trebalo, da Krist pretrpi sve te patnje, i tako uđe u svoju slavu?«* ... Krist po križu donese svijetu radost i nadu.

Hoće li Isusovi učenici biti iznad svoga Učitelja? Da se podere zastor Tajne zla, i oni, s Njim, u Njemu i po Njemu trebaju nositi križ... Povijest je tu da nas pouči kako ljudi sporo shvaćaju Božje putove. Sami apostoli teško su povjerovali. Kad je Krist navijestio svoju Muku i svoju Smrt, Petar Mu u povjerenju reče: »Ne daj Bože, to se Tebi ne smije dogoditi!« Isus ga je

teško ukorio: Protivniče, ti si mi sablazan, jer ti nije na pameti što je Božje nego što je ljudsko (Mt 16,23). Njegovo ime bijaše uzvišeno nad svako ime. Poniženi Krist svojom Mukom i smrću na Križu spasio je i pobijedio Antikrista. Žrtvom je pobijedio oholost zloduha. Svijet se spašava ljubavlju, koje je Krist isključivi i čisti uzor.

ČETVRTI DIO

TAJNA ZLA I TAJNA SMRTI

Iskrena razmišljanja o smrti

Za većinu ljudi najveća žalost u Životu na zemlji jest problem Smrti. Boje se Smrti i ne žele nikad pomisliti na Smrt. Pascal veli: »Ljudi u nemogućnosti da uklone Smrt, ne misle na nju.« Pascal još reče: »Mi trčimo prema ponoru sa zavezanim očima«. Kao noj, koga tjera lovac, skriva svoju glavu pod krila, tako mnogi ljudi kreću svoj pogled, da izbjegnu susret sa smrću licem u lice. Francuski propovjednik Bossuet, govoreći o smrti, veli: »To je slabost ljudskog duha, što ne želi misliti na smrt, a prisutna mu je sa svih strana u tisuću različitih oblika. Čuju se riječi na sprovodima. Govori se da čovjek svaki dan ide bliže k smrti. Ali te misli mnogi odbacuju od sebe. Mnogi misle na svoje poslove i na svoje zabave. Svi znamo da ćemo umrijeti, ali mislimo na druge, a ne na sebe...«. Xavier de Maistre u svojoj knjizi »Noćna ekspedicija« piše sugestivnim riječima: »Jednog ću dana umrijeti?« Kako?... Umrijet ću, umrijet ću ja, koji govorim, koji osjećam, morat ću umrijeti?... Teško mi je na to misliti i u to vjerovati. Da drugi umiru, sasvim je prirodno, svaki dan se to događa. Ali osobno umrijeti, je li to moguće?«... Bilo kako bilo, mi ne možemo zatvoriti oči, da ne bismo gledali smrti u oči. Stalno se pokazuje oko nas. Lišće mrtvo pada u jesen na zemlju. Nekrolozi u novinama, sprovodi prema grobljima, mrtvačko zvonjenje... Uvijek o smrti... Kardinal Baronius, da bi imao stalno misao o smrti pred očima nosio je prsten, na kome je bilo napisano vidljivo: »MEMENTO MORI - SJETI SE ČOVJEČE, DA ĆEŠ UMRIJETI!«

Tajna smrti

Život i smrt dvije su velike tajne, ne protive se jedno drugom, nego prividno, nego se zapravo jedno drugim rasvjetljuje. Život i smrt su povezani, usko povezani, pa je nemoguće dati pravo rješenje za problem života, a da se ne dadne rješenje i za problem o smrti. Recimo odmah, bilo bi uzalud čekati rješenje od samog čovjeka, bez poziva na Boga, Gospodara života i smrti.

Smrt je odjeljenje, rastavljanje duše od tijela, tj. prestanak svih organskih čina fizičkog života, nakon što je duša ostavila svoje tijelo.

Bog, koji je sam život, nije mogao stvoriti čovjeka za smrt. Naprotiv, čitamo u knjizi Mudrosti, da ga je stvorio, da bude besmrtan, stvorio ga je na sliku svoje Božanske naravi: »Bog stvori čovjeka besmrtnim«. Po grijehu čovjekovu, veli Sv. Pavao, smrt uđe u svijet« (Rim 5,12). Smrt je ujedno plod grijeha i kazna za grijeh. U svom grijehu čovjek se udaljuje od Boga, okreće se od Boga, da se preda stvorenju... Ostavljajući Boga, izgubio je život i susreo se sa smrću, koja ga otimlje od stvorenja i stavlja ga u stanje golotinje. Ništa nije siromašnije od lješine. Sve s čim bijaše najviše povezan, gubi u času, iznenada. Čovjek u svom grijehu želio se izmaknuti ispred Božjeg autoriteta i proglasiti svoju neovisnost, ali po smrti Bog ga podsjeća, da nad njim ima suverenu vlast i moć. Po svom grijehu čovjek je mislio kako je postao gospodar prostora i vremena, a sada ga prostor i vrijeme imaju zarobljena. Tako se ostvaruje riječ Božja upućena Adamu, kako donosi Biblija: »Jer si postao neposlušan, vratit ćeš se u zemlju, odakle si i došao, jer si prah i u prah ćeš se pretvoriti«. Slabo razumijemo, da takvo prokletstvo mora doći na sav ljudski rod. Tumačenje bi zahtijevalo produbljeniji studij o na-

ravi izvornog grijeha. Ali to ne ulazi u nacrt ovog djela. Recimo samo, da grijeh naših praroditelja ne bijaše samo osobni grijeh neposlušnosti, bijaše u isto vrijeme stanje pada, nemilosti, gubitka, svrgnuća, što je zadesilo njihovu narav i po njima cjelokupnu ljudsku narav, tj. njihove potomke. Evo zašto, od izvornog grijeha, smrt ima bolno i tužno lice. Svi ćemo umrijeti. Kao vode rijeka, koje se nikad ne vraćaju k svom izvoru, nego žure prema oceanu, tako i naš život teče bez prestanka prema smrti. Nitko nije zaštićen od te okrutne istine. Nema obitelji, koju smrt ne bi posjetila i jednog dana donijela veliku tugu.

Jednako posjećuje siromahe kao i bogataše! Stalno i neodoljivo idemo k smrti, a da to i ne opažamo. I to svaki dan! Dobro kaže Sveti Pavao: »Svaki dan umirem!« Kao stara kuća, od koje, iz godine u godinu, otpadaju crjepovi i kamenje, tako i kod čovjeka pomalo nestaje njegove snage, njegova zdravlja, njegove svježine na koži, snage u mišićima, starost nas izobličuje, nagriza nas, troši nas!... Do časa, u kojem će svršiti borba za opstanak duše s tijelom skupa. Treba se rastati duša od tijela! Rastite, jačajte svoje tijelo, obdržavajte higijenska pravila, služite se znanstvenom medicinom, doći će ipak kraj svemu. Kad vam sve bude izgledalo uspješno, kad budete mislili, da ste u punoj aktivnosti, možda će u taj čas svršiti vaš život i rasplinut će se vaši snovi i sve vaše iluzije. Dobro je ovdje podsjetiti se na parabolu o bogatašu: Reče im Isus i prispodobu: »Nekom čovjeku, bogatašu, obilno urodi zemlja, pa u sebi razmišljaše: Što da učinim? Nemam gdje skupiti svoju ljetinu. I reče: Evo što ću učiniti! Srušit ću svoje žitnice i podignuti veće, pa ću ondje zgrnuti sve žito i dobra svoja. Tad ću reći duši svojoj: dušo, evo imaš u zalihi mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj. Ali, Bog mu

reče: Bezumniče! Već noćas duša će se tvoja zaiskati od tebe. A što si pripravio, čije će biti? Tako biva s onim, koji sebi zgrće blago, a ne obraća se u Bogu« (Lk 12, 16-21). Recimo još, da idemo k smrti brzo, jer je sav ljudski život kratkotrajan. Svojevremeno je sveti čovjek Job tugovao zbog kratkoće i zbog patnja sadašnjeg života.« Čovjek, rođen od žene, živi kratko i zasićen je bijedama mnogim. Kao cvijet pojavi se, i već ga kose i nestaje ga. Prolazi poput sjene. Njegovi su dani brži od trkača... Bježe, ne vidjevši sreće. Ono što reče sveti čovjek Job uvijek je istina. Bog reže konac našeg života kao što tkalac reže svoje platno. Rađa se izjutra, a uvečer umire. Patrijarh Jakob, koji je proživio 130 godina, tuži se, da njegovi dani bijahu »malobrojni i zli«. A proživio ih je u blagostanju, u uspjesima. Zašto se tuži i što bi više želio? Želio je još živjeti, živjeti uvijek. Istina je, da je čovjek stvoren za život, a ne za smrt!

Rješenje zagonetke smrti

Smrt je velika stvarnost života i treba imati hrabrosti pogledati joj u lice i tako pokušati pronaći tajnu i odatle izvući korisnu i dragocjenu lekciju.

Pred smrću prva je stvar ne prepustiti se žalosti, a osobito ne prepustiti se malodušnosti. Kršćanin je pun nade, jer zna da je smrt plod grijeha, da je Krist došao dati zadovoljštinu Bogu za grijeh. U borbi koju Crkva nazivlje *orijaškim dvobojem,* Krist je pobijedio smrt *svojim slavnim Uskrsnućem na uskrsni dan.* Jer je na uskrsno jutro Krist uskrsnuo, znamo da su naši preminuli živi i da ćemo ih naći žive kod Boga. Jer je Krist uskrsnuo, smrt je našla Gospodara. Svi, koji su umrli u Kristu, uskrsnut će s Kristom. Pravo rješenje je Uskrsnuće Kristovo. U naše vrijeme mnogi misle na po-

kojne, a ne pomišljaju na Krista. Ali, kako je »minuta šutnje« uzaludna, kad se usporedi s našim divnim bogoslužjem za mrtve. Pascal je, nakon smrti svoga oca, pisao svojoj sestri Jacquelinei: »Bez Isusa Krista smrt je strašna i grozna. U Isusu Kristu ona je nešto sasvim drugo. Smrt je u Isusu Kristu prijazna, sveta, radost je vjernicima. Sve je u Isusu Kristu slatko i dobro do smrti«. Da oplakujemo svoje mrtve, znak je hvalevrijedan naše ljudske ljubavi, ali naša tuga ne smije nam uzeti našu nadu i pouzdanje. Mi znamo, da će naši mrtvi uskrsnuti. Kako je Isus umro i uskrsnuo, isto tako će uskrsnuti svi, koji su usnuli u Bogu.

- Kad ono Lazar umrije i bi položen u grob, četvrti dan reče Isus njegovoj sestri Marti: »Tvoj brat će uskrsnuti!« Znam, reče Mu Marta, uskrnut će o uskrsnuću, na kraju svijeta. Isus joj na to reče: »Ja sam uskrsnuće i život. Tko vjeruje u me, ako i umre, živjet će nakon smrti. Vjeruješ li to? Da, Gospodine, odgovori Marta, vjerujem da si Ti Krist, Sin Boga živoga.«

Vjerujem u uskrsnuće tijela i u život vječni

Budući da je čovjek nešto drugo, nego malo prolazne materije, smrt ne uništava život, nego ga transformira, preobrazuje. Budući da je duša duhovne naravi, pa tako besmrtna, nema iste uvjete života, ali samo tijelo, taj pratilac našeg zemaljskog života, naših iskušenja, naših radosti, uskrsnut će. Sveti Pavao veli: - »...mrtvi će uskrsnuti neraspadljivi i mi ćemo se izmijeniti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno u besmrtnost. A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, tada će se obistiniti riječ napisana: Pobjeda iskapi smrt. Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj?« (1 Kor. 15,51).

Obraćajući se vjernicima u Solunu, isti apostol Pavao tješi ih ovim riječima: »Ne ćemo da budete u neznanju, braćo, glede onih, koji su usnuli, da ne tugujete kao drugi, koji nemaju nade. Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one, koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime. Ovo vam, uistinu, velimo po riječi Gospodnjoj: mi živi, preostali za Dolazak Gospodnji, nećemo preteći onih, koji su usnuli. Jer, sam će Gospodin, na zapovijed, na glas arhanđelov, na zov Božje trube, sići s neba. I najprije će uskrsnuti mrtvi u Kristu, a zatim ćemo mi živi, preostali, zajedno s njima biti preneseni u oblacima u susret Gospodinu, u zrak. I tako ćemo uvijek biti s Gospodinom. Tješite se, dakle, uzajamno ovim riječima!« (1 Sol 4, 13-18).

Poznato je, da su prvi kršćani nazivali mjesto, gdje su pokapali svoje umrle, Koimetereion (grčka riječ) što znači počivalište, gdje tjelesa vjernih kršćana počivaju u miru Kristovu, čekajući uskrsnuće.

Zato kršćani pred smrću ne mogu ostati žalosni kao oni, koji nemaju nade. Oni znaju, da smrt nije zalaz, nego je zora, i da će se oči mrtvih otvoriti novom životu. Crkva u Prefaciji Mise za mrtve podsjeća sve ljude kako će Krist učiniti da zasja nad njima nada blaženog uskrsnuća.

»U njemu nam zasija nada blaženog uskrsnuća. Mi tugujemo zbog neizbježne smrti, ali nas tješi obećanje buduće besmrtnosti. Gospodine, tvojim se vjernicima život mijenja, a ne uzimlje. I pošto se raspadne dom ovozemnog boravka, stječe se vječno prebivalište na nebesima«.

Tijekom svog kratkog života na zemlji, Krist je uskrsnuo nekoliko mrtvih. Uskrsnuo je i sam. Isus ima moć nad životom i nad smrću. To je naslov, koji samo

njemu pripada. Zato njegovi učenici imaju pred smrću čvrstu nadu, jer ona treba označiti kraj našeg progonstva ovdje i početak prave sreće, za koju nas Bog stvori. Završimo riječima svetog čovjeka Joba; »Vjerujem da moj Otkupitelj živi i da ću ga vidjeti u svom tijelu. Vidjet ću ga ja osobno svojim pogledom, a ne pogledom nekog drugog, i oči će ga moje promatrati.« (Job 19,25)

- Tako se mora završiti naš život u činu ljubavi, u činu nade i u sinovskom predanju volji Očevoj, i, ako je moguće, izgovarajući zadnje riječi umirućeg Krista:

»Oče, u ruke tvoje, predajem duh svoj!«

Neumrlost duše i kult mrtvih, čašćenje pokojnika

Duša je razumna i slobodna. Ona ima neizmjerne želje i stvorena je *za besmrtnost*. Grob zadržava privremeno samo ono, što je prolazno, a to je tijelo. Nikakav grob ne može zatvoriti dušu. Zato su ljudi uvijek vjerovali u život poslije smrti.

- Proučavanje predhistorijskih špilja daje na znanje, da su ljudi uvijek vjerovali u život nakon smrti tijela. Bilo u Europi, bilo u Australiji, bilo u Americi ili u Kini, svuda se pronalaze znakovi života duše nakon smrti tijela. Od najstarijih, pa do naših dana, svi narodi starine kao i oni modernih vremena, bilo to poganski ili kršćanski, divlji ili civilizirani, uvijek i posvuda podržavali su kult svojih mrtvih, svojih pokojnika. Egipćani su vjerovali u život poslije smrti. U Grčkoj ljudi su donosili hranu na grobove. U Rimu, svaka obitelj imala je posebne vidne spomenike za svoje pokojne pretke, pa bi na dan njihove smrti, na godišnjicu, obitelj priređivala obiteljske gozbe. Druidi, svećenici starih Kelta, brali bi sa svojim srpovima od zlata, uvijek zelenu *imelu*, što je

simbol i znak života, koji ne svršava. Ali kod kršćana posebno se treba diviti kultu mrtvih kao znaku vjere u besmrtnost duše. U katakombama iz prvog stoljeća to vjerovanje predstavljala je ptica u krletki, u kavezu. Na dan smrti, ptica bi odletjela, a nakon zime bi se vraćala tj. u proljeće Uskrsnuća. Na ploči od mramora, koja je pokrivala grobnicu bijaše gravirana palma ili sidro, simboli nade s natpisom: »Vivas in Christo - Živi u Kristu!«

Chateaubriand piše: »Između svih stvorenih bića, jedino čovjek kupi smrtne ostatke sebi sličnih bića i postupa s njima s religijskim poštovanjem. Područje smrti spada u svete stvari... Zaslužuju li posmrtni ostaci naše poštovanje? Mi poštujemo smrtne ostatke naših pokojnika, jer nam jedan glas govori, da u njima nije sve ugušeno... Čovjek kupi s bojnog polja svoje poginule, časno ih sahranjuje. Na grobove stavlja rukovat cvijeća, stavlja uz grob Križ, simbol besmrtnosti. Svuda i uvijek molilo se za mrtve. Svuda i uvijek živjelo se u nadi skorog viđenja, pa makar se vremenski oduljilo. Bez sumnje, neki su se narodi često varali u shvaćanju budućeg života, ali općenito je uvjerenje svih naroda, da čovjek ne umire sav i da nakon ovog zemaljskog života postoji drugi život.

Ljubav, koja ne umire

U kući, u kojoj se nalazi mrtvac, zapali se uza nj svijeća. Ovaj svijetli plamen, koji treperi u mraku, jest za nas kršćane simbol besmrtne duše, koja i dalje živi i nakon smrti. Nekoć na samim grobljima palile su se svijeće. Naši pradjedovi palili su svjetla u fenjerima, lampašima u čast pokojnika, a neki od njih bijahu vrlo lijepi. Stoje još kao historijski spomenici na grobljima. Na

velikim vojničkim grobljima stalno stoje zapaljene velike svjetiljke među drvenim križevima. I na grobljima »nepoznatih vojnika«. Smrt je početak drugog života.

»Mourir n'est pas finir, c'est le Matin SuprÕme - Umrijeti ne znači svršiti, umrijeti je Najviše Jutro« (V. Hugo).

»Tvrdim, da grob, koji se zatvara nad mrtvima, otvara nebo.

I ono, što ovdje smatramo za svršetak, jest početak!« (V. Hugo).

Smrt je, dakle, najprije i bitno oslobođenje duše. Zato je to za naš sadašnji život prvi od svih problema. Po smrti duša uzimlje svoju »vječnu formu«. Po smrti, koja je bolno rađanje za besmrtnost, koja normalno treba težiti k ulasku u »Kuću Očevu«. Ovdje, na zemlji vidljiva je prisutnost smrti svuda, a nikoga ne štedi. Htjeli ili ne htjeli, svi smo mi putnici. Istina je, da ima luđaka, kojih će uvijek biti, jer ne vole misliti na smrt. Svijet sa svojim kazalištima, plesovima, sa svojim policijskim ili erotičkim romanima, sa svojim svakodnevnim zločinima, itd., da se ne misli na smrt, ali to lažno ponašanje ništa ne mijenja u pogledu problema smrti. Naš je život kratak, a smrt je početak drugog života, života besmrtne duše.

Pođimo dalje i recimo, da je neizbježno, da je bezuvjetno potrebno, da duša bude besmrtna, kako bi se mogla izvršiti *potpuna Božja pravda*. Zato postoji Nebo i Pakao... Naš razum, sam po sebi, ne može dopustiti, da jedan mučenik ili heroj kršćanski, završi jednako s izdajnikom ili s nepokajanim nasilnikom u istom ništavilu. U moralnom redu, to bi bila nepravda i besmislenost. Crkva nazivlje dan smrti »Dies Natalis-Rođendanom«. I budući da je je duša besmrtna, taj rođendan je

došao za dušu pokojnika, gdje se sve ispunjava u redu i potpunoj pravednosti Božjoj. Dakle, nećemo umrijeti i nestati kao trava, koja se kosi, ni kao životinja, koja se kolje. Nakon smrti slijedi vječni život.

Što će biti s dušom nakon smrti?

Smrću tijelo se sahranjuje u zemlju, a duša dobiva novi oblik, *novi način života*, kojega nitko odavle, sa zemlje, ne može vidjeti ni razumjeti. Svaki čovjek dobiva život neizrecive ljepote ili nepopravljive nemilosti, osude na muke. Duša, koja se rastavlja od tijela, gdje je ona?... Bila bi zabluda htjeti odrediti joj neko mjesto u prostoru, jer budući da je nematerijalna, ona je sada u stanju života, koji je izvan prostora i vremena. Naša groblja čuvaju samo mrtve tjelesne ostatke naših pokojnika, ali oni su tamo gdje se nalazi njihova duša, živa kod Boga, na drugom svijetu. Tamo im se možemo pridružiti svojim molitvama, a posebno Svetom Misnom Žrtvom... Svatko je dužan spremati se na smrt, kojoj nitko ne zna ni dana ni časa, a taj čas jest najvažniji u životu, kad će biti neopozivo određena naša vječnost. Prihvaćena u duhu reparacije, u duhu zadovoljštine i pokore, smrt je najveća pokora života i može zadovoljiti za naše grijehe.

Kršćanski kult pokojnika

Glavni posao ljudskog života treba biti: *dobro umrijeti*, tj. nastojati dušu sačuvati lijepom, kako bi se što ljepša pojavila pred Bogom. Ne treba ovu zemlju napustiti kao malodušan, očajan, pobijeđen od života, nego *osvajač Vječnosti*. U kazalištu se podruguju smrti. Thaias govori: »Bit ću vječno lijepa«, pa slijede aplauzi. Bi-

jednici, koji rade protiv istine. Njihova je zabluda čista!... Oni, koji imaju dugo i bolno iskustvo života i smrti, znaju, kako je težak taj čas, kad se promatra zadnji put izgled ljubljene osobe, koja nestaje i nikad se više neće moći vidjeti na zemlji!... Prvi čin kulta pokojnika jest stavljanje u mrtvački lijes... *Smrtna maska* stеže nam srce, ali smrt prolazi kao što noć prolazi, a zatim stiže *zora*, dan, koji nema kraja. Ali, kolike razlike između kulta pokojnika onih, koji nemaju vjere i kršćanskog kulta! Mnogi ljudi, koji nisu prakticirali vjerski život, imaju kršćanski sprovod i pogreb. Velik broj ljudi i žena ne ulazi u crkvu nikad, osim prigodom sprovoda, sprovodne Mise. Često, posebno u gradskim sredinama, prigodom smrti, sve se nastoji obaviti vrlo raskošno. Svećenik se pojavljuje poput činovnika za sprovode. Sve je oko njega samo parada. I sprovod, i groblje i grobovi. Vidi se buržujsko poganstvo. Mnogi, koji posjećuju svoje mrtve na groblju, ne znaju učiniti ništa drugo, nego očistiti grob, staviti nekoliko cvjetova, u žalosti na pomisao da će brzo doći red i na njih. Ali za kršćanina kult mrtvih, kult pokojnika ne sastoji se u vanjskim manifestacijama, jer, kako kaže Sv. Augustin, te su manifestacije živih, bez koristi mrtvima. Posjetiti groblje, donositi cvijeće, ukrasiti grob, dobro je to, ali kršćanin ne može ostati samo kod toga. Kršćanin moli za svoje pokojnike, prikazuje za njih žrtve, a osobito se sjedinjuje po Misi, velikoj Žrtvi *Otkupljenja duša*. U tom duhu kršćanin je vjeran svim svojim vjerskim dužnostima kao i drugima, molitvi svakog dana, pribivanjem i sudjelovanjem u Misi svake nedjelje i Zapovjednog blagdana, gdje se pridružuje skupljenima u molitvenom zajedništvu za žive i mrtve. Kršćanin provodi život čestitosti, pravednosti, čistoće i ljubavi i tako zaslužuje izbavljenje duša iz čistilišta. To je pravi kult, koji smo dužni gajiti prema našim pokojnicima. A to nije posao jednog dana, nego cijele godine i tijekom našeg kratkog zemaljskog života.

Kršćanska ceremonija pri pogrebu nije jedino zato da blagoslovi mrtvo tijelo, nije ni zato da utješi obitelj u tuzi i žalosti. Crkva je tu da istakne veliku kršćansku tajnu. Majčinski prati smrt svoje djece svojim potresnim Bogoslužjem. Svećenik škropi tijelo blagoslovljenom vodom. To tijelo, koje bijaše očišćeno krsnom vodom i koje bijaše hram Duha Svetoga. Svećenik moli, izgovarajući riječi Psalma, Iz dubine, vapijem k Tebi, Gospodine, a to je molitva pouzdanja. Ulazi se u crkvu u procesiji s križem na čelu povorke. Križ nam je otvorio Nebo i vodi nas prema Ocu. Moli se Psalm »Smiluj mi se, Bože...«

- Sprovodna Misa malo govori o smrti, ali nam mnogo govori o miru, o »requiemu«, o uskrsnuću, o životu, o svjetlu, o miru. Svi prisutni ujedinjeni duhom sa svojom Crkvom, trebaju istim glasom izgovarati riječi pouzdanja i nade: »Gospodine, podaj mu vječni mir. Neka Krist primi sada ovu dušu«.

- Tijeko pokojnikovo napušta crkvu, te sa svećenikom i prijateljima još jednom zazivlje Božje milosrđe: »Gospodine, budi milosrdan sa slugom svojim. Nijedan čovjek nije pred Tobom pravedan, ako od Tebe ne dobije oproštenje svih svojih grijeha«... Zatim se moli: *»Izbavi me, Gospodine, od smrti vječne«.* Svi govore: »Podaj mu, Bože, vječni pokoj i svjetlost vječna neka mu uvijek svijetli. Ponovno svećenik škropi i mirisnim tamjanom, koji gori, kadi tijelo, koje bijaše hram Duha Svetoga, i koje će uskrsnuti. S radosnom željom moli se još: »Nek te povedu anđeli u raj, nek te mučenici prate i uvedu u nebeski Jeruzalem«. Zadnje riječi »počivao u miru«, podsjećaju na knjigu Otkrivenja: Blaženi mrtvi, koji umiru u Gospodinu.

DVA LICA SMRTI

Što je, zapravo, smrt?...Za materijaliste, smrt je kraj svega ljudskog bića. Potpuno uništenje čovjeka. Oni govore: Kad se umre, sve je mrtvo!« Ali kako se mogu zadovoljiti s tako očajnim mišljenjem, koji im život čini apsurdnim? Učitelji su im Jean-Paul Sartre, Albert Camus, da ne navodimo druge.

Za kršćanina smrt nije tako nešto. Smrt se čovjeku predstavlja s dva različita aspekta. Jedan pogled na smrt jest pun žalosti i muke, drugi, naprotiv, sav je drukčiji, u svjetlu vjere i kršćanske nade.

Grdno lice smrti, bez sumnje, jest nepokretni i hladni mrtvac, koji će se naskoro u grobu početi raspadati. Mrtvački lijes, mrtvačka kola, groblje i grobna tama. Na jednom groblju u Parizu može se čitati na jednom grobu: »I tebe, koji prolaziš, ubit će i tebe smrt. Zaustavi se, razmisli i plači. Ja sam ono, što ćeš i ti biti: *malo praha*«. To je istina na prvi pogled, gledano izvana, to je grdno lice smrti, koje daje pravo onima, koji ne vjeruju ni u što. Ali, tu je samo dio istine. I Crkva svake godine smatra mudrim, da na Pepelnicu, na Čistu Srijedu, podsjeti kršćane, govoreći: »Sjeti se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti«. Ali zar nije istina, da nas smrt s grdnim licem ne poučava o istini, koju nitko ne može pobiti. Podsjeća čovjeka, koji u svojoj oholosti nastoji sebe učiniti Bogom, da je on slabo stvorenje, koje ovdje na zemlji nije ništa drugo nego biće s kratkotrajnim životom. Njega je Bog iz ništavila pozvao na život, ali ga pozivlje, da pomoću Boga od svog zemaljskog života učini nešto lijepo za svoju besmrtnost.

Ali, malo ih je, koji prihvaćaju tu istinu, da o njoj razmisle, da uvide kako su slabi. Zaokupljeni s bezbroj briga, manje ili više, ništavnih. Rastreseni, gube vezu s glavnom istinom, koja može rasvijetliti i voditi njihov život. Prema tome, treba li se čuditi ako ljudi, koji vjeruju ili koji ne vjeruju u neumrlost duše i uskrsnuće tijela, da pred smrću imaju različito ponašanje i držanje. Neki vide samo grdno lice smrti. Drugi ga očekuju s nekom vedrinom, pomiješanom sa strahom i nemirom, a drugi, iz različitih motiva, zovu i žele lijepo lice smrti.

Smrt bezbožnika i Božji sud

Smrt će biti užasna prevara za one, koji nikad ne htjedoše razmisliti o toj tajni, ni voditi računa i njezinoj pouci... To se razumije samo posebi. Je li moguće prihvatiti smrt čovjeku, mladu ili staru, bogatu, koji uživa u zabavama i častima, a sada ih mora ostaviti? Je li moguće ostaviti one, koje je nježno ljubio, bilo da je to dijete, bilo majka, bilo muž, a sada ne preostaje ništa nego poljubac na njihov mrtvo čelo?... Ne samo da je moguće, to je velika pouka smrti, koja podsjeća čovjeka, da njegov život ne pripada njemu. Smrt otimlje čovjeku sve aktivnosti, bogatstva, zemaljsku sreću, uživanje, komfor, titule, bankovne knjižice... Ne ostaje ništa drugo, nego davati račun Bogu za život i rad na zemlji.

Oni, koji govore, da njihov život pripada njima i da mogu njim raspolagati po svojoj volji, moraju uvidjeti kako je protivno istina. Prije nekoliko godina, jedan pisac, koji je već zaboravljen, napisao je knjigu s naslovom: »Tvoje tijelo pripada tebi«. Ali to nije istina. Ni naše tijelo, ni naša duša, ni naša čuvstva, ni naše intelek-

tualne sposobnosti, nisu naše, nego je sve Božje, jer Bog je naš Stvoritelj i jedini zakoniti vlasnik, kome sve pripada. Mi smo samo privremeni poslovođe, administratori, koji ćemo morati davati račun Bogu za sve.

Dolazi sud Božji. Crkva ga nazivlje »Posebnim sudom«. »Jedimo i pijmo, govore bezbožnici, jer sutra ćemo umrijeti. Žurimo se iskoristiti stvorenja. Nakitimo se ružama prije nego uvenu« (Mudr. 2,8). Luđački govor!... Tijekom života, takav nevjernik izgovorio je mnogo podrugljivih riječi protiv Boga i vjere, smatrajući to kao nedostojne predrasude. I dolazi smrt. U taj dramatični čas sve je za njega strah: žalost njegovih prijatelja, plač obitelji, čuđenje onih, koji su ga posjećivali, šutnja onih, koji govore jedva čujnim glasom, beskorisnost lijekova. Kad bi se samo usudili progovoriti mu o Bogu i sugerirati mu posjet svećenika?... Ali to se ne usude, da ga ne bi pomisao na Boga uzrujala... Treba umrijeti, ali bez mogućnosti da se izbjegne sud Božji. Treba umrijeti, možda, u nepokajanju, kako umriješe Juda, Herod ili Julijan Odpadnik i svi Božji neprijatelji. Poznato je kako je umirao Voltaire. Njegov liječnik Theodore Tronchin izvješćuje, kad je Voltaire vidio, da mu se smrt približuje, tada ga je uhvatio strah i užas. Čuli su se iz njegovih usta strašni krikovi. Onaj, koji se toliko rugao vjeri, izgledao je kao ostavljen od svakoga, kao osuđen. I sam je govorio, da je ostavljen i od Boga i od ljudi... To je *smrt nepokajanog grješnika*.

Prizor posebnog suda

Duša stiže pred Boga. Bog i duša - stvorena na Božju sliku i priliku. Sveta Katarina Đenovska veli: Duša je potpuno sama pred svojim Sucem. Ona će Ga

gledati. On će nju gledati! »Zatim, brzinom munje, u svjetlu Božjem, kome se ništa sakriti ne može, duša će vidjeti savršeno svoje stanje. Jasno će razlikovati dobro i zlo, zasluge i kukavičluke. Istina će joj se pokazati evidentna i neprijeporna. Gledat će Boga kao Početak i Zadnju Svrhu svih stvari. U tom gledanju će vidjeti da je jedino sjedinjenje s Bogom jedini uvjet njezine vječne i savršene sreće.

Ovdje, na zemlji, civilni sudovi dopuštaju prisutnost svjedoka odvjetnika, porotnika. Rasprave često traju vrlo dugo i često su nejasne. Postoji i mogućnost pritužbe na istinitost i točnost kod izricanja kazne. Mogućnost postoji pritužba višem sudu. Svega toga kod Božjeg suda nema. Sve će se svršiti savršeno točno i sud će Božji biti neopoziv. Jedino Crkva ima pravo poimanje o smrti i o umrlome i zove ga slugom Božjim u Bogoslužju. Svejedno kakvog je društvenog položaja, da li se radi o kralju ili ministru, o Papi ili biskupu, industrijalcu, zemljoradniku, umrli pokojnik se nazivlje slugom Božjim u crkvenim molitvama kod sprovoda. Za tog slugu Crkva moli u času, kad on treba dati račun Bogu za sva svoja djela ljudska i kršćanska.

Ovdje, na zemlji, događa nam se, da u svom kršćanskom životu sebi dopuštamo suditi druge, mjesto da sudimo sami sebe... Ali, u svjetlu Božjeg suda, nećemo moći više sebe obmanjivati ni lagati samima sebi ni drugima. Ako u našem životu bijasmo stalno egoisti u službi Božjoj i u službi bližnjemu, kako se ohrabriti pred Božjim sudom?

Zatim, postoje i tužitelji na sudu Božjem. To su duše, kojima smo mi uzrokom njihovu izgubljenju po sablaznima naših zlih primjera ili jednostavno po nemaru u našim vjerskim dužnostima. To će vapiti Bogu za

osvetom. Sam Zloduh će u tom času moći reći Bogu, kako govori Sveti Ciprijan: »Gospodine, ja nisam ništa učinio za tu dušu, dok si Ti za nju podnio muke Križa, a ipak ta duša u svojoj slobodi odlučila je da meni pripadne!...«. Duša će govoriti: Ako sam grešna, mogu li se braniti? Mogu li se pozvati na svoju slabost?... Ali suvereni Sudac podsjetit će na svoju Muku, na svoju prolivenu Krv za me, podsjetit će na svoju milost, na svoje Sakramente, na Svetu Misnu Žrtvu, na Euharistiju. Iznijet će protiv opravdanja i ispričavanja svoje izabrane koji bijahu u istim kušnjama i napastima, ali su ostali vjerni!

Idimo dalje i pitajmo se, kako to, da mnogi kršćani izgledaju tako mirni na pomisao Božjeg Suda, dok su Sveci na tu pomisao bili uznemireni. Sveti Pavao je govorio: »Strašno je upasti u ruke Boga živoga!« A što reći na Isusove riječi, koje čitamo u Evanđelju sv. Mateja?: Teško vama, koji ste po svojim sablaznima upropastili duše svoje braće! Teško vama, licemjeri, s prividnim krepostima, teško vama, koji ste slični obijeljenim grobovima. Teško vama, bogataši, oholice i vama, koji ste tvrda srca pred bijedama vaše siromašne braće! Teško vama, koji ste odani tjelesnim užicima, teško vama pohotnicima, razbludnicima, Isus ne govori u slikama. On govori otvoreno! Točno i precizno. Kako da na misao o Sudu Božjem čovjek ne bude potresen, kako da ga ne uhvati strah, spasonosni strah, koji je dar Duha Svetoga, koga Crkva nazivlje »Strahom Božjim!«

Kako umiru kršćani, nevjerni vjeri svoga krštenja? Teško je svećeniku, kad ga pozovu k postelji, k umirućima. Taj umirući leži na postelji u agoniji, u smrtnoj muci. Još malo i umrijet će, a od Prve svoje Pričesti nije nikad davao pozitivnog znaka kršćanskog života. Bog za njega bijaše nepoznanica. Dakle, taj kršćanin brzo će se pojaviti pred Bogom!... Da, čas je to neizmjerne vrijed-

nosti i čas nade, jer Bog, kako kaže Sv. Ivan, nije poslao svoga Sina na svijet, da sudi svijet, nego da ga *spasi*«. Milosrde Božje je blizu. Koji put dosta je molitva onih, koji su blizu bolesnika. Raspelo, koje se pruži bolesniku na poljubac, kratki zaziv Srcu Isusovu ili Prečistom Srcu Marijinu, da se u bolesnikovu srcu probude pravi i iskreni osjećaji obraćenja, koji bi ga doveli dotle, da umre u miru Božjem. Tijekom crkvene povijesti iznosi se slučaj onog razbojnika na Kalvariji, koji se pokajao i za čin ljubavi primio je od Krista osiguranje da će ući u Nebo iste večeri, čim umre.

Lijepo lice smrti: smrt pravednika

Pravednik se ne boji smrti. On čeka svoj čas mirno, bez straha. Pravednik govori Bogu: »Kad Ti hoćeš, kako Ti hoćeš i gdje hoćeš! Svjestan je on, da mu treba odijeliti se od svojih milih i dragih, da njegovo siromašno tijelo, kao istrošeno odijelo, treba naskoro biti u grobu, ali znade i to, da će to biti kraj njegova progonstva, zna da se vraća u »kuću Očevu«., u kuću preljubljenog Oca, našeg dobrog Boga, koji je tako dobar, veli S. de Joinville, da *bolji ne može biti*. On znade, da kod Boga nema više ni suza, ni tuge, ni žalosti, ni smrt, ni trpljenja. Sa svojim djelima on ostavlja ovaj svijet i mirno prihvaća smrt. Kad pravednici umiru, vidi se vedrina u njihovu pogledu, mir počiva na njihovu licu. Stvari zemaljske sada im izgledaju tako malane, kad pomisle, što ih čeka u »Gradu Božjem«.

Poslušajmo Bossueta: »Kad ću te vidjeti, Tebe, Bože, jedino Dobro moje!... Toliko sam Te želio vidjeti i čuti: Čas je došao. Vidjet ću Te u jednom času! Vidjet ću Te kao pravednog Suca, kao Suca Spasitelja! Sudit

ćeš me po svom milosrđu, jer u Te stavljam svu svoju nadu, i predajem se Tebi potpuno«.

Poznato nam je i iz Biografije T. Celano, da je Sv. Franjo umirao pjevajući. U zadnjoj strofi želi dobrodošlicu onoj, koju naziva »Naša Sestra smrti«.

»Teško onima, koji umiru u grijehu, a blago onima, koji su vršili Tvoju Svetu Volju, jer im druga smrt (pakao) neće moći učiniti nikakvog zla«.

Sveta Terezija Avilska, velika obnoviteljica Karmelićanskog Reda, još kao dijete, sa svojim bratom Rodrigezom, pobježe iz roditeljske kuće s namjerom da potraži mučeništvo u zemlji maurskoj. Kad su je vratili kući, opravdavala se, govoreći: Otišla sam s namjerom da vidim Boga. Da vidim Boga, treba umrijeti.« Kasnije u svojim djelima zapisala je o smrti: »Kad čujem da kuca sat, radujem se na pomisao, da bliže stižem k času, kad ću vidjeti Boga... O smrti, koja daješ Život, čekam te nestrpljivo... Bože, vrijeme je, da Te ugledam...«

Ali, Pravednik u pravom smislu jest Isus Krist: Bog postade čovjekom i Riječ Bogom! I Krist je umro. Kako je On umro? Da li kao stoik prepotentan?...Ne! Krist je umro kao onaj, koji ima potpunu vlast nad životom i nad smrću i koji pun dobrote, neizmjerne dobrote, prikazao je za spasenje svijeta najveću žrtvu od svih žrtava. U mukama, žrtvujući svoj život za spasenje svijeta, rekao je: »Bože moj, zašto si me napustio?«, to je učinio, da pokaže, kako je velika Njegova muka pod teretom grijeha svega svijeta, te da pokaže sucima i svijetu, da psalam, koji počima ovim riječima, završava pobjedničkom pjesmom. U času, kad će izdahnuti, On već raspoređuje plodove svoje Žrtve. On moli za svoje krvnike i Njegova zadnja riječ izražava najsavršenije pouzdanje u Boga: »Oče, u ruke Tvoje, predajem duh svoj...«

SVECI PRED SMRĆU

Na pomisao na smrt, Psalmist se raduje ovim riječima: »Kao što jelen čezne za izvor vodom, tako duša moja žeđa za Bogom Živim... Gospodine, kad će mi se pojaviti svjetlo Tvoga lica?... Bijah radostan, kad mi rekoše: Ići ćemo u kuću Gospodnju!«

- Kad je starac Šimun doživio, da može na svoje ruke uzeti Dijete Isusa, koji će biti Spasitelj svijeta i pobjednik nad smrću, reče: Sad otpuštaš slugu svoga, Gospodine, jer oči moje vidješe Spasenje... Moje oči vidješe svjetlo naroda, slavu i spas tvoga naroda«.

- Sveti Pavao u pismu Filipljanima veli: Želim se rastaviti i biti s Kristom! Želim umrijeti, da živim s Kristom! Sveti Jeronim pripovijeda o smrti svoga učenika, mladog svećenika Nepocijana, pa veli ovako: Njegovo lice bijaše veselo. Među prisutnima u suzama, on se je smiješio. Kao da nije umirao, nego kao da putuje, ali ne ostavlja svojih prijatelja, a druge će naći.

- Nekoliko mjeseci prije nego će ostaviti ovaj svijet, sveti Benedikt, Otac Europe, reče svojim učenicima točno dan smrti. Šest dana prije nego će se njegovo tijelo sahraniti, sam otvara grob, u koji će biti položen. Šesti dan, tj. dan smrti, dao se odnijeti u crkvu i pošto je primio Pričest, očiju uprtih u Nebo, u molitvi, predade svoju dušu Bogu, okružen svojim učenicima.

- Slijedeći staru tradiciju reda Sv. Dominika, kad koji redovnik ima umrijeti, zajednica uza nj pjeva: »Zdravo Kraljice, Majko milosrđa, Živote, Slasti i Ufanje naše, zdravo! K Tebi uzdišemo mi prognani si-

novi Evini. Svrni, dakle, Zagovornice naša, one svoje milostive oči na nas, te nam poslije ovog progonstva pokaži Isusa, blagoslovljeni plod utrobe Tvoje. O blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo!«

- Na 2. veljače 1851. mlađi Theophane Venard, u svojoj 32. godini umro je kao mučenik, svjedok vjere. Nekoliko tjedana prije nego će poginuti, napisao je pismo svojim milim i dragim u roditeljskoj kući i svom biskupu potresne riječi. Evo nekoliko izvadaka iz jednog pisma: »U miru čekam dan, kad ću darovati i prikazati Bogu žrtvu svoje krvi. Ne žalim za životom ovoga svijeta. U dugim časovima tamnice, moja misao leti prema vječnosti... Mač je iznad moje glave, ali ne drhćem, jer Bog podržava moju slabost. Moja glava bit će odsječena kao proljetni cvijet, koga će Gospodar ubrati... Sretna smrti! Željena smrt vodi u Život!«...

Smrt svete Bernardice

U samostanu Sv. Gildarda, u Neversu, sestra Marija - Bernardica, koja se u Lurdu nazivala Bernardica, pouzdanica Bezgriješne Djevice, bijaše teško bolesna. Tijekom godine 1877. čir se pojavio na njezinu desnom koljenu, koji joj je zadavao žive i stalne muke. U proljeće, godine 1878. mislila je da je na putu ozdravljenja, ustade iz bolesničke postelje i poče hodati na štakama. Ali, čim se pojavila zima, veliki tumor i ukočenost zgloba (Ankylosis) ponovno se pojaviše na istom koljenu. Ovaj put radilo se o upali kosti ne samo neizlječivoj, nego tako bolnoj, da je bolesnica mnogo trpjela. U toj kušnji brzo je omršavila i promijenila se, kako kažu svjedoci, da je izgledala kao mrtvo tijelo. Bernardica je shvatila, da je to za nju posebna muka, te je molila Dje-

vicu Mariju, da to primi za spasenje i obraćenje grješnika. Govorila je svojima, da će njezina muka trajati do njezine smrti. Iz svoje sobe dala je odstraniti neke pobožne slike i zatražila samo jedno Raspelo, kojeg je držala u rukama, govoreći: »Ovo mi je dosta!«. Svaki dan vidno se opažalo, da će brzo umrijeti, ali njezine uvijek žive oči bivale su sve vatrenije.

Bojeći se, da trpljenje ne prelazi njezine snage, Majka Eleonora reče joj: »Idemo moliti, da Ti Bog ublaži muke«. Bernardica odgovori: »Ne, ne treba ublažavanja, nego jakosti i strpljivosti!«

- Na 28. ožujka 1879. primila je Bolesničko Pomazanje. Duhovniku, koji joj je govorio o žrtvi života, ona je odgovorila: Kakva žrtva?... Žrtva je ostaviti ovu siromašnu zemlju, na kojoj je mučno služiti Bogu! Zatim, kako je mnogo trpjela, usmjeri svoje oči na Raspelo, govoreći: »Bože moj, ljubim Te svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom snagom«.

Navečer, 15. travnja, uoči svoje smrti, jedna od njezinih redovničkih sestara, sestra Natalija, nađe se uz nju. Umiruća Bernardica uhvati je za ruku i reče jakim glasom: »Strah me je, strah me je...«. Sestra Natalija nastoji da je smiri, a Bernardica reče: »Oh, primila sam toliko milosti! Bojim se, da ih nisam dosta iskoristila«. Zatim nakon dulje šutnje viknu radosnim glasom: »Sada sam mirna!«

Na 16. travnja, u dva sata poslije podne, govorila je: »Pomozite mi, pomozite mi. Molite za me, podižući svoje ruke u znak molbe. Toga puta s. Natalija shvatila je da je došao čas susreta duše s Bogom. Kao Krist na Križu, u muci smrtne borbe ona zatraži vode: »Žedna sam!« Donesoše joj vode, u kojoj ovlaži svoje suhe usne, nakon čega učini na sebi polako divni znak križa. Napo-

kon, nakon nekoliko časaka, prozbori: »Sveta Marijo, Majko Božja, moli za me, siromašnu grješnicu«. To bijahu njezine zadnje riječi. Naklonivši glavu, predade svoju lijepu dušu Bogu. Bijaše to u 3 sata poslije podne, 16. travnja 1879. godine.

- Kad se naše oči zatvore, neka bi naša duša mogla se otvoriti svjetlu nebeskom i gledati u zanosu lica Bezgriješne, kao što Ju je Bernardica gledala 18 puta na obalama rijeke Gave. Vidjet ćemo našu Majku i slušat ćemo njezin glas... I taj će nam glas reći: »Dijete moje«, a mi ćemo se odazvati i reći: Majko moja! i nikad više nećemo okusiti žalosti siročadi bez majke. Tako se rasvjetljuje tajna zla dobrom i svetom smrću.

PETI DIO

DOBRO I ZLO U SVJETLU VJEČNOSTI

NEBO

Smrt, to su vrata neba, u totalnoj radosti svjetla i vječne komunikacije sa Bogom. U svom zemaljskom hodočašću, kršćanin ne prezire nikakvu zakonitu radost, nikakvu dopuštenu ambiciju. Poput svoje braće ljudi, kršćanin voli svjetlo, ljepotu, rad, ljubav... Ipak, on znade da je pozvan na veće i uzvišenije radosti, nego su ove na zemlji. »Rođen sam za veće stvari!«

Kršćanin znade, da »Posebni sud« traži za dušu tri različita načina života, ili tri egzistencijalna moguća stanja. Ili će duša biti u stanju milosti i svetosti i to će biti **Nebo**. Ili će biti u stanju revolta, pobune protiv Boga, u stanju grijeha smrtnoga, prihvaćenoga, promišljenog, bez obraćenja, bez ljubavi, i to će biti **Pakao**. Ili će zadovoljiti pravdi Božjoj za grijehe, teške i lake, ali ako to bude bez dostatne zadovoljštine, nadoknade, i to će biti bolna kupnja, ali spasonosna, kušnja **čistilišta**. bilo kako bilo, Vrhovni Sudac neće trebati izricati presuda... Sama duša će se suditi pod svjetlom Boga. U povezanosti s tajnom vječnosti, nadsvijeta, počinje tajna Neba.

Postojanje Neba. - Nebo je stanje vječne i savršene sreće, koju Bog određuje za svoja razumna i slobodna stvorenja, a to su anđeli i sveci. Za kršćanina je postojanje Neba ne samo istina, koja počiva na svjedočanstvu razuma i uvjeta života naše ljudske naravi, tj. istina vjere neprijeporna i jasna, utemeljena na Objavi Božjoj. Od početka Evanđeoskog propovijedanja, Isus Krist

govori o *»Kraljevstvu nebeskom i o Životu vječnom«*. To je sadržaj njegova Evanđelja, to je *»Radosna Vijest«* spasenja, koju On donosi čovječanstvu. »Radujte se i veselite se, kličite od radosti. Bog je blizu i velika će biti vaša plaća na nebesima« (Mt 5,12). Uoči svoje smrti, na Veliki Četvrtak, nakon što je ustanovio Presvetu Euharistiju, oprostio se od svojih apostola obećavajući im »susret« u Kraljevstvu svoga Oca. Rekao im je: »Odlazim Ocu svome, ali neka se ne žalosti srce vaše, jer idem vam pripraviti mjesto. Četrdeset dana kasnije. On ostvaruje svoje obećanje svojim slavnim Uzašašćem. Pred njihovim očima, iznenađenim pogledima, On se diže prema Nebesima. Od toga dana vjerujuće čovječanstvo nada se Nebu, kao nadnaravnoj posljedici života Kršćanina, a to je sudjelovanje u životu samog Boga.

Uostalom, postojanje Neba objavljeno je slavnim viđenjem apostola Sv. Ivana, dok se nalazio na otoku Patmosu, kojega se izvještaj nalazi u njegovoj knjizi, koja se zove Apokalipsa-Otkrivenje: »Vidio sam Nebo, mnoštvo neizmjerno, kojega nitko ne može pobrojiti, iz svih naroda, rasa, jezika, stoji pred Prijestoljem Jaganjčevim, obučeni u bijele haljine, palme im u rukama. Kliču jakim glasom: Spasenje Bogu našemu, koji sjedi na Prijestolju... Klanjaju se Bogu, govoreći: Amen, blagoslov, slava, mudrost, zahvala, čast, moć, snaga Bogu našemu uvijeke vjekova!«

Čovjek bijaše stvoren za Nebo

Vjerujemo u Nebo ne samo zato što se radi o objavljenoj Božanskoj istini, nego još i zato što je Nebo zahtjev same ljudske naravi. Dosta je upoznati intimne osjećaje našega **»Ja«** individualnog, da saznamo kako su sve naše želje, naše težnje i naša nastojanja sadržana

u ovome: Stjecati uvijek više sreće, »**biti sretan**«. Ne efemernom srećom, površnom srećom, ograničenom srećom prostorom i vremenom, nego *totalnom, potpunom srećom*. Otkad postoji čovječanstvo, ono je upotrebljavalo svu vještinu, sav svoj genij, sve svoje snage, da dobije puninu života i najveću mogućnost uživanja i komfora, ali nakon što postiže čovječanstvo, što je željelo, ljudi 20. stoljeća ostadoše nezadovoljni s onim što postigoše, uvijek žedni sreće, koju su stalno tražili i ne nađoše je u potpunosti.

Uzmite još i ono, što postiže Karl Marx u pogledu svog zemaljskog raja, uspjehe njegove ekonomije, kojom je želio svim ljudima osigurati ne samo najpotrebnije, nego komfor, luxus, zabave... Ali, sve je to daleko od njegovih sanja.

Naš Gospodin Isus Krist rekao je: »Čovjek ne živi od samog kruha... on je tako velik, u svojoj duši, koju je stvorio Bog, pa da se zadovolje njegove želje, može ih zadovoljiti samo *On - Neizmjerni*. Bog je stavio u čovjeka te nezasitne želje na zemlji. Ovdje na zemlji, mi smo slični djeci Izraelovoj, kad bijahu u ropstvu, u dolini, na obalama rijeka u Babilonu. Za nas, kao i za njih, naša je zemlja strana, zemlja progonstva. Naša Domovina, naše Kraljevstvo jest Nebo, gdje po riječima apostola Pavla naći ćemo kod Boga grad, koji neće propasti nikada, jer nije sagrađen ljudskim rukama, nego ga sagradi sam Stvoritelj (Vidi Hebr 13,14).

Bez Neba, sadašnji život ne bi bio ništa drugo nego ništavilo. Zašto bi Bog stvorio čovjeka? Da bude žrtva trpljenja i smrti?... Usred bijede ovog svijeta, slični smo robovima, koji se muče po danu i po noći, koji se iscrpljuju u radu u trajnoj iluziji. Mučit će se mukama Tantala, koji je žeđao za nezasitnom srećom i uvijek nemoćan da ugasi svoju žeđ.

Čovjeku je potrebno Nebo kao što su ptici potrebna krila da mogne letjeti. U svim povjesnim razdobljima, misao na Nebo davala je ljudima hrabrosti da žive. Činila je, da svijetli, da sja u njima nada, umirivala je duše onih, koji su bili pred smrću, sušila je suze obiteljima u tuzi i žalosti. Majka braće Makabejaca govorila je najmlađem od svojih sinova pred njegovo mučeništvo: »Sinko, zaklinjem te da gledaš Nebo... jer ću te naskoro tamo naći s tvojom braćom u vječnom životu«. Ova hrabra majka nije se varala. Nebo nas podsjeća da smrt nije zadnja riječ na zemlji. Duše teže za Nebom, Bog čuje glas onih duša, koje se penju k Njemu i koji ih prima s ljubavlju Oca u gradu izabranih.

Da, Nebo postoji, jer postoji Bog. Nebo postoji, jer Bog je pravedan i dobar. Nebo postoji, jer ako ga ne bi bilo, Bog ne bi bio Bog. Pravo ima Sv. Augustin, kad kaže: »Bože, nemirno je srce naše, dok se ne smiri kod Tebe!«

U čemu se sastoji nebeska sreća?

Ali, tko će nam reći, što je Nebo, što je Raj?

Je li ljudski jezik u stanju učiniti, da shvatimo mi smrtnici kvalitet, intenzitet, sreću, koju je odredio Bog za svoje izabrane? Sveci i geniji, i to oni najveći pokušali su to učiniti, ali to njihovo tumačenje bijaše kao djetinje tepanje. Uzvišena poezija majstora kao što je Dante, sveto govorništvo propovjednika kao što je Bossuet, pokušali su pjevati o sreći Neba, ali bez većeg uspjeha. Pokazala se nemoć ljudska, da rekne jasno, što je to Nebo. Što se tiče svetosti, ona ostaje u miru ekstaze i adoracije. Najodličniji teolog Crkve, Sv. Toma Akvinski, na kraju svog života doživio je nebesku pomoć, da je

vidio zraku svjetla nebeskoga... Od tog časa, prestao je pisati, govoreći: »Otkako sam okusio divote Neba, sve što znam izvan toga, izgled mi ništa.« Napokon, apostol Pavao, za vrijeme svog zemaljskog života uz specijalnu Božju pomoć, vidio je Nebo, pa izjavljuje kako je čovjek nesposoban ovdje, na zemlji, shvatiti, što je pripravio Bog za svoje izabrane. Sve što možemo sa sigurnošću reći o Nebu, jest u tome, što će njegov glavni objekt biti: *UPOZNATI BOGA*. Vidjeti Ga onakvog, kakav jest, Ljubiti Ga bez mjere i bez kraja. Sreća Neba ispunit će sve naše želje kroz svu vječnost.

a) Upoznati Boga. - U zemaljskom životu možemo imati ideju o Bogu preko ljepota stvorenih stvari, iz neizrecivih tajni Utjelovljenja i Otkupljenja, što ih objavljuje Evanđelje, ili po molitvi i posvetnoj milosti, koja nas stavlja u povezanost s Bogom. Ali, što će biti, kad nam tajne mudrosti i moći i ljubavi budu prisutni? U neizmjernom Oceanu Vječne Istine, bit ćemo dionici Božanske naravi i bit ćemo mu *slični* (Vidi: Iv 3,2).

Preobraženi u Njemu kao što je željezo preobraženo u vatri, izabranici će biti u sjaju slave Božje i sjati će poput sunca (Vidi: Mt 12,43).

b) Vidjeti Boga. - U Nebu ćemo vidjeti Boga, ne u slikama kao u ogledalu, nego *licem u lice*, neposredno, ne tjelesnim očima, nego s dušom, koju je stvorio na svoju sliku.

Kad je na Taboru, na dan Preobraženja, Isus pokazao svoju slavu trojici svojih apostola, Petru, Jakovu i Ivanu, njihov pogled nije mogao izdržati Božansko viđenje. E. Baumann u svom djelu »Mir sedmog dana« pita: »Gospodine, kakva će biti nova nebesa i nova zemlja, kad je već ova tako lijepa, da se teško od nje odijeliti«? Zaista, ako stvorenja ovdje imaju snagu, da nas zavode svojim šarmom, svojom ljepotom, ako najjedno-

stavniji svijet sa svojim mirisom, sa svojim živim bojama tako nas začarava, što će biti kad se nađemo pred *samim Stvoriteljem*, pred kojim su sve ljepote svijeta tek slabi odsjaj! Kad nam bude moguće promatrati Isusa Krista, diviti mu se u ekstazi, u zanosu, u svjetlu njegova lica, kad budemo slušali njegov glas, kad budemo pod njegovim pogledom, sjajnim poput sunca... kad nam se besmrtni Kralj vjekova pokaže u svoj svojoj slavi među mnoštvom izabranih uz Djevicu Majku, preslavnu Kraljicu svega svijeta, s anđelima i sa svom vojskom nebeskom, s patrijarsima i prorocima, apostolima i mučenicima, ispovjedaocima i djevicama u djevičanskoj bjelini!

c) Ljubiti Boga. - U Nebu ćemo ljubiti Boga. Ljubiti ćemo Ga, a i On će ljubiti nas bez mjere. Već u ovom životu, svako ljudsko srce teži da ljubi i želi da bude ljubljeno. Ništa nije veće, jače i plemenitije nego što je ljubav. Ipak, to ljudsko srce ranjeno je sklonostima prema 7 glavnih grijeha, koju su kao zatrovani izvori, koji ga truju, te, prema riječima pjesnika, oduzimlju mu snagu za život. Odatle dolaze razočarenja, mučna i trajna, a ponekad i velika trpljenja.

U Nebu ćemo biti zaštićeni od svih ovih bijeda, jer tu će biti srca čista, sačuvana od pokvarenosti i prljavština ovog svijeta. Ljubit ćemo Boga i izabranu braću, u svetosti. Veza, koja će nas sjedinjavati s Njim i s njima, bit će neprekidiva i nikakva je sila neće nikad moći prekinuti. Bog se nikad neće udaljiti od čovjeka, s kojim je sklopio vječni savez. Naša će duša biti u neizmjernoj radosti.

»Nebo je čisto svjetlo

Intelektualno svjetlo puno ljubavi,

Prave ljubavi u punini radosti,

Radosti nad svim radostima (Dante, Raj XXX).

Nebeska sreća: sekundarne Radosti

Ne treba zamišljati Raj prema uzoru naše zemaljske sreće. Ipak, sigurno je, da će izabrani imati druge radosti, ali ipak velike. U Raju ćemo naći roditelje i prijatelje, preobražene svjetlom ljepote i dobrote samog Boga. Naša ranjena srca bit će tada smirena, ojačana.. Bog će otrti svaku suzu s očiju pravednika, i više neće biti ni žalosti, ni rastanka, ni boli.

Nebo će biti grad blažene vizije mira, grad sagrađen živim kamenjam, a to su izabrani: sa svim dobrima, daleko od svih zala. Mržnja, ambicija, hipokrizija, pohota, bludnost, zločin, što je sve to od ove zemlje činilo zemlju grijeha i život zemaljski tako mučnim, to više neće moći biti na blagoslovljenom mjestu, u Raju...

»Blago siromasima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko!

Blago krotkima, oni će baštiniti zemlju!

Blago gladnima i žednima pravednosti, oni će se nasititi!

Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe!

Blago onima, koji su čista srca, oni će Boga gledati!

Blago mirotvorcima, oni će se zvati sinovima Božjim!

Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko!« (Mt 5,3-10),

To su oznake, koje svaki kršćanin treba imati o postojanju i prirodi sreće, koju Bog ima za svoje izabrane. Nebo nije izmišljeni san, Nebo nisu izmišljotine, Nebo nisu prazne bajke. Nebo je istina Božja! Po krštenju postali smo djeca Božja, braća Isusa Krista, hram Duha Svetoga, pa ćemo biti baštinici Božje Slave, ali ne smijemo nikad zaboraviti »da ništa nečisto ne može ući u Grad Božji« (Vidi: Otkrivenje).

Ljubimo sadašnji život... Bog nas je postavio tu, da ispunimo naše ljudske i kršćanske dužnosti. Ne treba prezirati zemlju, na kojoj ćemo zaslužiti našu vječnu sreću, ali u svom svagdanjem životu čuvajmo svoje oči, svoje misli i svoje želje, da budu uvijek usmjerene prema Nebu, kako nas pozivlje neizmjerna ljubav Boga, našeg Stvoritelja i našeg Oca.

PAKAO

Postojanje Pakla kao i postojanje Neba jest vjerska istina solidno utemeljena i dokazana. Dok je Nebo savršena sreća, najveća, koju Bog može dati svojim izabranicima, naprotiv, pakao je najveće zlo, najveća nesreća zbog trpljenja, koja se u njemu podnose, dugo podnose, uvijek podnose! Misteriozna dogma, pred kojom je čovjek slab, kad pokuša o toj Tajni govoriti, ali je stvar logična po sebi. Kad ima sretnih u Raju, mora biti i nesretnih u Paklu, nesretnih, od Boga pravedno osuđenih na zaslužene vječne muke.

Ipak, danas ima mnogo onih, koji Pakao svrstavaju među legende. Znanstveni i tehnički napredak mnoge je uzoholio, pa negiraju sigurnu vjersku istinu. Zašto je tako? Grozne paklene muke, koje nikad neće svršiti, revoltiraju ih i potpomažu njihov skepticizam, pa se trude da oslobode čovječanstvo od toga »strašila«. Ali, tako se ne rješavaju problemi!

Postoji li pakao?... To jest, postoji li stanje muka, gdje Božji neprijatelji i ljudi moraju biti zauvijek odijeljeni od Boga i od Svetaca, u misterioznoj vatri, i živjet će vječno s demonima. To je vjerska istina, istina posve sigurna, jer se temelji na svjedočanstvu samoga Isusa Krista.

Mnogo je mjesta u Evanđelju, u kojima nas Isus opominje, da se čuvamo od opasnosti za našu dušu, koja je u opasnosti, da bude osuđena na vječne muke. Te muke određene su za okorjele grješnike. Parabole, koje se odnose na Kraljevstvo Božje, koje treba osvojiti, koje se odnose na Pakao, kojega treba izbjegavati: para-

bola o životu i kukolju, parabola o mudrijim i ludim djevicama, parabola o bogatašu i siromašnom Lazaru, parabola o nekorisnom slugi, itd. Sjetimo se još izjave o sablazni: »Teško svijetu od sablazni. Neizbježivo dolaze sablazni, ali teško čovjeku, po kome dolazi sablazan. Zato, ako te ruka ili noga sablažnjava, odsijeci je i baci od sebe. Bolje ti je ući u život i kljastu nego s obje ruke ili s obje noge biti bačen u oganj vječni. I ako te oko sablažnjava, izvadi ga i baci od sebe. Bolje ti je da slijep uđeš u život, nego s oba oka biti bačen u pakao ognjeni«. Gdje se vatra nikad ne gasi! (Mt 18,7-9).

Kad je Ivan Krstitelj govorio mnoštvu o dolasku »Jaganjca Božjega«, koji će biti žrtvovan za spasenje svijeta, rekao je i ovo: »Onaj, koji će doći nakon mene, skupit će žito u svoju žitnicu, a pljevu će spaliti u vatri, koja se nikad ne gasi. Svako drvo, koje ne donosi roda, treba sasjeći i baciti u vatru« (Mt 3,10-20). Kasnije sam jaganjac Isus Krist, reče: »Kraljevstvo je nebesko kao kad mreža, bačena u more, zahvati svakovrsne ribe. Kad se napuni, izvuku je na obalu, sjednu i skupe dobre u sudove, a loše izbace. Tako će biti na svršetku svijeta. Izaći će anđeli, odijeliti zle od dobrih i pravednih, i baciti ih u peć vatrenu, gdje će biti plač i škrgut zuba« (Mt 13,47-50). Završimo ove izvadke sa slikom »Općeg Suda«, u kojoj Isus Krist savješćuje kako će na kraju svijeta doći u svojoj slavi i moći. »Skupit će se pred njim svi narodi. On će odijeliti dobre od zlih. Dobre će postaviti sebi s desne strane, a zle s lijeve strane. Zatim će reći onima na desnoj strani: »Dođite, blagoslovljeni Oca moga, uđite u Kraljevstvo, koje vam je pripravljeno od početka svijeta. Zatim će reći onima s desne strane: Idite od mene, prokleti, u vječnu vatru, koja je pripravljena za Sotonu i njegove sljedbenike... I oni će otići u muke vječne, dok će pravednici otići u život vječni«.

Ove riječi izgovorila su usta Onoga, koji je neprevarljiva Istina. Nema sumnje o postojanju Pakla. Nijekati Pakao značilo bi odbaciti Evanđelje, ili krivotvoriti Kršćanstvo, znači biti protiv nauke Kristove Crkve. Bezbožac Voltaire drhtao je na pomisao o Paklu. Muke, koje podnose neki ateisti, u tajnosti, nije li tjeskoba, više ili manje svjesna, o toj strahovitoj mogućnosti, od koje se, unatoč nastojanja, ne mogu izbaviti, osloboditi. Mogu se te strepnje osloboditi jedino, ako uzvjeruju i počnu živjeti, kako Krist od svakoga na zemlji traži.

Pakao u svjetlu razuma

Pakao je vjerska istina, ali i razumska istina. Od najstarijih vremena i kod svih naroda na svijetu nalazi se vjerovanje u kaznu bez kraja, vjerovanje u mjesto tame, odakle se nitko ne može vratiti. Slavni latinski ili grčki pisci, kao što su Virgilije, Horacije, Ovidije, Homer, itd... opisivali su Tartar, taj Pakao, prema svojim poganskim shvaćanjima i to riječima, dobro poznatima čitateljima tih pisaca. Oni nam iznose Sizifa, kralja iz Korinta, osuđenog od bogova, da nakon svoje smrti kotura na vrh brda ogromni kamen, koji bi mu svaki put izmakao, kad bi stigao k cilju. Opisuju nam Tantala, mučena žestokom žeđu, usred rijeke, i kad bi se sagnuo, da ugasi strahovitu žeđ, voda bi nemilosrdno pobjegla. Opisivali su Iksiona, koji je stalno okretao jedno kolo. Opisivali su Danaide, koje su osuđene, da vječno nalijevaju vodu u bačvu bez dna.

Bez sumnje, ovo pogansko poimanje jest fantazija, ali već pokazuje, da zamisao, ideja vječne kazne, za one, koji su učinili zlo, nije protiv, nego je naprotiv u skladu s prirodnim poimanjem razuma.

Talijanski pjesnik Dante, u svom djelu »Pakao« napisao je, da se na vratima Pakla nalaze slijedeće riječi: »Vi, koji ovuda ulazite, ostavite svaku nadu!«

Da se Dante, možda nije prevario?... Je li istina, da je Pakao djelo Vrhovne Pravde? Proučimo pitanje izbliza: Tijekom zemaljskog života, svaki je čovjek neminovno, u svakom času, neprestano pred alternativom, pred izborom: »*Činiti DOBRO ili ZLO*«. Dakle, između Dobra i Zla uvijek bijaše i uvijek će biti stalna opozicija, stalna protivnost, i ako bi se ukinula ta suprotnost, onda bi se uklonio time sav moralni zakon. Zločin, zlodjelo i svetost, psovka i klanjanje božanstvu, pokvarenost i krepost bili bi u istoj časti i vodili bi istoj svrsi. Dakle, što bi se reklo šefu države, koji bi dopustio u svojoj zemlji nekažnjene zločine, koji bi dao zločincima potpunu slobodu? Zar ga ne bi prezirali i srušili bi ga s položaja, jer svojim postupkom vodi u strašnu anarhiju, u nered. Prema tome i savršena pravda, pravda Božja treba razlikovati Dobro od Zla. Pravda traži, da oni, koji potpuno slobodno čine zlo djelo, iskajavaju odgovarajuću kaznu veličini grijeha. Ako je istina, da sve svršava smrću i da nema ni Neba ni Pakla, sadašnji život bio bi odiozna lakrdija, gdje bi mučenici dužnosti i sveci bili poput siromašnih naivčina uz nepoželjne junake zla i nemorala, koji bi ostajali ujedno nekažnjeni i pobjednici. Evanđelje se ne može složiti s takvom nepravdom i s takvim nemoralom. Zato idemo u susret: »kad će Sin čovječji doći u svojoj slavi sa svojim anđelima i svakome naplatiti po njegovim djelima« (Mt, 16,27).

Pakao: djelo Božje ljubavi

Pjesnik Dante ide dalje. Za njega Pakao nije samo pitanje Pravde, nego je posljedica božje ljubavi. Razjasnimo to: Sv. Ivan kaže: »*Bog je Ljubav*«, i zato nas sva-

kog dana obasiplje do krajnosti svim svojim dobrima. Iz ljubavi stvorio je čovjeka i to na svoju božansku sličnost. Iz ljubavi, da spasi čovjeka, nezahvalnika i grješnika, utjelovio se pod Srcem Djevice Marije. Utemeljio je Crkvu, ustanovio je Sakramente Krsta, Svećeništva, ustanovio je Žrtvu Sv. Mise, Svetu Euharistiju i sve ostale Sakramente, svih Sedam Svetih Sakramenata. Zaista je On naš Otac i bolji od svih otaca. On je *»Dobri Pastir«*, koji daje svoj život za svoje ovce«, za sve ljude. Svakog dana i svakog časa našeg kratkog zemaljskog života On bdije nad nama, vodi brigu nad nama po svojoj Božanskoj Providnosti. Ali svi Mu ljudi nisu jednako zahvalni, a neki su odurno nezahvalni. Jedni odgovaraju zahvalnošću za Njegovu ljubav, a to su sveci. Drugi Mu se protive prezirom svojim nemarom, katkad i svojom mržnjom i svojim psovkama!... Mogao bi ih smjesta odbaciti i pravedno kazniti po zasluzi.. Ali On to ne čini. Njegova dobrota, naprotiv, puna je strpljivosti.

Po 10 i po 20 i po 50 godina On čeka grješnika kao što otac čeka povratak svog rasipnog djeteta, koji je napustio očevu kuću. Zato ne treba nikad očajavati o spasenju. Do zadnjeg časa, do časa izdahnuća, do smrtnog časa, ateist najokorjeliji, najbuntovniji bezbožac, najprostiji grješnik, može doživjeti, da ga potrese Božja milost, da mu se probudi vjera, misao na obraćenje, na ljubav i dobročinstvo oproštenja, koje donosi spasenje...

Ipak, ljubav Božja ne može *spasiti nikoga protiv njegove volje!* Jer sloboda je sastavni dio ljudske naravi. Slobodna čovjeka stavlja iznad svih stvorenih bića na zemlji i sloboda je ujedno čovjekova veličina i čovjekova odgovornost. Čovjek je slobodan ljubiti Boga ili Ga ne ljubiti, ili Ga čak mrziti. Čovjek je slobodan da se spasi i da se osudi. Ali, kad smrt dođe, ako je čovjek do

kraja gazio svoje najsvetije dužnosti, odbijajući da odgovori Božjoj ljubavi, koju je prezirao, kad umre, nema više povratka, nema više obraćenja, nego slijedi Božja Pravda. Grješnik nije htio Boga, pa Bog sada ne može takvome reći »Darujem ti svoju ljubav... bio si slobodan živjeti i umrijeti, odbacujući moju ljubav... Pa, nek ti sada bude kako si izabrao. Zato je Dante mogao napisati, da je pakao stvorenje čovjeka, koji je prezirao i odbijao Božju ljubav. Da nas nije Bog tako ljubio, ni Pakao, ni samo Nebo ne bi imalo svoga razloga postojanja. Ono što će vječno ispunjati osuđene sramotom, jest poniženje Kristovo u siromaštvu i bijedi njegova rođenja u Betlehemu, njegova trpljenja u Muci, prizora na Križu, podignutog na kalvariji, nedokučiva tajna njegove ljubavi u Euharistiji.

Što ima prokletih, osuđenih, nije Bog to htio ni želio... Bog ne osuđuje, kaže Sv. Župnik Arški. Osuđenici ne prigovaraju Bogu, nego optužuju sami sebe, što su izgubili Nebo i dobili muke paklene zvog svojih vlastitih grijeha. Dakle, ako vas muči postojanje pakla, mislite na neizmjernu Božju dobrotu, stavite u Nj svoje pouzdanje, budite vjerni angažman svoga krštenja, jer Bog se neće nikad od vas rastaviti, ako vi ne poradite da se rastavite od Njega. Znajte napokon, ako ste s Njim u stanju nevjernosti, svejedno koliko vremena i kolike težine, Bog će uvijek biti spreman primiti vas, ako mu se vratite, ako se obratite... Ali, ne čekajte nerazumno, da ne bude kasno. Milost Božja je uvijek spremna, ali morate i vi biti spremni. Pjesnik Alfred de Vigny prikazuje Sotonu, kako se pojavljuje pred Bogom i prigovara, kako mu nikad nije dao oproštenje. Bog mu je odgovorio: »A kad si me molio za oproštenje«? Sotona, ponižen, pobježe u svoj pakao!...

Paklene kazne

Pakao postoji. To je vjerska istina. Objavljena od Boga i postpuno u skladu s razumom. Sad se pita, kakve su muke u paklu... Ali radi se o jednom pitanju, na koje nitko ne može odgovoriti, da Krist nije već na to pitanje odgovorio. Obraćajući se svojim slušateljima, rekao je: »Kad Sin čovječji u svojoj slavi dođe suditi sve ljude, reći će onima na lijevoj strani. Idite od mene, prokleti, u vječnu vatru«. To je kratko i jasno rečeno, da su u paklu muke, dvovrsne kazne.

Prva kazna ili muka jest prokletstvo, koje se sastoji u odvojenosti od Boga: »Idite od mene, prokleti!« Osuđenici će biti oni, koji po slobodnom izboru, po svojoj slobodnoj volji izgube Boga zauvijek. Htio ne htio, čovjek je stvoren za Boga, pozvan od Boga, da živi s Bogom u blaženom gledanju. Dakle, grijehom, rekli smo, čovjek se odvraća od Boga i ako umre u takvom stanju u neprijateljstvu s Bogom, u odvojenosti od Boga, što znači osuđenosti, smrt to stanje zapečati zauvijek. Na koju stranu drvo padne, tu i ostaje. Da se dobro shvati težina te muke, mislimo na bol majke, koju smrt rastavlja od njezina djeteta, i na bol siročeta, koje plače za umrlom svojom majkom. Na drugom planu, koji bi mogao predstaviti trpljenje nekih grješnika zbog teških grijeha, po kojima su izgubili milost Božju, nek se čita iz knjige Postanka kako je u očaju pričao Kain, nakon što je ubio svoga brata, pravednog Abela, kad ga je Bog otjerao od Sebe: »Muka moja previše je velika, govorio je bratoubojica, i ne mogu je podnositi!«... Ili nek se pročitaju vapaji židovskog kralja Davida, kad je nakon

dvostrukog teškog grijeha vikao i zapomagao: »Bože, nemoj me prezreti, Bože, ne udaljuj se od mene, Bože, nemoj me ostavit!«...

Ipak, ovdje, na ovom svijetu, grješnik, kad izgubi Boga svojim grijesima, on se uvijek može vratiti k Bogu, kajanjem, žaljenjem, probuđenom ljubavlju, dobrom odlukom, pomirenjem s Bogom u iskrenoj ispovijedi. Ali nakon smrti, ako je grješnik umro u nepokajanju, u neprijateljstvu s Bogom, ostaje od Boga vječno odijeljen. Duša grješnikova ne može više postjedovati Boga. Ne može to više ni poželjeti. Muka je to i bol bez granica! Biti osuđen bez mogućnosti promatranja Neizmjerne Ljepote Boga, u kojoj uživaju anđeli i sveci, ne biti više u mogućnosti osjetiti blagost njegove ljubavi očinske, muka je to, koja se ne može izraziti ljudskim riječima, jer nadilazi ljudsko poimanje. Bog će biti najveće uživanje duša, koje postignu spasenje. Bog je njihova nagrada. Nema ništa veće, nema ništa bolje da bi dao dušama, osim sebe samoga. A duše, koje stignu u pakao, neće imati Boga i to će im biti najveća muka, jer za čovjeka, koji je stvoren na sliku Božju, veće nesreće nema nego što je potpuna odvojenost od Boga. To će biti očajno stanje. *Očaj!* »Vi, koji ulazite, ostavite svaku nadu!« Očajničko stanje osuđenih u paklu, ne može nitko na zemlji shvatiti. »Ne htjeti nikad, što će biti uvijek i uvijek htjeti što neće nikad biti« (Sv. Bernard). Osuđenicima u paklu manjkat će Bog. Težnja za Bogom neizmjernim bit će neizmjerna, ali između osuđenih i Boga bit će ponor nepremostiv i u sve vijeke vjekova odjekivat će neopoziva osuda: »Idite od mene, prokleti, u vječni oganj!«

Osjetilna muka. - Prva vrsta muka u paklu bit će manjak Boga. Druga vrsta bit će dodatak muke osjetilne. Vatreni ponor, ognjeni ponor, ognjeno jezero. Ali

ta vatra, taj oganj razlikuje se od zemaljske vatre. Narav te paklene vatre posebna je i misteriozna, kao na primjer vatrena groznica, koja će mučiti duše, a nakon uskrsnuća tijela, nakon općeg suda - strašnog suda, oduhovljeno tijelo će osjećati grozne muke, koje nikad neće svršavati, a tijelo neće od paklene vatre nikad biti uništeno, nego će ta vatra izjedati, a da ne izjede, kao što se čuva hranu, da se ne uništi. Paklene kazne bit će vječne. Isus je rekao: »Ovi će ići u vječnu kaznu, u vječnu muku!« Neka oni, koji se čude još toj vječnosti paklenih muka, ozbiljno iskoriste vrijeme i neka dobro razmisle. Tvrdokornost osuđenika, u svojoj protivnosti Bogu, razlog je *vječnim mukama*. Nikad više neće biti mogućnosti za obraćenje. Propovjednik Bossuet veli: »Uvijek umiru, a uvijek su živi. Vječno će osuđenici cviliti i ječati, izmučeni od boli strašnih i neizlječivih. Bože moj, osjećam da moj duh klone i moje misli se gube pred neumoljivom strogošću Tvojih sudova«.

PAKAO: VIĐENJA I OBJAVE

Prigovora protiv Pakla, protiv kazne i trajanja u Paklu, nije nikad manjkalo. Jedan od prigovora sastoji se u tvrdnji, da vjerovanje u Pakao iskrivljuje moralni zakon, jer iz straha se moralni zakon obdržava. Isto tako, privlačivost nagrade u Nebu pokreće kreposti. Tvrdi se, da nije prava krepost bojati se kazne i nadati se nagradi.

Zabluda tog prigovora u tome je što kršćanima pripisuje mišljenje, koje ne odgovara idealu njihove vjere. Crkva uči kako nije potrebno pažljivo izgovoriti čin ljubavi ili čin pokajanja da se vidi, da tu nije pitanje Neba ili Pakla, nagrade ili kazne, nego radi Boga i bližnjega, koga treba ljubiti i o grijehu, kojega treba izbjegavati, jer se protivi ujedno Bogu i bližnjemu. Zar ne treba kuditi drugotne motive i poticaje, u kojima je uključena neka mjera ljubavi prema sebi?... Krepost ufanja traži od nas da računamo na milost Božju i da očekujemo od neizmjerne Božje dobrote život vječni, ako se u isto vrijeme budemo bojali Pakla i željeli Nebo!...

Kad je govor o paklu, neki samo sebe zasljepljuju, govoreći: Pakao! Kakav Pakao?... Tko se je vratio iz Pakla, da nam kaže, što je pakao?... Bez sumnje nitko se nije iz Pakla vratio, jer je vlastitost Paklu, da se iz njega ne može nitko i nikad vratiti: »Između živih i osuđenih velik je ponor i nema nikome prijelaza« (Lk 16,26). To je riječ Abrahama zlom bogatašu, koji je bio bačen u Pakao.

Pakao i grijeh

Dogma, tajna vjere o Paklu, o svom trajanju i po svojim mukama treba nam biti od koristi. Kako? Da nam otvori oči i razum, svima, koji su još sposobni vidjeti i razumjeti. Nakon smrti Isusa na Križu, ništa nam ne može bolje pomoći da razumijemo, da shvatimo težinu grijeha. Grijeh je najveće zlo od svih zala, jer je uvreda Božjeg Veličanstva i uvreda za naizmjernu Božju Dobrotu, te da je Pakao rezultat, kazna. Treba nam izbjegavati Pakao više nego išta drugo, više nego bilo kakvu bolest, više nego bilo kakvu štetu u zemaljskim dobrima, više nego smrt, te moliti oproštenje, ako smo po nesreći, slabosti ili zbog slabe pažnje, sagriješili.

Kad se Sveti Toma Akvinski približavao svojoj smrti, njegova subraća dominikanci postaviše mu zadnje pitanje: »Reci nam, što te se najviše dojmilo na Zemlji? Brzo je odgovorio: »To, što nikad nisam mogao razumjeti, da se čovjek usuđuje poći na počinak u stanju smrtnog grijeha!« Međutim, sam Bog znade, koliko ljudi živi i svaki dan odlazi na spavanje, u neprijateljstvu s Bogom, u smrtnom grijehu, a da nikad ne pokažu ni znaka žalosti, ni kajanja. Pokazuju se sretnima i hvale se svojom neovisnošću, izgrađujući svoju savjest po svojoj volji, a ne po Božjim zakonima, i takva im savjest ništa ne prigovara, pa čak ni preziranje Boga. Zemaljska dobra ih zablješćuju i misle, da im ništa drugo nije potrebno. Ne pokušavaju uopće upoznati Stvoritelja ljudi i svega drugoga na svijetu. Poput bezbožnika, o kojima govori Sv. Pismo, podruguju se Bogu, govoreći: »Griješio sam, pa kakvo mi se zlo dogodilo? Nije me stiglo

nikakvo zlo...« Budući da su izgubili pravo poimanje o Bogu, izgubili su i pravo poimanje o grijehu, te o Paklu drže, da je to stara priča za zastrašivanje male djece. Međutim, Crkva neće nikad prestati do kraja svijeta upozoravati ljude o stršanoj opasnosti za njih, ako budu tako uludo živjeli, ako ne budu mislili na Isusove riječi: »Što koristi čovjeku, da dobije sav svijet, a dušu svoju izgubi?«...

Sv. Ivan Zlatousti, govoreći svojim slušateljima o Paklu, pozivao ih je, da misle za života na Pakao, da ih to razmišljanje očuva, da ne bi u Pakao došli poslije smrti... Mnogi ne misle niti na Nebo, niti na Pakao. Kad bi mislili na ljepotu Neba, nastojali bi na svaki način, pod svaku cijenu doći u Nebo, odbacujući ludosti svijeta. Kad bi znali muke i patnje paklene, nastojali bi ih izbjeći, bez obzira koliko će ih truda stajati.

Privatna viđenja

Sveta Terezija Avilska, španjolska mističarka, zapisala je u svom životopisu slijedeće: »Jednog dana, za vrijeme molitve, bila sam munjevitom brzinom dušom i tijelom bačena u pakao. Shvatila sam, da je sam Bog htio, da vidim gdje su mi demoni pripravili mjesto što ću zaslužiti svojim grijesima, ako ne promijenim svoj život. Kad bih živjela još mnogo godina, ne bi mi bilo moguće zaboraviti to viđenje... Ljudskom riječju ne mogu se izraziti paklene muke. Osjećam u svojoj duši vatru, koju ne mogu opisati, a zbog manjka riječi, koje bi to mogle iskazati. Moje tijelo u isto vrijeme bijaše udareno nesnosnim bolima.

- Vrhunac boli bijaše viđenje, da ću to morati podnositi trajno i bez ublažavanja. Međutim, te tjelesne

muke nisu ništa, kad se usporede s agonijom duše. To je stezanje, to je muka i tjeskoba, to je rezanje srca tako osjetno, to je u isto vrijeme žalost očajnička i tako gorka, da sam uzalud pokušavala prikazati je!... Sve što se može čudi da se rekne o paklu, sve što sam pročitala ili naučila u svojim razmišljanjima, sve što nam kažu knjige o teškim mukama i patnjama, kojim demoni muče osuđene, sve je to ništa pred stvarnošću, koja se ne može opisati. Razlika je to kao mrtva slika i živa osoba«.

»Prođe šest godina, odkako sam ovo zapisala, i još osjećam užas od tog viđenja, da mi se ledi krv u venama. To viđenje je jedna od najvećih milosti, koje mi je dao Bog, jer od tog dana sve mi izgleda lako kad se usporedi samo s jednim časom muka, koje su me čekale«.

JOŠ JEDNO VIĐENJE PAKLA

Djeca iz Fatime. - Točno 13. srpnja 1917. bijaše još jedno viđenje pakla, koje ne bijaše manje potresno od onoga, o kojemu piše Sv. Terezija Avilska. U portugalskom mjestu Fatima, djeca, pastirići, Lucija dos Santos (11 godina), Jacinta Marto (10 godina) i njezin brat Franjo (9 godina). Navedenog dana, presv. Djevica Marija, pod nazivom Naša Gospa od Svete Krunice, ukazala se toj djeci. Kako djeca bijahu vrlo pobožna, Gospa im reče, da čine žrtve za obraćenje grješnika. Rekla im je ovo: »Treba moliti i činiti žrtve za obraćenje grješnika, jer ima mnogo duša, koje padaju u pakao, jer nema nikoga koji bi se žrtvovao i molio za njih«. Zatim, da ih potakne na molitve i žrtve, Gospa im pokaza u viđenju pakao, a to je ispričala Lucija ovim riječima: »... Pokaza se jako svjetlo, koje je izgledalo da prodire u zemlju i vidjela sam vatreni ocean. U toj vatri smo vidje-

li crne i vatrene demone i duše u ljudskom obliku, slične prozirnoj žeravi. Plamen ih je bacao u zrak, te su padali sa svih strana kao iskre u velikim požarima, bez težine, bez ravnoteže, s velikim krikovima od boli i očaja, drščući i strepeći od užasa«. Za vrijeme toga viđenja, koje je potrajalo samo nekoliko minuta, prisutni, koji bijahu najbliže, čuli su, kako Lucija žalosno uzvikuje a na njezinu licu opažao se izraz duboke žalosti. Kad je viđenje bilo gotovo, Presv. Djevica Marija reče djeci s puno dobrote: »Vidjeli ste pakao, u koji padaju duše siromašnih grješnika! Da ih spasi, Isus želi, da se osnuje po svemu svijetu Pobožnost na čast moga Bezgrješnog Srca. Ako se bude činilo, što ću vam reći, mnoge će duše biti spašene. Kad molite krunicu, izgovorite na kraju svake desetke ove riječi: »O moj Isuse, oprosti nam naše grijehe, očuvaj nas od paklenog ognja i dovedi u nebo sve duše, osobito one, kojima je najpotrebnije tvoje milosrđe«.

Strašnoj stvarnosti pakla, koju nam je objavio sam Isus Krist neposredno, ova ukazanja ne donose ništa drugo, nego ljudskim jezikom teško prikazano stanje u paklu. Ono, što doživješe fatimski pastiri, službeno je proučeno, istraženo i potvrđeno od Crkve. Pridonosi rasvjetljenju Božje objave.

Bilo bi poželjno da se sve to čuje po svemu svijetu, ne samo onima, koji žive kao Božji neprijatelji i u opasnosti su da se izlože vječnom osuđenju, vječnoj propasti, ali i osrednjim kršćanima, koji žive bez revnosti i bez ljubavi, bez brige za svoje spasenje i za obraćenje grješnika. Kako mogu biti takvi osrednjaci, kad bi morali raditi što zdušnije o svom vječnom spasenju?... Nije li i svaki od nas odgovoran za spasenje ili za propast duša? Kad bi bilo više svetaca, sigurno bi bilo manje osuđenih.

Nakon što fatimska djeca vidješe pakao, umnožiše molitve i pokore za spasenje grješnika.

Viđenje Sv. Terezije Avilske djelovalo je na nju, da otada vjerna Bogu učini sve što je potrebno za vlastito spasenje, ali u svom srcu osjećala je sućut prema tolikim dušama, koje padaju u ropstvo demona, koji ih vodi u pakao, u vječne muke, te je i za njih žarko molila, da se obraćaju, dok imaju vremena.

Sveti Župnik Arški, koji je mnogo razmišljao o paklu, prihvaćao je u svojoj plemenitosti sve muke i napore u svojoj svakodnevnoj iscrpljujućoj pastirskoj službi, da se obrate grješnici, da se sačuvaju od pakla i da im otvori Nebo.

ČISTILIŠTE

Smrt je rastajanje duše od tijela, što se zove i oslobođenjem duše. Kao što ptica, napustivši kavez, poleti prema nebeskom plavetnilu, u zanosu za svemirom i slobodom, tako i ljudska duša, oslobođena po smrti, napušta tijelo, privučena svjetlom Božjim, kod koga će se odlučiti o njezinoj besmrtnoj sudbini.

Ali, nije tako lako pojaviti se pred Bogom, koji vidi manjke i kod samih anđela, jer Sv. Pismo veli »ništa prljavo ne može doći k Bogu, dok se ne očisti« (Otkr 21,27). Zato, osim *Neba i Pakla*, postoji i treće stanje, provizorno, privremeno stanje, a to je *Čistilište*.

Sam izraz, samo ime već označuje, da se radi o stanju i vremenu *čišćenja*, određeno za duše, koje još nisu stigle do svetosti i potrebne ljubavi, da bi mogle biti pripuštene gledanju Boga u Nebu.

Postojanje Čistilišta nije samo pobožno vjerovanje, koje bi se moglo prihvatiti ili odbaciti. Kao što su Nebo i Pakao, tako je i Čistilište dogma, vjerska istina, koja u isto vrijeme počiva na razumu i na vjeri Crkve, koja se temelji na brojnim izvještajima Svetog Pisma.

U času smrti, većina duša, koje se pojave pred Bogom bez smrtnih grijeha, kojima bi zaslužile Pakao, a nisu ni čiste, da bi mogle ući u Nebo. Međutim, njihovi mali grijesi, koji još nisu oprošteni, a za oproštene smrtne grijehe još nisu učinile dosta pokore i zadovoljštine, sve to ne može biti zapreka za njihovo vječno spasenje.

Zato je Čistilište kao djelo pravde i Božjeg milosrđa, što i ljudski razum prihvaća, pa su ga i pogani prihvaćali. Mudri Platon piše: »Oni, koji nisu ni potpuno zločinci, ni potpuno nevini, trebaju nakon smrti podnositi odgovarajuće muke za svoje grijehe, dok ne budu dostojni primiti nagradu.« Kod Grka pripovijeda se također o mitološkoj basni o Prometeju, koji je zbog ukradene vatre s Olimpa bio svezan za jedan kamen na Kavkazu sve dok ga nije oslobodio Herkul!... Pa, što bi značile seobe duša iz jednog tijela u drugo, ako li ne iskrivljeno i deformirano vjerovanje u Čistilište?...

Što se tiče kršćanskog vjerovanja, ono je oduvijek. U Starom Zavjetu Juda Makabejac, nakon potignutih pobjeda nad neprijateljima, među vojnicima je skupljao *doprinose* za duše pokojnika. Govorio je vojnicima: »Sveta je i spasonosna misao moliti za pokojne, da budu oslobođeni od svojih grijeha« (Mak 11,12). Zatim je skupljeni iznos od 12.000 drahma poslao u jeruzalemski hram, da se prikažu žrtve pomirničke u čast onih, koji poginuše. Odatle je lako zaključiti s teolozima, da se kod Židova vjerovalo u stanje čišćenja duša nakon smrti, gdje su neke duše pokojnika bile privremeno zadržane na pokorničkom čišćenju prije nego su bile pripuštene da uđu u Nebo. A u Evanđelju po Sv. Mateju (pogl.5) Isus Krist aludira na »tamnicu«, koju treba nastojati izbjeći prije smrti: »Čuvajte se tamnice, iz koje se ne izlazi, dok se sve ne isplati!« Zatim opet: »Tko bude govorio protiv Duha Svetoga, neće mu se oprostiti ni na ovom ni na drugom svijetu« (Mt 12,32).

Crkva i Čistilište

Crkva kao zastupnica Kristova, uči da čovjek grješnik mora izdržati vremensku kaznu u ovom ili u drugom životu, da bi dobio potpuno oproštenje svojih

grijeha i onda uđe u Kraljevstvo Nebesko. Da Čistilište postoji i da dušama, koje se u njemu nalaze, mogu pomoći molitve i žrtve, posebno prikazana Misna Žrtva. Od početka kršćanstva pa do naših dana, Crkva je uvijek molila za pokojnike. U 10. stoljeću (god. 998) na poticaj Sv. Odilona, ustanovljen je »Dan za mrtve«, koji se slavi svake godine 2. studenog. U svojim službenim molitvama, Crkva moli u punom pouzdanju Božje milosrđe za one duše, koje još nisu uspjele biti među izabranima niti su osuđene na paklene muke, nego čekaju svoje izbavljenje. Ni jedna Sv. Misa ne prikazuje se Bogu bez posebnog »Spomena« u korist duša u Čistilištu: »Gospodine, spomeni se svih onih, koji su umrli u vjeri i dostoj se primiti ih u svoje svjetlo i u svoj mir«. Misa je posadašnjenje Kalvarijske Žrtve, po kojoj se spašava ljudski rod. Zato se Crkva u svim Misama sjeća svojih pokojnika. Sveti Augustin pripovijeda, kako je njegova majka Sv. Monika pred svoju smrt preporučila svoju dušu, da se za nju prikazuju Svete Mise: »Nije važno, gdje će se pokopati moje tijelo, pokopajte me, gdje god hoćete, ali molim vas, da me se uvijek sjećate kod Oltara Božjega!« Sv. Franjo Ksaverski, misionar u Indiji, govorio je: *»Molite za pokojnike!«*...

Naše dužnosti prema pokojnicima

Smrt je velika tajna. Ne možemo nikada reći za neku dušu, koju je smrt odijelila od njezina tijela, da je u Nebu ili u Paklu. Naprotiv, uvijek je moguće da je stigla u Čistilište. Ima mnogo osoba, koje iznenada umiru, koje nisu mogle izreći ni jednu jedinu riječ pokajanja i obraćenja. Svijet govori o *»iznenadnoj smrti«*, koja nije baš sretna, pa Crkva u svojim Litanijama moli Boga, da nas sačuva od nagle i nepripravne smrti. Zato, ako voli-

mo zaista svoje pokojnike, naša je prva dužnost pomoći im. Najprije, neka nas ne zaslijepi naša ljubav prema njima, da ih smjestimo u Raj, tvrdeći, kako su imali sve kreposti. Takvo poimanje moglo bi biti uzrokom, da svoje pokojne pustimo, da se muče u Čistilištu, prepušteni svojoj bijedi. Nastojimo pomoći gladnom siromahu, bolesnom rođaku, ali napuštamo bez milosrđa duše, koje su u velikim mukama u Čistilištu, kojima bi naše molitve i žrtve bile urgentno potrebne... Biti osuđen na doživotnu robiju, u tamnicu, u kojoj osuđenici živi trunu, čame, venu i uzalud uzdišu sve do smrti, ako ih svi zaborave. Dakle, duše u Čistilištu, duše naših roditelja ili prijatelja, braće i sestara pate i trpe, ako im ne pomognemo, jer smo nehajni, bez ljubavi...

Mi zaboravljamo naše pokojnike, naše mrtve, ali oni nas ne zaboravljaju pa ne zaboravljajmo ni mi njih, mislimo na njih nakon njihove smrti. Njihove duše nisu bez osjećaja, nisu daleko od nas. Mons. Bougaud veli, da su nevidljive, ali nisu odsutne, jer po svojoj duši, koja je besmrtna, nastavljaju misliti na nas i ljubiti nas«.

Upitajmo se, jesmo li slobodni od svake odgovornosti za njihovo spasenje? Jesmo li im za njihova zemaljskog života davali primjer kreposti i kršćanskog života, koji bi ih podržavao, rasvjetljavao i usmjeravao prema svjetlu Božjem? Nismo li ih, naprotiv, navodili za zlo našim nekršćanskim životom? Našom slabom gorljivošću, našom slabom vjerom, našim grijesima propusta? Lako je reći: »Ne činim nikome nikakva zla!« Pravo pitanje, koje trebamo samima sebi postaviti, jest ovo: »Jesam li savjesno ispunjao sve svoje dužnosti prema drugima, i prema samom sebi? Bilo kako bilo, budimo sigurni, da će Bog nama vratiti ono, što smo mi činili drugima. Poslušajmo tužbu duša u Čistilištu: »Smilujte nam se barem vi, naši prijatelji!«

Radosti i muke duša u Čistilištu

Na kraju našeg života bit ćemo suđeni prema ljubavi, koju smo pokazivali u svom životu. Znači suđeni od nas samih, prema našoj savjesti, koja će biti rasvjetljena zablješćujućom svjetlošću neizmjerno milosrdnog Oca nebeskoga. Ista usta Božja, koja će reći: »Tvoji su ti grijesi oprošteni«, reći će istom ljubavlju: »da treba sve okajati i isplatiti do zadnjeg novčića... Kao što bolesnik u groznici gleda, kako mu groznica popušta, i gubavac, kako se njegova oboljela koža obnavlja, tako duša u Čistilištu gleda, kako se smanjuju dugovi, koji su na putu za slobodu, i ta duša teži silovito za skorim susretom s Onim, koji je jedina svrha njezinih želja... Duša u Čistilištu ljubi Boga, žali što je za zemaljskog života slabo iskoristila Božje milosti, a sada, nakon smrti, ne može sebi pomoći, nego trpeći odano u Božju pravdu, te čekajući pomoć od svojih najbližih. Uz sve muke čistilišne, duša je ispunjena radošću, znajući, da će napokon izaći iz Čistilišta i naći svoje spasenje kod Boga Stvoritelja i Spasitelja.

Narav muka u čistilištu

Nakon što je rečeno dosad o Čistilištu, važno je čuvati se više ili manje fantastičnog mišljenja, koje predstavlja Čistilište kao vatreno more. Nije korisno uspoređivati čistilišne muke s mukama zemaljskim, jer nisu iste naravi. U sadašnjem stanju našeg života nismo sposobni procijeniti sadržaj drukčije nego uspoređujući. Jedan prognanik, lišen svoje domovine, siroče, lišeno svoje majke, utamničenik, lišen svoje slobode pružaju samo slabu ideju, daju samo slabu sliku, jer kakva sličnost može biti između lišenja dobara ze-

maljskih, nužno ograničenih, te lišenja *neizmjernog Dobra*, a to je neusporedivo dobro: Bog!... Većina teologa, a među njima najveći kao što su Sv. Augustin, Sv. Bonaventura, Sv. Toma Akvinski, drže da su čistilišne muke analogne s mukama u Paklu, samo što su kraće. U jednoj od brojnih vizija, što ih je imala Sv. Katarina Đenovska, ona pripovijeda kako je vidjela muke paklene i čistilišne: Nikakva riječ nije u stanju to izraziti. Kad bi ljudski siromasi mogli imati i najmanje shvaćanje o tome, izabrali bi da pretrpe tisuću puta smrt radije, nego da podnesu i najmanju muku u Čistilištu.« Ista svetica, svjesna neizmjernih i misterioznih utjeca, koje te duše imaju u njihovim mukama, daje drugu izjavu: »Ne vjerujem, da bi iza sreće svetih u Raju mogla postojati radost slična onoj, koju imaju duše u Čistilištu«. Sveti Franjo Saleški veli: »Njihova je radost takve jačine, da joj nikakva zemaljska sreća nije slična«..., radost da ne mogu više sagriješiti, radost da ljube Boga više nego išta drugo, u savršenoj Ljubavi, koja ispunja njihovu želju neizmjernom slatkoćom. Međutim, Crkva u svom Bogoslužju za mrtve moli za njih mir, svjetlo, osvježenje i »blagotvornu rosu Božanskog milosrđa«. Završimo ovaj kratki pogled na Čistilište oštroumnom primjedbom P. Fabera, koji u njoj rasvjetljuje svu tajnu Čistilišta: »To je zadnji ostatak neizmjerne ljubavi, koju Bog Otac ima za svoja otkupljena stvorenja po Krvi svoga Sina Gospodina našega Isusa Krista«.

Naše dužnosti prema dušama u Čistilištu

Duše u Čistilištu ne mogu ništa učiniti za sebe, ali mogu mnogo učiniti za one, koji imaju milosrdnu skrb za njihovo izbavljenje iz Čistilišta. Sv. Župnik Arški govorio je: »Kad bismo znali, *koliko milosti možemo dobiti*

za pomoć dušama u Čistilištu, one ne bi bile tako zaboravljene. Iza molitava za obraćenje grješnika, molitve za izbavljenje duša iz Čistilišta, Bog najviše cijeni.« Svojom smrću na Križu, Isus je zadovoljio za sve grijehe i više nego je tražila stroga pravda. S druge strane, velik broj svetaca premašio je mjeru trpljenja za svoje grijehe. Dakle, te obilne zadovoljštine Isusa Krista, Presv. Djevice Marije i svetaca sačinjava duhovno blago milosti, koje je neiscrpivo. To blago ne smije se pustiti neplodno, neunosno. Oni, koji imaju sreću živjeti u slatkom kraljevstvu milosti, pridonose toj svrsi svojim molitvama, postovima, milostinjama, da se apliciraju i podijele dušama pokojnika. U Čistilištu ima mnogo nepoznatih duša, koje nemaju nikoga, koji bi se na zemlji njih sjećao, na njih mislio i za njih molio. To su duše ostavljene, zaboravljene, napuštene, pa ih pravda Božja drži još kao zarobljene u Čistilištu, iako bi njegovo neizmjerno milosrđe željelo izbaviti ih što prije. Prikazanja naših molitava i dobrih djela mogu im pomoći.

Što, zapravo, mi možemo i trebamo učiniti za duše u Čistilištu? Na prvom mjestu dati da se prikazuju Svete Mise za njih, ili da sudjelujemo u Sv. Misnoj Žrtvi s posebnom nakanom sjetiti se pokojnika kod misnog spomena za mrtve, te sjetiti se mrtvih kod svete Pričesti. S Misom i s drugim blagom milosti, koje proistječu iz molitava ili raznih vježba kršćanske pobožnosti, koje mogu činiti svi vjernici, to su: Krunica s razmatranjem 15 tajni života Isusa i Njegove majke Marije, Križni put, molitva zahvalnica, koja se nalazi u svim katoličkim molitvenicima: »Evo, moj dobri i predragi Isuse, pred licem Tvojim bacam se na koljena i s najvećim žarom srca molim Te i zaklinjem, da mi u srcu probudi živa čuvstva vjere, ufanja i ljubavi, te pravu pokoru za moje grijehe i čvrstu odluku, da ih popravim. To molim, promatrajući u sebi i

gledajući u pameti Tvojih pet Rana i imajući pred očima ono, što prorok David reče o Tebi, dobri Isuse: Probodoše ruke moje i noge moje. Prebrojiti mogu sve kosti moje!« (K ovoj molitvi dodati pet Očenaša, pet Zdravo Marija i Pet Slava Ocu na čast pet Rana našega gospodina Isusa Krista i jedan Očenaš, jednu Zdravomariju i jedan Slava Ocu na nakanu Sv. Oca Pape). Osim toga ima velik broj tzv. strelovitih molitava, vrlo kratkih, vrlo sadržajnih i lako se izmole u sabranosti. Tako na primjer: »Milosrdni Isuse, podaj im vječni pokoj!« Napokon, možemo prikazati za duše u Čistilištu kao zadovoljštinu sve naše patnje, naše poslove, sve naše molitve... Slobodno je za njih prikazati čin savršene ljubavi preko ruku Presv. Djevice.

Dakle, moliti za naše mrtve, za naše pokojne i prositi milost za svakoga života na zemlji i za same sebe milost dobre smrti. To bi trebali činiti svi. Od svih časova u našem životu, najvažniji je čas onaj zadnji, o kojemu ovisi naša vječnost. Molitva, poslovi, trpljenje, odmor, hrana, sve to treba biti kao priprava za dobru smrt. Sveti Alfonz Liguorski, jedan od najvećih teologa, tvrdi da onaj, koji prihvaća smrt s potpunom podložnošću volji Božjoj, ostvaruje time potpunu zadovoljštinu za svoje grijehe.

Napokon, 9. ožujka 1904., sveti Papa Pio X. preporučivao je svemu svijetu slijedeću molitvu »u času smrti« s potpunim oprostom: »Gospodine, Bože moj, već sada prihvaćam iz Tvoje ruke smrt bilo koje vrste, prema Tvojoj volji, srcem mirnim i podložnim Tebi, sa svim njezinim tjeskobama, mukama i bolima«.

PROTIVNICI ČISTILIŠTA

Protestantizam protiv Tridentinskog Sabora

Pristaše Luterove reforme, u borbi protiv Katoličke Crkve, predlagali su vjeru bez svećenika i bez Oltara, a najliberalniji nisu dopuštali bilo kakve crkve ili hrama, osim same duše. Tako su tijekom 17. i 18. stoljeća silovito napadali ceremonije, obrede Katoličke Crkve kao obrede idololatrije i poganstva. Osobito su napadali Sv. Misu. Tako se daleko došlo u tim napadajima, da su neki dopuštali samo pojedinačni i privatni kult: svatko neka se drži svog Bogoslužja svoje vjere, svoga Vjerovanja prema svom idealu po slobodnom izboru. Prihvaćajući Sv. Pismo kao jedini izvor Vjere, protestanti su se izjavili protiv Tradicije, Usmene Predaje, koja je uvijek bila u Katoličkoj Crkvi. Zaboravljaju da je prvi susret duše s Bogom bio najprije ostvarivan propovijedanjem i po Sakramentima Crkve. Protestanti odbaciše postojanje Čistilišta, dok Tridentinski Sabor iznosi pravu vrijednost Usmene Predaje, koja preko apostola donosi Isusove riječi, koje su stigle do nas (S. IV). Dominikanac Melchior Cano, koji je sudjelovao u radovima Sabora, izdao je djelo »O TEOLOŠKIM MJESTIMA«, gdje solidno iznosi kršćansku tradiciju, usmenu Predaju. Jasno je iznio činjenicu, da Krist nije ništa napisao, nego je govorio, a predaja je nastavila njegov način širenja Radosne Vijesti prije nego je napisan Novi Zavjet, koji se oslanja na Tradiciju. Vjera i kršćanstvo mogli bi postojati bez Pisma, dok samo pi-

smo, prepušteno svojevoljnim tumačenjima, bilo bi izloženo mnogim zabludama. Poznato je, da je Martin Luther tako otvorio vrata mnogim nijekanjima, među kojima je i dogma o Čistilištu. Kad je Luther 31. listopada 1517. izvjestio svoje teze protiv oprosta, još nije otvoreno istupio protiv Čistilišta, ali će brzo tu vjersku istinu dovesti u pitanje i zanijekati je. Isticao je opravdanje jedino po vjeri i nekorisnost dobrih djela. Takvo mišljenje osudio je Papa Leon X. 15. lipnja 1520. godine. Luther se izjasnio protiv Svetih Misa, Čistilišta, protiv molitava za mrtve, oprosta, tvrdeći, da su duše pokojnika u miru, spašene vjerom. Vrijeđao je Papu i Božje svetinje, govoreći da su »izmišljotine sotone«.

Protestant Melanchton bijaše blaži i pokušao je umanjiti Lutherovu žestinu u rušenju. Bijaše tolerantniji od Luthera, pa je napisao: »Nikome ne smetamo moliti za mrtve!« Što se tiče Calvina, on je poput Luthera žestoko napadao Katoličku Crkvu i njezine Svetinje.

U vezi s tim protivljenjem otpadnika, ističemo ovdje nauku Katoličke Crkve o Čistilištu. Najprije istaknuta je na Saboru u Firenci 1438. godine u dekretu o jedinstvu s Grcima, zatim na Tridentinskom Saboru u posebnom dekretu o Čistilištu slijedećim riječima: »Što se tiče vjernika, koji umiru u ljubavi, u milosti, prije nego su dali zadovoljštinu po svojim plodovima pokore za svoje grijehe, za svoje propuste, njihove se duše čiste nakon smrti čistilišnim mukama, kaznama. Mogu im pomoći molitve vjernika, koji su još na zemlji, i to po Svetim Misama, molitvama, milostinjama i drugim djelima pobožnosti, koje vjernici prikazuju prema crkvenoj praksi.

Što se tiče Čistilišta, kako ga ispovijeda Katolička Crkva, potrebno je znati: vremenske čistilišne muke kao zadovoljština za Božju pravdu, imaju snagu čišćenja, a i vjernici imaju mogućnost svojim dobrim djelima, dok su živi na zemlji, ublažiti i skratiti muke u čistilištu dušama, koje se tamo nalaze.

Papa Leon X. osudio je godine 1520. Lutherovu tvrdnju, da se iz Sv. Pisma ne može dokazati postojanje Čistilišta. Međutim, Knjiga Kraljeva i Tobijina knjiga iznose korisno spominjanje mrtvih prinoseći za njih postove, milostinju i žrtve. Druga knjiga o Makabejcima (12,39-46) govori, kako je *sveta i spasonosna misao moliti za mrtve, da budu oslobođeni od svih grijeha*. Razumije se od lakih grijeha.

Međutim, Luther izbacuje tu knjigu iz popisa knjiga u Bibliji. *Izbacuje i Poslanicu Sv. Jakova, koji govori o koristi dobrih djela*. Ne osvrće se na riječi Kristove i ističe opravdanje jedino po vjeri. Krist reče farizejima, da je svaki grijeh oprostiv, osim bogohulstva protiv Duha Svetoga koji se neće oprostiti ni na ovom ni na drugom svijetu (Mt. 12,31-32). Budući da Isus govori o opraštanju grijeha na drugom svijetu, znači postojanje kazne na drugom svijetu, koja se može ukloniti ekspijaciom, čistilišnom pokorom, trpljenjem za grijehe.

Napokon, ima bezbroj svjedočanstava Svetih Crkvenih Otaca, različitih vrsta Bogoslužja bilo grčke bilo latinske Crkve za upotrebu vjernicima, da mole za mrtve. Posebno je korisna Sv. Misa. Svjedočanstva su još iz Prve Crkve, od Tertulijana i Sv. Ciprijana.

Dodajmo još da je Čistilište u skladu i sa zdravim razumom i završimo riječima Trid. Sabora iz godine 1564.: »Vjerujem sa sigurnošću da Čistilište postoji i da

dušama, koje su tamo, mogu pomoći vjernici svojim molitvama. - Isto tako treba častiti i zazivati svece, koji su u Kraljevstvu Kristovu, častiti relikvije (moći) svetaca. Čuvati slike Isusa krista, Majke Božje, uvijek Djevice i ostalih svetaca. Vjerujem da je Krist ostavio Crkvi moć oprosta i da je njihova upotreba izvanredno spasonosna za kršćanski narod«.

ŠESTI DIO

KRAJ SVIJETA I POVRATAK ISUSA KRISTA

Svake godine, u vrijeme došašća, Crkva, u svom Bogoslužju, navješćuje i priprema Božićnu Svetkovinu, koja se počela slaviti ima već blizu 2000 godina. Radi se o dolasku Krista Isusa na našu zemlju. To isto Bogoslužje ne osvrće se samo na prošlost, nego navješćuje i poučava ljude, da se spremaju i na *Drugi dolazak Slavnoga Krista* na kraju svijeta. Kada, to znade jedino Bog. To će biti ne samo centralna točka nego i konačna točka povijesti Svijeta.

Već u Apokalipsi (Odkrivenju), u zadnjoj knjizi Biblije, u zadnjem retku, kojim se zaključuje Božja Objava, sveti pisac, apostol Ivan, obraća se Kristu, moleći Ga da ponovo dođe na kraju svijeta: *»Dođi, Gospodine Isuse, dođi!«* Odgovor na to jest: *»Dolazim naskoro!«* Prije nego je ostavio svoje apostole, rekao im je Isus: »Još malo i neće me vidjeti i opet malo i vratiti ću se k vama« (Iv 16,16). Na dan svoga Uzašašća, dok se dizao u nebesku Slavu, dva anđela rekoše im o Isusovu povratku među njih: »Ovaj Isus, koji je od vas uzet na Nebo, isto će tako doći kao što ste vidjeli da odlazi na Nebo« (Dap 1,11). Apostoli i prvi kršćani, misleći da je drugi dolazak Isusov blizu, molili su i posvećivali se u očekivanju te radosne nade. Međutim, godine su prolazile i ono »malo vremena« izgledalo im je dugo, pa su se neki uznemiravali zbog toga. Onda ih Petar, Poglavar Crkve, prvi Papa, morade utvrditi riječima: »Znajte ponajprije ovo! U posljednje će se dane pojaviti podrugljivi izrugivači. Povodit će se za svojim požudama i pitati: Što je s obećanjem njegova Dolaska? Jer, otkad Oci pomriješe,

sve ostaje kao što bijaše od početka stvorenja. Oni naime zaboravljaju da nebesa bijahu odavna i da zemlja na Božjoj riječi postade iz vode i po vodi. Na isti način ondašnji svijet, vodom potopljen, propade. A sadašnja nebesa i zemlja istom su riječju pohranjena za oganj i čuvaj se za Dan suda i propasti bezbožnih ljudi. Predragi, jedno ne smetnite s uma: jedan je dan kod Gospodina kao tisuću godina, a tisuću godina kao jedan dan. Ne kasni Gospodin ispuniti obećanje, kako ga neki sporim smatraju, nego strpljiv je prema vama, jer ne će da tko propadne, nego hoće da svi prispiju k obraćenju. Iznenada će doći Dan Gospodnji, u koji će nebesa trijeskom uminuti, počela se užarena raspasti, a zemlja i djela u njoj razotkriti« (2 Petr 3,3-10).

Danas, isti sumnjičavi duhovi kao i oni iz prvog stoljeća pitaju: što je s obećanjem Kristova dolaska?... Dok mi, kršćani 20. stoljeća očekujemo taj dolazak u pouzdanoj molitvi i u radosnoj nadi, tj. pobjednički povratak Kristov, pa s Crkvom i stručnjacima za Sv. Pismo ispovijedamo to kao vjersku istinu koja se potvrđuje ovim riječima našeg Vjerovanja: Vjerujam u Isusa Krista, koji je uzašao na nebo, sjedi s desne Ocu i opet će doći suditi žive i mrtve«.

»Nova Nebesa i nova Zemlja«

Jednog dana doći će kraj ovoj zemlji, ovom svijetu. U tom se vjera potpuno slaže sa znanošću. Isus Krist veli: Nebo i Zemlja će proći, a po svjedočanstvu svetog apostola Petra, bit će zamijenjena *novim Nebesima i novom Zemljom, gdje vlada pravednost* (2 Petr 3,13).

Kao što se zelena vlat pšenice preobrazuje u zrno u klasu i loza rađa grožđem, tako će i naša zemlja biti ob-

novljena definitivnim uspostavljanjem »Božjega Grada« među ljudima. Krist, koji je Kamen Ugaoni prihvatiti će ga kao svoju baštinu, jer On je početak i svršetak svih stvari, u Njemu i po Njemu ispunit će se definitivno pobjeda ljubavi nad mržnjom, života nad smrću, Dobra nad Zlim.

Isusovo proroštvo o kraju svijeta povezano je s razorenjem Hrama jeruzalemskoga i s kaznom židovskog naroda. Znadem točno da se to ostvarilo 70. godine. Vojska rimska bijaše nesvjesni izvršilac Pravde Božje. Tako će se izvršiti i drugo proroštvo o kraju svijeta. Kad je Jaganjac Božji rekao »Dolazim naskoro«, to znači da već dolazi za svaku dušu i u svakom času, u smrtnom času, dok ne dođe za sveukupno čovječanstvo u času, koji nije nikome poznat osim jedino Bogu. Neka svatko čeka bdijući u molitvi. Sav naš život mora biti kao vrijeme Došašća, u kojemu očekujemo Dolazak Spasitelja. Sv. Pavao veli: »Naše Spasenje je blizu, noć izmiče, a jutro se primiče. Odbacimo djela tame, obucimo se u oružje svjetla!«

Krist u svojoj punini

Kršćanstvo nije nešto prolazno. Kršćanstvo je u biti život, koji raste i razvija se u vremenu i prostoru. Kraljevstvo Božje slično je »zrnu gorušičnu«, malom sjemenu, koje se razvija u veliko stablo, ili maloj količini kvasca, koje ukvasi mnogo tijesta. Krist je Mudrost Božja. U svojoj biti odsjev i savršena slika Božja, stjecište svih dobara, koja Bog nudi čovječanstvu i obdaruje svoju Crkvu. Krist i Crkva jedno su, kako veli Sv. Pavao. Crkva raste i oblikuje svijet po nutarnjoj vitalnosti, koji joj dolazi od Duha Svetoga. Milost čini sve u tajnosti, ali

potrebna joj je Crkva da se prenosi. Kao što se u Kristu nalazi Otkupljenje po njegovoj Krvi, oproštenje grijeha, bogatstvo milosti, koju nam daje. Riječ božja, po kojoj sve postade, a sama postade Tijelom, postade savršenim čovjekom, spašava sve ljude... Otkupljeni u njegovu duhu, idemo prema svršetku povijesti. Kao Glava Tajanstvenoga Tijela uvijek, u svakom vremenu i u svakom mjestu, raste i utjelovljuje se s novim članovima, dok ne postigne svoju puninu... Svaki kršćanin treba biti svjestan »eshatološkog« karaktera svoga poslanstva, koje je Krist povjerio svojoj Crkvi. Dok On ne dođe, a broj izabrani bude potpun. Tko ustraje do kraja, taj će se spasiti. Propovijedat će se ovo Evanđelje po svemu svijetu na svjedočanstvo svim narodima. Tada će doći svršetak (Mt 24-14).

Kako će biti sa svršetkom svijeta?

Eshatološka drama neće se bitno razlikovati od kristološke drame. Oni, koji misle da će povijest svijeta završiti zemaljskim trijumfom Kršćanstva i Crkve, u zabludi su.

S Papom Pavlom VI. ispovijedamo da Kraljevstvo Božje, koje je započelo ovdje na zemlji u Kristovoj Crkvi, nije od ovoga svijeta. Sastoji se u tome da se sve više upoznaju nedokučiva bogatstva Krista, da se sva nada stavlja u vječna dobra, da se uvijek nastoji odgovoriti što bolje na ljubav Božju, da se što više unapređuje milost i svetost među ljudima.

Iako crkva nema ovdje stalnog boravišta, neka nastoji pridonositi širenju pravednosti, miru i bratskoj ljubavi među ljudima, nek nastoji pomagati siromahe i različite vrste unesrećenih.

Kad je Krist svojim učenicima navijestio da će Sin čovječji morati trpjeti mnogo, biti odbačen od svojih i da će morati umrijeti prije nego uskrsne, njegovi učenici, osobito Sv. Petar, ne mogaše nikako to shvatiti. Ako bismo željeli vidjeti Kristove trijumfe na zemlji, pokazali bismo, da nismo shvatili pravu narav kršćanske tajne. »Ako zrno ne umre, ne donosi roda«. Isus je umro, ostavljen skoro od sviju. Crkva tijekom povijesti doživljava istu sudbinu. Poput Krista na Veliki Petak, i ona je napuštena, izrugivana. Mistično, Tajanstveno Tijelo Kristovo prolazit će kao i njegovo fizičko Tijelo. Prije uskrsnuća dolazi smrt. Prije »nove zemlje« i »Novih Nebesa«, svijet će doživjeti noć groba. Krist je rekao, da će lažni proroci razarati Kršćanstvo. Nastojat će zavoditi i same izabrane. Ta zavodljivost bit će tako jaka i moćna, i Vjera će biti ugrožena i da se ti dani ne skrate, nitko se ne bi spasio, ali zbog izabranih, skratiti će se ti dani... Univerzalna Crkva na kraju svijeta skupit će svoju djecu na Nebu i na Zemlji i pojavit će Pobjednicom za vječnost.

Jednog dana na Maslinskom brdu upitaše apostoli Isusa: »Reci nam, Učitelju, kad će to biti i koji će znakovi biti kod Tvog dolaska na kraju svijeta?« Isus im odgovori na prvo pitanje: »O tom danu i času nitko ne zna, ni anđeli nebeski, ni Sin, nego samo Otac nebeski« (Mk 13,32). Ovdje treba razumjeti da Sin ovdje ne znači Sin kao Bog, kao Božji sin, nego kao čovjek, kao sin čovječji, koji nema misije da o tome govori, da Božju tajnu objavljuje. Dakle, čovjeku nije moguće znati, kad će biti kraj svijeta i kad će Isus ponovo doći u svojoj slavi. Ono što znamo jest, da će sve to biti iznenada, kako je već Krist rekao: »Kao što munja bljesne na Istoku i opazi se na Zapadu, tako će biti dolazak Sina čovječjega«.

Svijet i sav život na njemu prestat će postojati u onom času, kad Stvoritelj bude odlučio. Ne objavljuje

dana ni časa svoga dolaska i svršetka svijeta. U svojoj mudrosti smatrao je korisnijim dati dragocjen savjet svima: »Bdijte, jer ne znate, kad će doći Gospodar, pazite samo kad dođe, da vas ne nađe pozaspale« (Mk 13,35).

Prethodni znakovi

Isus je rekao: »Sunce će pomračiti i mjesec neće više svijetliti, i zvijezde će padati, i sile će se nebeske poljuljati« (Mt 24,29). Sv. Luka veli: »I bit će znaci na suncu, na mjesecu i zvijezdama, a na zemlji bezizlazna tjeskoba naroda zbog huke mora i valova. Izdisat će ljudi od straha i iščekivanja onoga, što prijeti svijetu. Doista, sile će se nebeske pokrenuti. Tad će ugledati Sina čovječjega gdje dolazi u oblaku s velikom moći i slavom. Kad se sve to bude zbivalo, uspravite se i podignite glave, jer se približava vaše otkupljenje« (Lk 21,25). Jasno je, da će biti opća konflagracija, koja će nastati direktno djelovanjem Božje pravde ili indirektno ludošću ljudi. Otkriće atomske energije i termonuklearne, daje im odsad tu strahovitu moć.

Dolazak Antikrista

Prije ovih strašnih događaja, pojavit će se Antikrist, biće u isto vrijeme nadljudsko i monstruozno, grdova strahovita, ali biće inteligentno i pokvareno, izopačeno. Predstavit će se kao Bog, u hramu će postaviti svoje prijestolje i tražit će da mu se klanjaju. To čudno i pokvareno biće bit će sposobno činiti svaku vrstu lažnih čudesa i lažnih proroštava (2 Sol 2,5). Da pokvari ljudska bića, koristit će se moćnim sredstvima zavođenja, mnogi će pasti u grubi materijalizam, nakon što su izgubili

vjeru. Bit će kao u vrijeme općeg potopa, kao u vrijeme Sodome. Sam Isus je govorio: »U vrijeme općeg potopa, ljudi su postali tako zli i pokvareni, da se Bog, tako reći, pokajao što ih je stvorio i odlučio je uništiti ih. Jedini pravednik Noa nađe milost kod Boga i bijaše mu naređeno od Boga, da stanovnicima zemlje govori o nestanku svijeta. Tijekom 130 godina, dok je gradio lađu po Božjem nacrtu, u isto vrijeme opominjao je svoje suvremenike, da odbace zlo, koje vrijeđa Boga i da se obrate«, ali oni nisu prihvaćali njegove savjete i rugali su mu se. Govorio je Isus i ovo: »U one dane ljudi su jeli i pili, ženili se i udavali svoje kćeri... Odbacujući Boga i zaboravljajući na svoju dušu, mislili su samo na svoje poslove, na uživanja i zabave, na svoj trbuh i to sve do dana dok Noa nije ušao u svoju lađu... i dođe opći potop, u kojemu svi poginuše. Isto tako bijaše u Sodomi: ljudi su jeli i pili, kupovali i prodavali, sijali, sadili i gradili sve dok pravedni Lot prema uputi Božjoj nije napustio grješnog grada Sodome. Vatrena i sumporna kiša pade s Neba i pogiboše svi stanovnici Sodome. Tako će biti i na kraju svijeta kad ponovo dođe Sin čovječji« (Lk 17,26-30). Ima i drugih znakova, kojima govori Biblija: Evanđelje će biti naviješteno po svemu svijetu za svjedočanstvo svim narodima (Mt 24,14). Ponovo će doći Henoh i Ilija, proroci, da propovijedaju pokoru. Mnogi će ih poslušati i odvratiti se od Antikrista, pa će ih Antikrist ubiti. Njihova tjelesa će ostati bez sahrane, ali Bog će ih uskrsnuti (Otkr 11,3-11). Židovi, raspršeni po svijetu, vratit će se u Palestinu prema knjizi Ponovljenog Zakona, i obratit će se na kršćanstvo, kako predviđa prorok Zaharija: »Gledat će prema meni, koga su proboli...«

USKRSNUĆE TIJELA I ŽIVOT VJEČNI

Na kraju svijeta, svi će ljudi uskrsnuti na novi život, koji nikad neće biti ugrožen smrću. To opće uskrsnuće jest vjerska istina, dogma, članak vjere, koji glasi: *»Vjerujem u uskrsnuće tijela i život vječni«.*

Čovjek se sastoji od duše i tijela u jednoj osobi. Smrću se duša rastavlja od tijela, ali samo privremeno. Kod općeg uskrsnuća svih ljudi, duša i tijelo će se ponovo sjediniti i to zauvijek. Ne samo da to traži integritet ljudske naravi, nego tu je i pitanje pravednosti. Duša i tijelo na ovom svijetu združeni su u jedno za dobro kao i za zlo, pa pravda traži da budu jedno bilo kod nagrade za zasluge, bilo za kazne, koje su zaslužili griješeći. Bez sumnje, duša snosi najveću odgovornost za djela u životu ljudskom, jer odlučuje svojom voljom što će učiniti. Bilo dobro, bilo zlo. Ali ne smije se zanemariti ni uloga tijela. Tijelo svojim zahtjevima vuče dušu da kapitulira, da popusti, da se degradira i ponizi. Ako se radi o kreposti, tijelo podnosi muke i težine pokore. Zar se može dopustiti, da tjelesa mučenika i svetaca budu isključena od sudjelovanja u sreći duše? Nije li na naše čelo tekla krsna voda kod krštenja? Nije li tijelo živi hram Duha Svetoga, nije li primanjem Euharistije kao Tabernakul na Oltaru? Duša je s tijelom na zemlji upoznala Boga i pjevala mu slavu. Zato Sv. Pavao kaže: »Naša je domovina na nebesima, odakle iščekujemo Spasitelja, Gospodina našega Isusa Krista: snagom kojom ima moć sve sebi podložiti, on će preobraziti ovo naše bijedno tijelo i sličnim ga učiniti svom slavnom tijelu« (Fil 3,20-21).

Ali, kako će to biti?... Kako će to uništeno tijelo smrću, raspršeno u prahu i pepelu i uništavilu moći ponovo oživjet? Poslušajmo Kristov odgovor: »Ako zrno žita u zemlji ne umre, ostaje samo, ako umre, donosi mnogo roda«. To je zakon prirode. Da klas žita mogne zrijeti na toplim zrakama lipanjskog sunca, najprije treba da bude bačeno u zemlju, da umre, da se rastvori i da onda proklija. Da hrast mogne pokazati svoju veličinu, treba da žir bude bačen u zemlju. Sva priroda zimi čeka proljeće, da donese novi život, nove cvjetove i nove plodove. Istina, to su sve simboli, slike, ali divni simboli, koji podsjećaju da se nakon smrti čovjeka rađa na novi život, bolji i ljepši. Bogu nije nemoguće i našem tijelu vratiti život. Ako je čovjeka Bog mogao stvoriti iz ništa, može od ostataka tijela opet oživjeti tijelo i sastaviti ga s dušom. Bog nije čovjeka stvorio za smrt nego ga je stvorio za službu čovjeka, da napokon tijelo i duša, besmrtan čovjek bude zauvijek u službi Boga.

Uz ova razmišljanja iz prirode i razuma treba dodati ono, što nam govori Božja objava u Sv. Pismu. U st. Zavjetu prorok Izaija navješćuje Božjem narodu: »Vaši će mrtvi oživjeti, mrtvaci će uskrsnuti«. I prorok Ezekijel u svom viđenju gleda veliku gomilu ljudskih kostiju, osušenih, kako se miču, postaju živi ljudi.

- Ali Isus Krist sa svojim neprijepornim autoritetom govori o uskrsnuću mrtvih. Za Njega je smrt kao produženi san. On kaže: »Djevojka nije mrtva, ona spava.« Tako je govorio o Jairovoj kćerki, koja bijaše umrla. O mrtvom prijatelju Lazaru, koji bijaše umro i četiri dana bijaše u grobu, reče Isus: »Naš prijatelj Lazar spava, ali ću ga probuditi«. Ako Krist uspoređuje smrt sa snom, ne misli li o uskrsnuću tijela? Kao svoje najveće čudo, Isus je sam uskrsnuo treći dan nakon smrti, kako bijaše unaprijed rekao. Pokazao se mnogima kao Pob-

jednik smrti. Da Krist nije uskrsnuo, uzaludna bi bila naša vjera, ali Krist uskrsnuli vratit će život našim mrtvim tjelesima, kako govori Sv. Pavao. Po jednom čovjeku (Adamu) dođe smrt na svijet, ali po Žrtvi Isusa Krista život je vraćen svijetu. Svi umiru u Adamu, ali će se svi uskrsnuti u Kristu. Svi ćemo uskrsnuti, govori Sv. Pavao. »Ne čudite se tome, jer dolazi čas, kad će svi, koji su u grobovima, čuti glas Sina čovječjega. I izići će: koji su dobro činili, na uskrsnuće života, a koji su zlo činili, na uskrsnuće osude« (Iv 5,29).

Kako će biti Opći sud

Odgovor se nalazi u Evanđelju. Potrebno je pročitati, što o tome piše Sv. Matej koji iznosi Isusove riječi: »U one dane pojavit će se na Nebu Znak Sina Čovječjega, tj. Križ, gdje dolazi na oblacima nebeskim s velikom moći i slavom... Kad Sin Čovječji dođe u slavi, i svi anđeli njegovi s njime, sjest će na prijestolje svoje slave. I skupit će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce sebi s desne strane, a jarce s lijeve strane. Tad će kralj reći onima sebi s desne strane: »Dođite, blagoslovljeni Oca moga! Primite u baštinu Kraljevstvo, pripravljeno za vas od postanka svijeta!... Zatim će reći onima s lijeve strane: »Odlazite od mene, prokleti, u oganj vječni, pripravljen đavlu i njegovim anđelima... I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni« (Vidi: Mt 25,31).

Crkva u svojim molitvama za pokojne zove Onoga, koji ima doći »suditi svijet ognjem«. O općem sudu napisao je potresnu pjesmu Toma Celano (1260).

Da se javno pokaže pobjeda Isusa Krista. Prije 2000 godina pokazao se Isus u tajni svog Utjelovljenja, u svoj poniznosti, u poniženju. Tijekom svog javnog nastupa i propovijedanja pokazivao se kao blagi Spasitelj... Na Općem Sudu pokazat će se u svoj slavi svojoj, u slavi svog uskrslog tijela kao nepogrješiv Sudac i svemoćni Vladar. U tom času svi će jasno vidjeti da je jednak svom Ocu nebeskom i svi će mu iskazati dužnu počast. (Vidi: Iv 5,22). Nekoć je Pilat, iako je vidio da je nevin, izdao naredbu za bičevanje, predao Ga Kaifi da Ga razapne. Herod Mu se izrugivao. Farizeji Ga vrijeđali i psovali, bezbožnici, svi Božji neprijatelji svih vremena i svih zemalja odbacivali su dobročinstva Njegova Otkupljenja i Njegova milosrđa, svaki grješnik na svoj način odbacivao Ga i prezirao, pa zato treba da na očigled svega svijeta dobije zadovoljštinu u časti, koja mu pripada.

- Dakle, svi će ljudi gledati prema Njemu. Psovke će zamuknuti. Oni, koji su oholo držali glave i proklinjali Njegovo ime, morat će priznati: »Isuse, Ti si naš Bog!« Otvrdnuli grješnici morat će priznati svoje grijehe i reći: »Mi smo se, dakle, prevarili, bili smo u zabludi, te će u očaju vikati planinama i brdima, da ih pokriju i unište, jer dođe dan Božje srdžbe (Vidi: 23,30, Otkr 6,16).

- Potreban je Opći Sud, da se proslave i sveci. Bit će im tjelesa oduhovljena poput Tijela Kristova za vrijeme Preobraženja i nakon Uskrsnuća i Uzašašća. Uskrsli Krist iznenada bi se pokazao među apostolima, koji bijahu zatvoreni i zaključani u dvorani Zadnje Večere. Prema Sv. Pavlu mrtvi će uskrsnuti kao duhovi i sjat će kao zvijezde na Nebesima. Nekoć su se rugali Pavlu i njegovu govoru o uskrsnuću. Na općem Sudu morat će priznati istinu.

- Tjelesa svetih bit će produhovljena, prostor i vrijeme više im neće biti nikakva zapreka. Nadnaravno savršenstvo će ih štititi od svake promjene. Neće im trebati ni jesti ni piti, ni spavati, jer u slavnom životu svetih neće biti umora. Slavni život je besmrtan. Uskrsnula tjelesa svetih neće moći ništa trpjeti, radost neizreciva odsijavat će na njima. Bit će jedno s Kristom. Sv. Pavao veli: »Bit ćemo Mu slični!«

Dok će sveti biti proslavljeni, grješnici, tvrdoglavi i buntivni, bit će izmučeni, osuđeni, poniženi i jadni. Uvidjet će da su bili u zabludama i grijesima. Vidjet će zasluge i žrtve izabranih i govorit će: »Evo onih, kojima smo se rugali... u našoj ludosti njih smo promatrali kao luđake. Sad su među djecom Božjom. - Neka bi nas Božji sud nadahnuo spasonosnim strahom, koji spada u sedam darova Duha Svetoga i pomagao nam uz pomoć Božje milosti, da budemo na općem Sudu među svetima, a ne među prokletima.

Poslušajmo riječ Božju

»Uistinu, Bog je tako ljubio svijet, te je dao svoga Sina Jedinorođenca, da nijedan, koji u Nj vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni. Bog nije poslao Sina na svijet, da osudi svijet, nego da se svijet po njemu spasi. Tko vjeruje u njega, ne osuđuje se, a tko ne vjeruje, već je osuđen, što nije vjerovao u Ime jedinorođenog Sina Božjega. A ovo je taj sud: Svjetlost je došla na svijet, ali ljudi su više ljubili tamo nego svjetlost, jer djela im bijahu zla. Uistinu, tko god čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti, da se ne razotkriju djela njegova, a tko čini istinu, dolazi k svjetlosti, da bude jasno, da su njegova djela učinjena u Bogu«. (Iv 3,16-21).

KRALJEVSTVO BOŽJE PREMA SVETOM AUGUSTINU

Poznato je, da je 24. kolovoza godine 410. kralj Alarik sa svojim hordama, nakon opsjedanja Rima, uspio ga opljačkati potpuno za šest dana. Kad je za to saznao Sv. Augustin u Hiponu, bolje nego itko, shvatio je smisao toga događaja. Sastavljajući svoje djelo »Grad Božji«, pokazao je, da je Kristovo Utjelovljenje uvelo u svijet novi poredak, ujedno vremenski i vječni. Na početku stvaranje anđela, pobuna nekih od njih, koje je predvodio Lucifer, pokazaše svoju nepokornost Bogu prije nego Adam ne razdvoji moralni red u »dva Grada« od kojih je jedan utemeljen na ljubavi, a drugi na nepokornosti. Jedan je »Vječni grad«, a drugi je protiv njega. Utjelovljeni Krist došao je u pomoć. Kristova Žrtva, koju Bog nudi svim ljudima svih vremena, da ih privuče »Božjem Gradu«.

»Dva Grada« među sobom su isprepletena. Stanovnici jednog i drugog žive zajedno, ali to je samo privremeno.

Tajna vječnog života naviještena je od početka žrtvenim znakovima. Bog izabra jedan narod, hebrejski narod, da mu navijesti dolazak Kristov. Sveti obredi, svećenstvo, šator, vrijeme, oltari, žrtve, svetkovine i ceremonije za kult adoracije i klanjanja Bogu... Dvije su Pashe u povijesti. Stara, židovska Pasha i Nova Pasha Euharistijske Žrtve. Krist se žrtvovao za nas, da bismo s njim iz smrti prešli u život. Izabranici i sveci, okupljeni na zemlji u jednoj ljubavi, bit će sjedinjeni u savršenom

društvu i kraljevat će s Kristom u nebeskom Jeruzalemu, a to je Grad Božji.

Velika pouka, koju »Božji Grad« daje ljudima danas kao i onim ljudima u 5. stoljeću, i u svim vremenima, jest u tome, da Bog pušta ljude, da rade slobodno i odgovorno za svoje čine, dok Bog ostaje gospodar vremena i događaja i da se u njemu nalazi naša besmrtna i uzvišena sudbina.

Ivanovo otkrivanje i Božje kraljevstvo

Apokalipsa, grčka riječ, koja označuje u širem smislu »Objavu«, Otkrivenje, koje Bog dade ljudima o stvarima skrivenim, a samo Njemu poznatim, a tiču se budućnosti, a to je zadnja knjiga Biblije. Pisac se sam predstavlja, a to je Ivan, sluga Božji i vidjelac. Jezik, stil, riječnik, sve to sliči drugim spisima Sv. Ivana, sina Zebedejeva, apostola, kojeg je Isus posebno ljubio, a pisac je Četvrtog Evanđelja. On tvrdi, da je sve, što je napisao, osobno vidio i da je sve to riječ Božja i svjedočanstvo samoga Isusa Krista. Ivan kaže da je ta knjiga Evanđelje Uskrslog Krista. Ako je u svom zemaljskom evanđeoskom poslanju Krist izgledao ponizan, siromašan i patnik, ako je bio skroman i dobar, razgovarajući s ljudima, u Otkrivenju On govori i radi kao veliki Pobjednik i Vrhovni Gospodar Života i Smrti. Sva je ta knjiga pjesma Nade. Pozivlje Crkve, da traže snagu u Vjeri u Krista uskrsloga, koji će doći na našu zemlju kao Pobjednik. To je velika epopeja Kršćanske Nade i pjesan Pobjedničke Crkve I. stoljeća, Crkve progonjene od Rimskog Carstva. U tom razdoblju nemira i nasilničkih progona protiv mlade Crkve. Napisao je Ivan tu knjigu vjerojatno oko 95. godine, za cara Domicijana. U to vri-

jeme Ivan bijaše u Rimu, dok je bjesnilo drugo progonstvo protiv kršćana (Prvo progonstvo bijaše za cara Nerona 66-67). - Ivan bijaše utamničen i mučen, a zatim prognan na otok Patmos, u Egejskom moru, gdje se mučio teškim poslovima u rudnicima. Dakle, jedne nedjelje, jednog Dana Gospodnjega, veli Ivan, kako se silno žaloste zbog zala i muka, koje su zadesile kršćane, Bog mu dade viđenje, što ga opisao u svojoj knjizi Otkrivenja. Viđenje prvo nalazi se u knjizi na početku (9-20). Gledao je još i Prijestolje Božje i Dvor nebeski, knjigu zapečaćenu, Zaklanog Jaganjca, sedam pečata, Očekivanje pobjede izabranih, kraj svijeta, očuvani sluge Božje. Narod branih, kraj svijeta, očuvani sluge Božje, Narod Božji - vjerni kršćani, pad Babilona... Najbolje će biti, da svatko pažljivo pročita cijelu knjigu Otkrivenja...

IVANOVO OTKRIVENJE I SMISAO POVIJESTI

Glavna stvar u I. dijelu Otkrivenja jest smrt i uskrsnuće Isusa Krist, On je žrtvovani Jaganjac za dobro čovječanstva, koje je zavodio Sotona i sa svojim sljedbenicima nastojao ga pokvariti, otkinuti od Krista i odvesti u propast.

Dobro i Zlo stalno su u međusobnoj borbi. Kršćani su stalno izloženi progonstvima, ali se ne smiju dati obeshrabriti, jer svi, koji su povezani s Kristom, pobjednikom smrti, pobjednikom Zla i Sotone, napokon će s Kristom i pobijediti. Povijest je zabilježila nesreće, koje su zadesile progonitelje kršćana i neprijatelje Kristove. Tu su mnogi suvereni, kraljevi, carevi, tirani ili tzv. heroji, koji su neko vrijeme »vedrili i oblačili«, ali nestadoše poput sjene i završiše u grobu. Povijest je zabilježila veličanstvene gradove i njihovu civilizaciju, moćne narode, kraljevstva i carstva s ogromnim bogatstvom, od kojih ne ostade ništa. Svega nestaje u nepovrat. Jedino Bog ostaje i oni, koji budu Bogu vjerni do smrti, jer će dobiti krunu života u Božjem Kraljevstvu.

Crkva u borbi i patnji za dobro

Crkva nije samo zajednica onih, koji očekuju dolazak Kristov. U sadašnjem vremenu Crkva sačinjava s Kristom vremenito i duhovno kraljevstvo, gdje se misteriozno priprema Vječno Kraljevstvo. - U Otkrivenju osoba Isusa Krista, Sina čovječjega, o kome je Sv. Ivan imao viđenje, jest Isus iz Evanđelja, tj. isti onaj kojega

su apostoli poznavali, gledali ga svojim očima, s kojim su živjeli, bili svjedoci njegovih djela, njegove svetosti, njegove muke, njegove smrti, njegova uskrsnuća, njegova slavnog uzašašća i kojeg su navješćivali, o njemu svuda propovijedali uz cijenu svoje vlastite krvi. Iako njegovo Kraljevstvo nije od ovoga svijeta, on tu kraljuje po dušama svojih mučenika, svojih svetaca, Duhovni Jeruzalem, to je Njegova Crkva. To je vrijeme milosti i spasenja, vrijeme kušnje i trpljenja, kojim pripadnici Crkve slijede svoga Učitelja Isusa Krista, svjedočeći na javnom mjestu, sukobljujući se sa silama ovoga svijeta sve do smrti. Zadnja pobjeda pripada onima koji umiru za pravdu, kao žrtve mržnje i ubojničke laži. Bez sumnje, poput Krista, koji je umro na Križu, kršćani će stalno izgledati kao pobijeđeni. Sveti Ivan gleda u I. stoljeću, progonjene do smrti, bijahu predmet ismijavanja i podrugivanja, vođeni su svezani u amfiteatru, pred razdražene divlje zvijeri za zabavu pogana, ali Crkva se nije nikad dala uništiti progonima. Crkva znade da je njezino djelo ne samo dobro, nego neophodno potrebno svijetu, jer je to ispunjenje Poslanstva Isusa Krista, najavljeno preko proroka Izaije kao djelo oslobođenja i spasenja, a sastoji se u slijedećem: »Duh Božji na meni je, jer me gospod pomaza, posla me da radosnu vijest donesem siromasima, da iscijelim srca slomljena, da zarobljenima navijestim slobodu i izbavljenje sužnjevima, da navijestim godinu milosti Gospodnje i dan odmazde Boga našega, da razvedrim ožalošćene na Sionu i da im dadem vijenac mjesto pepela, ulje radosti mjesto ruha žalosti, pjesmu zahvalnicu mjesto duha očaja« (Iz 61,1-3).

Uloga je Crkve i navješćivati Riječ Božju narodima, poziv je to na obraćenje pogana, poziv za svjedočanstvo njima samima, da ostanu vjerni do smrti.

Ljudska povijest nije totalno prepuštena silama zla, jer je podržavana trajnom prisutnošću Krista u Crkvi. Krist je Gospodar povijesti naroda i vremena i, očekujući izabrane u nebeskom Jeruzalemu, On bdije nad svetima: »Duše su pravednika u ruci Božjoj, i njih se ne dotiče muka nikakva. Očima se bezbožničkim čini da oni umiru i njihov odlazak s ovoga svijeta kao nesreća. I to što nas napuštaju kao propast, ali oni su u miru. Ako su u očima ljudskim bili kažnjeni, nada im je puna besmrtnosti. Za male muke dobili su dobra velika, jer bog ih je stavio na kušnju i našao da su Njega dostojni. Iskušao ih je kao zlato u vatri i primio ih kao žrtvu paljenicu. Zato će se u vrijeme posjeta Njegova zasjati, te će vrcati kao iskre u strnjici. Sudit će pucima i vladati narodima i Gospodin će kraljevati nad njima uvijeke. Koji se u Nj ufaju, spoznat će istinu, i koji su vjerni, bit će u ljubavi s Njim, jer izabranici Njegovi stječu milost i milosrđe. A bezbožnici će zbog svojih misli biti primjereno kažnjeni, jer su prezirali pravednike i otpali od Gospodina« (Knjiga Mudrosti 3,1-10).

Obnova svih stvari: »I vidjeh novo Nebo i novu Zemlju, jer prvo nebo i zemlja uminuše. Ni mora više nema. I Sveti grad, novi Jeruzalem vidjeh. Silazi s Neba od Boga, opremljen kao zaručnica nakićena za svog muža. I začujem glas s prijestolja: Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima. Oni će biti narod Njegov, a On će biti Bog s njima. I otrt će im svaku suzu s očiju, te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti, jer prijašnje uminu. Tada Onaj, što sjedi na prijestolju reče: *Evo, sve činim novo.* I doda: Napiši: Ove su riječi vjerne i istinite. I još mi reče: Svršeno je! *Ja sam Alfa i Omega, Početak i Svršetak!* Ja ću žednome dati s izvora vode života badava. To će biti baština pobjednikova. I ja ću njemu biti Bog, a on meni sin. A kuka-

vicama, nevjernima i okaljanima, ubojicama, bludnicima, vračarima i idolopoklonicima i svim lažljivcima mjesto je u jezeru, što gori ognjem i sumporom. To je *druga smrt!*«

Sjaj novog Jeruzalema

»I dođe jedan od sedam anđela, što imaju sedam čaša punih zala konačnih, te progovori sa mnom: Dođi, pokazat ću ti Zaručnicu, Ženu Jaganjčevu! I prenese me u duhu na goru veliku, visoku, i pokaza mi sveti grad Jeruzalem: silazi s neba od Boga, sav u slavi Božjoj, blistav poput dragog kamena, kamena slična kristalnom jaspisu, okružen zidinama velikim, visokim s dvanaest vrata. Na vratima dvanaest anđela i napisana imena dvanaest plemena Izraelovih. Od Istoka vrata troja, od sjevera vrata troja, od juga vrata troja, od zapada vrata troja. Gradske su zidine imale dvanaest temelja, a na njima dvanaestorica apostola Jaganjčevih« (Otkr 21,9-14).

Vječno blaženstvo Njegovih stanovnika

»I pokaza mi rijeku vode života, bistru i prozirnu. Izvire iz prijestolja Božjega i Jaganjčeva. Posred gradskog trga, s obje strane rijeke, stablo života što rodi dvanaest puta, svakog mjeseca. A lišće stabla za zdravlje je narodima. I neće više biti nikakva prokletstva. I prijestolje će Božje i Jaganjčevo biti u gradu, i sluge će mu se njegove klanjati i gledati lice njegovo, i neće trebati svjetla od svjetiljke, ni svjetla sunčeva. Obasjavat će ih Gospod Bog, i oni će kraljevati u vijeke vjekova« (Otkr 22,1-5).

»Dođi, Gospodine Isuse«

»A zatim mi reče: Ne zapečaćuj riječi proroštva ove knjige, jer - vrijeme je blizu! Nepravednik neka samo i dalje čini nepravdu. Okaljan neka se i dalje kalja! Pravednik neka i dalje živi pravedno.

Svet neka se i dalje posvećuje!

Evo, dolazim brzo, i plaća moja sa mnom. Naplatit ću svakome po njegovu djelu!

Ja sam Alfa i Omega, Prvi i Posljednji, Početak i Svršetak! Blago onima, koji peru svoje haljine: imat će pravo na stablo života, i na vrata će smjeti u grad! A vani ostaju psi i vračari, bludnice, ubojice i idolopoklonici i tko god ljubi i čini laž!

Ja, Isus, poslao sam anđela svoga da svjedoči ovo po crkvama. Ja sam korijen i izdanak Davidov, sjajna zvijezda Danica.« »I Duh i Zaručnica govore: Dođi! I tko ovo čuje, neka rekne: Dođi! Tko je žedan neka dođe, tko hoće, neka zahvati vode života badava!...

Svjedok za sve ovo govori: Da, dolazim brzo. Amen! Dođi, Gospodine Isuse!

Neka milost Gospodina Isusa bude sa svima! Amen! (Otkr 22,10-21).

Kristovo proroštvo o svršetku svijeta

Već znamo, kako je Isus prorekao propast Jeruzalema i Hrama. To se dogodilo nakon 35 godina nakon Isusova proroštva. U Kristovu proroštvu o razorenju Jeruzalema navještaj je i slika o svršetku svijeta. Nevjerni židovski narod nije mogao više biti Božji narod, a čovječanstvo koje odbi nacrt Božji, ne može izmaći

uništenju zemlje, što označava svršetak ovog svijeta. Upamtimo što o tome piše Sv. Matej u svom Evanđelju: »U one dane sunce će pomrčati i mjesec neće više svijetliti i zvijezde će s neba padati i sile će se nebeske pokrenuti... Pazite, da vas tko ne zavede! Mnogi će doći u moje Ime i govoriti: Ja sam Krist! I mnoge će zavesti! I čut ćete za ratove. Pazite, ne uznemirujte se. Doista, treba da se to dogodi, ali to još nije svršetak. Narod će ustati na narod i kraljevstvo protiv kraljevstva, bit će gladi i potresa po raznim mjestima. Ali sve je to samo početak muka. Tada će vas predavati na muke i ubijati vas. I svi će narodi zamrziti vas zbog Imena moga. Mnogi će se tada sablazniti, izdavat će jedni druge i mrziti se međusobno. Ustat će mnogi lažni proroci i mnoge zavesti. Razmahat će se bezakonje i ohladiti ljubav kod mnogih. Ali tko ustraje do svršetka, taj će se spasiti. I propovijedat će se ovo Evanđelje Kraljevstva po svemu svijetu za svjedočanstvo svim narodima. Tada će doći svršetak, a dana i časa nitko mu ne zna pa ni anđeli nebeski, ni sam Sin, nego jedino Otac! I tada će se pojaviti znak Sina čovječjega na nebu. I tada će proplakati sva plemena zemlje. I ugledat će Sina čovječjega gdje dolazi na oblacima nebeskim s velikom moći i slavom. I razaslat će anđele svoje s trubom velikom i skupit će mu izabranike s četiri strane, s jednog kraja neba do drugoga« (Otkr 24,4-30).

»Djeco, posljednji je čas! I, kako ste čuli, dolazi Antikrist. I sad su se već pojavili mnogi antikristi. Odatle znamo da je posljednji čas. Jer kad bi bili od nas, ostali bi s nama. Ali, neka se očituje da nisu od nas. A vi imate Pomazanje od Svetoga, i znanje svi imate. Nisam vam ovo napisao zato što ne biste znali istine, nego jer je znate i jer znate da nikakva laž nije od istine. Tko je lažac, ako ne onaj koji tvrdi, da Isus nije Krist? Antikrist

je onaj, tko niječe Oca i Sina. Svaki, koji niječe Sina, nema ni Oca, a tko priznaje Sina, ima i Oca. A vi, što ste čuli od početka, u vama nek ostane. Ako u vama ostane, što ste čuli od početka, i vi ćete ostati u Sinu i Ocu. A ovo je obećanje, koje nam je On obećao: Život vječni. Ovo sam vam napisao gledе onih, koji vas zavode. A vi? Pomazanje, koje ste primili od njega, u vama ostaje i ne treba da vas itko poučava. Nego, njegovo vas Pomazanje uči o svemu, a istinito je i nije laž, pa kao što vas je ono naučilo, ostanite u Njemu. I sada, djeco, ostanite u Njemu, da budemo puni pouzdanja, kad se pojavi, te se ne postidimo pred njim o njegovu dolasku. Ako znate da je on pravednik znate i da je svaki, koji čini pravdu, od njega rođen. Gledajte, koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo i jesmo (1 Iv 2,12-29, 3,1). Crkva, koju je Isus utemeljio, nastavlja Kristovo djelo, brine se, da se Kristova nauka proširi po svemu svijetu, a Isus je obećao da je neće ostaviti bez svoje pomoći: »Bit ću s vama do svršetka svijeta!«

Od tog dana, Crkva, tj. »sveti Narod«, »Novi Jeruzalem«, »Božje Kraljevstvo u hodu« napokon skupit ću u jedno djecu Božju, razasutu po svemu svijetu i pomoći im ući u budući Grad, koji će Bog utvrditi na zadnji dan ovog svijeta...

SADRŽAJ

Predgovor 5

PRVI DIO 10
SOTONA: MOĆ TAME 13
Sotona, tko je to? 15
Sotona ili grad zla 17
Sotona i Kristova smrt 18
UTJECAJ SOTONE NA OSOBU SVETOG ČOVJEKA JOBA 21
NAPASTOVANJE ISUSA U PUSTINJI 25
DEMONSKA, SOTONSKA OPSJEDNUĆA 29
Sotonina opakost i zloba 32
DEMONIZAM U SVIJETU 36
Adolf Hitler i Josif Staljin 37
DVA KRALJEVSTVA 40

DRUGI DIO 45
TAJNA KRISTOVE MUKE 47
Judino izdajstvo - zadnji nagovori 51
Agonija-smrtna muka 54
ISUS PRED SUCIMA 57
Petrovo trostruko zatajenje 59
Kaifa i Sinedrij osudili Isusa na smrt 60
Očajanje i samoubojstvo Jude 62
Isus u Pretoriju-sudnicu Poncija Pilata 63
Isus pred Pilatom - oči u oči 64
Pilat šalje Isusa Herodu 65
Osloboditi Barabu ili Isusa 65
Bičevanje i krunidba trnjem 66
KRIŽNI PUT NA KALVARIJU I ISUSOVA SMRT 69
Raspeti Isus 71

Isusove zadnje riječi 72
Isus u svojoj smrti 75

TREĆI DIO 79
ČOVJEK I TAJNA ZLA - TRPLJENJE U ŽIVOTU ČOVJEKA 81
Gdje je izvor zla? 83
Zlo i čovjekova sloboda 84
Kad nevini plaćaju za krivce 86
Patnja suotkupiteljica 91
Pozitivni aspekt trpljenja 93
Zaključak 94
U SVJETLU ISUSOVA USKRSNUĆA 96
Veliki dokazi Isusova uskrsnuća 97

ČETVRTI DIO 107
TAJNA ZLA I TAJNA SMRTI
Iskrena razmišljanja o smrti 109
Tajna smrti 110
Rješenje zagonetke smrti 112
Vjerujemo u uskrsnuće tijela i u život vječni 113
Neumrlost duše i kult mrtvih, čašćenje pokojnika 115
Ljubav, koja ne umire 116
Što će biti s dušom nakon smrti? 118
Kršćanski kult pokojnika 118
DVA LICA SMRTI 121
Smrt bezbožnika i Božji sud 122
Prizor posebnog suda 123
Lijepo lice smrti: smrt pravednika 126
SVEĆI PRED SMRĆU 128
Smrt svete Bernardice 129

PETI DIO 133
DOBRO I ZLO U SVJETLU VJEČNOSTI NEBO ... 135
Čovjek bijaše stvoren za Nebo 136
U čemu se sastoji nebeska sreća? 138
Nebeska sreća: sekundarne Radosti 141
PAKAO 143
Pakao u svjetlu razuma 145
Pakao: djelo Božje ljubavi 146

Paklene kazne 149
PAKAO: VIĐENJA I OBJAVE..... 152
Pakao i grijeh..... 153
Privatna viđenja..... 154
JOŠ JEDNO VIĐENJE PAKLA 155
ČISTILIŠTE 158
Crkva i Čistilište 159
Naše dužnosti prema pokojnicima..... 160
Radosti i muke duša u Čistilištu
Narav muka u Čistilištu 162
Naše dužnosti prema dušama u Čistilištu..... 163
PROTIVNICI ČISTILIŠTA
Protestantizam protiv Tridentinskog Sabora 166

ŠESTI DIO 171
KRAJ SVIJETA I POVRATAK ISUSA KRISTA..... 173
»Nova Nebesa i nova Zemlja«..... 174
Krist u svojoj punini 175
Kako će biti sa svršetkom svijeta?..... 176
Prethodni znakovi..... 178
Dolazak Antikrista 178
USKRSNUĆE TIJELA I ŽIVOT VJEČNI..... 180
Kako će biti Opći sud 182
Zašto opći sud 183
Poslušajmo riječ Božju 184
KRALJEVSTVO BOŽJE
PREMA SVETOM AUGUSTINU 185
Ivanovo otkrivenje i Božje kraljevstvo..... 186
IVANOVO OTKRIVENJE I SMISAO POVIJESTI... 188
Crkva u borbi i patnji za dobro 188
Sjaj novog Jeruzalema 191
Vječno blaženstvo Njegovih stanovnika 191
»Dođi gospodine Isuse«..... 191
Kristovo proroštvo o svršetku svijeta..... 192

Ovom knjigom pokušava autor odgovoriti suvremenom, uznemirenom čovjeku na pitanje o zlu u svijetu, kako i koliko se od njeg može sačuvati i kako ga nadvladati. Ukazuje na korijene zla i tame te upućuje na tajnu Kristove muke i uskrsnuća. U tom svjetlu, u povezanosti s uskrsnulim Kristom možemo zlo umanjiti, tražiti smisao vlastitom trpljenju i smrti.

Kršćanstvo nije nešto zastarjelo i učmalo. To je život koji se razvija u vremenu i prostoru. Živi Krist ga stalno oživljuje i pomlađuje da bi se ovdje i sada čovjek mogao suočiti sa životom, osmisliti ga i usmjeriti njega i sav svoj rad i zalaganje ljepšoj budućnosti na zemlji i blaženoj vječnosti na nebu.